

Peter Božič

Jaz sem ubil Anito

roman

Peter Božič (podrobneje smo ga našim bravcem predstavili v decembrski številki) je večino svojega pisanja, v prozi in dramatiki, posvetil ljudem in dogajanju »na robu«. Tako tudi v pričujočem kratkem romanu, ki ga nameravamo objaviti v tej in prihodnjih dveh številkah. Tudi v tem najnovejšem Božičevem proznem tekstu živijo ljudje na robu družbe, vendar pa imajo popolnoma iste težnje kot drugi, ki niso tako

izobčeni. Razlika je le v tem, da je njihov boj za obstanek brez kakršnikoli naveskov, gre za golo življenje, ki pa je vedno v brezizhodnem položaju. Glavni junak se iz neznosnosti tega brezizhodnega položaja poskuša prebiti tako, da si neprestano prizadeva, kako bi si ustvaril še bolj temeljito, tako rekoč popolno slepo ulico, potem pa se iz nje rešil v prejšnje stanje in bi tako prvotna zagata, ki je pravzaprav njegova edina možnost življenja, postala znosna. Vendar je ta brezizhodnost tako totalna, da se vsi napori izkažejo kot samoprevara in lažna igra.

Božičev kratki roman »Jaz sem ubil Anito« se dogaja danes in tu — in tudi to je ena izmed njegovih odlik — na robu naše današnje družbe, na robu (pa tudi v osrčju) te naše Ljubljane ...

Predmestne krčme so najzvestejši spremljevalci in jih je vedno znova in znova poiskal, kadar se je znašel v podobnem položaju kot tega dne. To se mu je pripetilo že nekajkrat in vedno, kadar se jih je znebil le za nekaj časa, je sklenil, da se sem ne bo vrnil nikoli več. In takó je že tretji večer zapored taboril tukaj za mizo. Pri sosednji mizi je bila prav tako že tretji večer pisana družčina, ki je prihajala sem redno ob osmih zvečer, toda vedno že nekoliko okajena, pri zakotni mizi na drugem koncu pa je sameval

Človek srednjih let, ki ni bil vse te dni, odkar sta se videvala tukaj, nikoli prav pijan, toda vedno zamišljen in sam. Vsak večer je mislil nanj in teh misli se ni mogel nikoli prav otresti. Človek pri zakotni mizi je razodeval nemir in neučakanost pred gotovostjo, ki ga čaka. Kakšna je ta gotovost, mu je bilo popolnoma neznano, vendar je ne bi zmožel skriti najboljši igralec na svetu. In takó se je tega večera opogumil in kar prisedel k njemu.

»Ali si ugotovil, da sem jaz tudi morilec?« mu je rekel oni. »In zdaj si sedel k meni, da bi zvedel zakaj. Zaman, ker tudi sam ne vem zakaj.«

»Nič nisem ugotovil!« je rekel. »Kako se pišeš? Kako ti je ime?«

»Hojak sem. Ali še nikoli nisi slišal zame? Poznajo me po vseh teh predmestnih krčmah. Ubil sem človeka. Pravijo, da sem bil pijan in sem ga z vago. Včasih sem bil lastnik dveh konj in voza na gumijasta kolesa. Z vago tega voza sem ubil človeka, ki ga nikoli prej videl nisem. Najprej sem zapil oba konja, potem gume na kolesih, na koncu pa še voz.«

»Jaz sem svojo nekdanjo sobo pospravil do zadnje knjige in vse, kar je še sodilo zraven. Konj in voza nisem imel, tudi ubil nisem še nikogar.«

»Kar nekaj let je trajalo. Konji vržejo veliko več kot tvoje knjige. Kdo pa jih kupuje?«

»Sploh je najbrž med nama velika razlika, predvsem zaradi tega, ker do sedaj še nikogar nisem ubil.«

»Najbrž imaš koga določenega v mislih, zato tega še nisi storil. Samo zato. Z menoj je drugače, nobenega razloga nisem imel. Ubil sem ga, ne da bi se mi bilo kadarkoli sanjalo za kakršenkoli razlog. Moja mati je solatarica in prav tako sovraži svet zaradi Kristusa, ki so ga ljudje pribili na križ in to še danes kar naprej počnejo. Tudi njo so, tako meni. Jaz pa ga ne sovražim zaradi tega. Jaz sovražim ta svet zaradi tega, ker še noben Kristus, kolikor jih je bilo do zdaj pribitih, ni prav nič zalegel. Še nobeden. In če sem bil že za kaj določen, nisem bil za to, prav gotovo ne. Žreb, pri hudiču, nihče nikoli ne bo vedel, kdo meče to prekleto kocko, me je določil, da bom jaz napravil enega in da bom potem kot gobavec živel naprej tukaj med ljudmi. Kot gobavec. Ali si to predstavljaš?«

»Zakaj pa kot gobavec? Če nisi bil kriv, potem . . . Saj sediš tukaj za mizo.«

»Poslušaj, imel sem ženo, otroke, voz in konje. Žena se je ločila, otrok nisem videl že tri leta, konje sem prodal in voz tako. Sosed vozi z njim pa tudi z ženo. Rekel sem, da ne smem poskusiti niti kozarčka vina več. Saj do tistega ga tudi nisem, potem pa, ko je vse šlo, sem moral vendar nekaj časa nekaj početi. Najprej sem do krvi pretepal konje in nikoli nikamor nisem ničesar prepeljal. Videl sem, da bom počasi ubil konje, pa sem jih raje prodal sosedu za pol cene. Potem sem do krvi pretepal ženo, potem je šla še ona za konji.«

»Hudo je to . . .«

»Kaj govoriš oslarije! Nič ni hudo in ne govorim tega iz nikakršnega usmiljenja do sebe, čeprav sem najprej mislil, da sem vsega usmiljenja vreden. Ne . . . dragi, moja usoda se mi je pokazala jasna na dlani, prej je

sploh nisem videl. Nisem tisti, ki je določen za to, da ga bojo uničili, ampak sem zato na tem svetu, da bom uničeval druge. Kadar sem šel pijan domov, so me zmeraj odpeljali policaji v zapor zaradi tega, ker so se bali, da bom že spet kakemu očetu treh otrok, ki ga do takrat še videl nisem, razbil lobanjo.«

»Zakaj si pa potem pil?«

»Človek božji, ugotovil sem, kaj sem, in potem je bilo treba vsaj sebe uničevati, da ne bi še koga. Ali bi me pa prihodnjic obesili. Ali bi ti rad visel?«

»Seveda ne. Toda če se uničuješ, tudi ni nič bolje. Vrv se ti samo veliko počasneje zatika okoli vratu, veliko počasneje ti zmanjkuje zraka... Ni razlike...«

»Ni razlike. Tudi to mi je postalo po treh letih jasno. Kaj pa tebi, ali je tebi kaj postalo jasno?«

»Je. Pustil sem svet, ki ga ravno ne sovražim, toda samo zato, ker se mu ne morem upreti. Požira me, in pustil sem vse skupaj. Že tri dni se klatim po teh predmestnih krčmah, in svoje vzroke imam za to.«

»Seveda, v predmestno krčmo so te spehali ljudje, ker ne boš znal, kot vsi tisti tam pri mizi, ali jih vidiš, držati usode v svojih rokah in zgnila ti bo kot zeljnata glava. Poglej tiste nagnite zeljnate glave! Anita, kurba, ki ni znala biti niti to. Vsaka teh govori o svoji ljubezni, v resnici pa je doma na Gradu. Njena sestra se je ukvarjala s tem poslom že deset let, ko ji je bilo šele šestnajst let. Potem jo je počasi uvedla v to. Začeli sta v nebotičniku in tam uradovali, dokler ni sestra umrla za tuberkulozo na Golniku. Za to boleznijo ne umre noben spodoben človek več, samo kurbe. Ona je prevzela njen posel v celoti, toda bila je brez poslovne morale. V Slon je šla pijana, pobruhala svojega Italijana in počasi je bila brez službe... Zdaj dobi zaslužek samo še vsak tretji dan. Posebne želje. Plava in marogasta pride naslednji večer sem, kot da bi jo bili pretepli na policiji, takó je v začetku tudi lagala, potem pa, ko ni mogla več lagati, potem je le priznala, da so to posebne igre, ki jih ne mara opravljati nobena druga, ki je kolikor toliko na dobrem poslovnem glasu. Vidiš, to je Anita, navadila se je na svojo nagnito usodo in samo vsak večer, preden gre na delo, si želi, da bi jo kdo dokončno zadavil. Toda brez tega zdaj že živeti ne more več — niti brez batin. Je brez denarja, ki ga potem skupaj zapijejo. Repè, to je svetovni popotnik. Petnajstkrat je bil zunaj v svetu, namreč tolikokrat so ga po štirinajstih dneh vrnili iz Avstrije, Italije, Francije, Nemčije in kaj jaz vem odkod še. Vsakokrat je dobil kako leto zopora zaradi nezakonitega pobega in kraje, žeparstva in česa podobnega. Presedel je deset let po zaporih, prišel sem k Amerikancu kakor ti predvčerajšnjim in se zaljubil v Anito. Anita ga pa ne mara. Še nikoli je ni pretepel. Sploh je ne zna udariti in sploh mu ne gre v glavo, kako je to mogoče, če ima kdo koga rad. Ona ga pa prav zaradi tega ne mara in tako že nekaj let pije več kot vsi drugi, se plazi za njo, hodi z njo vsak tretji dan sedet h kaki zakotni mizi pred bar, potem se preseli v kavarno, ko Anita odide s kakim Italijanom z avtom, potem jo

čaka v Riu, če pride Anita tja, in v bunker pri Šestici, dokler Anita res ne pride. Potem gresta skupaj na barje, na senik, zvečer pijeta skupaj najprej v vinotoču od šestih do osmih zvečer, ob osmih pa se nakapajo še drugi k Amerikancu in tam živijo do pol dveh, ko jih ali pa nas vrže krčmarica na cesto.

Začelo pa se je, ko se je pred dvanajstimi leti, še mlad fant, spomnil, da bo v Italiji kot ključavničar zaslužil veliko več. Potem je postal arestant in begunec po poklicu. Zdaj je rumena Anita njegova neizpolnjena ljubezen in on pijanec, ki pije samo še na smrt.

Javornikov Niko je tisti, ki ima tam glavno besedo. Bili so bogati mesarji, imeli so največje mesarije v Ljubljani, zdaj pa pravi, da je začel piti takrat, ko sta pozimi z očetom cele noči na trgu prodajala tople hrenovke. Med vojno je bil pri VOS in je pil še bolj. Potem je hotel zaklati ženo, oklal jo je, se ločil. Zdaj ima majhen penzjon in z Ančko iz Most sta si iz podstrešne luknje na Gornjem trgu med podganami in lepenko naredila prebivališče. Ančka iz Most je uradnica na blagajni v banki. Bila je to pred desetimi leti, dokler ni srečala Nika. Takrat je pustila moža in tri otroke. Zaradi nje je Niko tudi oklal ženo in . . . Tudi ona ima svoj penzjon, je vojni invalid in kaj jaz vem še kaj. Kadar Niko le utegne, razlaga svoje spomine na tople hrenovke v zimskih jutrih, ona pa na svoje formularje v banki, sploh pa . . . To je vse. Vsi so že nagniti in drug drugemu vsak večer plačujejo za pijačo. Dvakrat na teden pride sem še intelektualec Romeo, ki dvori vsem babam na Gornjem trgu, babe ga pa polivajo z vedri vode, nato on ravnodušno ugotavlja, da je voda sveža in seveda ne more biti kaj. Sem prihaja tudi tista »z zajčjo ustnico«. Njeno lovišče je na drugem koncu mesta. Ne živijo pa kar tako brez organizacije. Kadar se tam začne racija, pride prej Zajčja ustnica sem povedat, kadar pa Niko zve zunaj od svojega policaja, ki je njegov špicelj, gre tja Ančka iz Most . . .

To je tvoja prihodnja družčina. Zelo zanimiva je in kolikor toliko živi. Naselil se boš seveda tukaj, ker kam drugam niti ne moreš. Toda oboje je enako slabo, kakor sva rekla prej zame. To ti pač jemlje zrak, goltanec je zmeraj bolj stisnjen. Če pa ostaneš tam, kjer si, boš slejkoprej koga ubil, ker te ljudje kratkomalo v to silijo. Mene so, ker so me vsakokrat, kadar sem bil pijan, lepo odpeljali najprej na Povšetovo, potem pa v norišnico. Tam mi je nekdo z očali in prav velikim kravjim pogledom rekel, češ da bom moral za večno v azil, kakor temu pravijo, če me še kdaj dobijo pijanega na cesti. Prišel si torej sem, določili ti bojo kak dober, donosen opravek, na primer kaj takega, da boš nekoliko razbremenil Nika in boš namesto njega špicelj. Policaj ti bo vsakokrat, ko se boš kaj izmislil ali pa ko ti bojo oni kaj izmišljenega sporočili, dal nekaj denarja pa še kak kozarček sadjevca navrh. Ali pa boš hodil z Anito tako kot Repe. Repeta bo kmalu zvalo . . . to je očitno. Ljubezen ga žre, požrla ga bo, toda Anita mu ne more pomagati, on pa sebi ne in tudi Aniti ne. Ta Romeo nima meča, ima pa na dan trideset konjakov, ki jih ne zliva nikamor drugam kot vase. Julija ima pa, kot sem ti že prej povedal, druge težave. Torej boš lahko nadomestil Repeta, Nika pa nekoliko razbremenil. Toda pri Ančki iz Most nikar nič ne poskušaj. Nekaj

jih je Niko že tako nalomil, da so hodili s polomljenimi rokami okoli, toda samo nekaj dni, potem pa jih je odpeljal še policaj z Gornjega trga, ker mu je Niko natvezel, da je takrat, ko je Putrihu kradel kolo, skočil z zidu in si zlomil roko, kolo vseeno odpeljal in prodal pa plačal gips. Z Nikom je nekaj podobnega, nobena se ga ne upa lotiti, še Anita ne. Ančka iz Most jo je dvakrat tako opraskala, da sta zdaj tako veliki prijateljici, kot tega ta svet še ni videl. Anita je edina, ki je lahko ostala pri Amerikancu. Takoj je uvidela, da je Niko blagoslovljena zemlja, kamor njena nesveta roka ne sme. Sprijaznila se je z dejstvom in nekega lepega večera, ko je stegnil roko po njej, jih je dobil Niko od nje tako po gobcu, da je imel tri dni šobo. Ančka iz Most pa je takrat kupila Aniti nov šal. Čisto drugače je bilo z Zajčjo ustnico. Kratko in malo ni hotela doumeti, da je na primer Niko Ančkina velika ljubezen, za katero je žrtvovala svoj pult in formularje, kot pravi. Na moža in otroke se nikoli ne spomni. Končalo se je tako, da je Zajčja ustnica skoraj zmrznila. Ančka iz Most ji je nekajkrat opraskala obraz, toda to ni zaleglo nič. Potem jo je tako napojila, peljala k sebi v podstrešno luknjo, dokler ni onemogla do kraja, potem pa jo je porinila sredi noči na stopnice. Zajčja ustnica je ostala živa, vendar je naslednjega večera ni bilo več k Amerikancu. Zamenjala je revir, sem prihaja samo še tu pa tam in še takrat samo »poslovno«.

Vidiš, seznanjam te z razmerami. Če pride človek v Pariz ali London, je zelo lepo in prav, če prej spozna še razmere in ima v žepu kaj valute. Ali je ti imaš kaj?»

»Nekaj mi je še ostalo od zadnjih treh knjig in od kamelhar odeje.«

»Za to odejo ti je lahko žal. Čez kakšen mesec bo na seniku mraz. Saj boš nocoj tam prenočeval, v kolodvorski čakalnici je preveč naporno. Lahko te odpeljejo policaji. Jaz bom danes tam. Odšel sem za vedno, nocoj še ne vem, kje bom prenočeval, to se pravi, prenočeval bom na seniku. Daj za liter vina, zdaj sva dva. Za zdaj je bolje, da ga počasi in dostojno popijeva tukaj, potem bova pa prisedla. Plačala bova prenočnino, ti pa se delaj, kot da boš to počel vse življenje, kajti lahko se ti to celo zgodi. Edini srečnež sem na tem svetu, ki z mojo usodo vred ve, kaj hoče. Jutri začnem novo življenje in ne bojo me niti obesili kot ponovnega morilca niti ne bom zgnil tukaj kot zeljnata glava. Ti pa boš prvo ali drugo. Izbiraj, toda druge izbire nimaš.

»Ne vem, če je ravno tako. Zdi se mi, da pretiravaš. Nič drugega ni, kot da sem že vsega sit. Vseeno mi je . . .«

»Seveda, seveda . . . kdo drug pa je morilec kot tisti, ki mu je vse vseeno. Kako pa misliš, da je Repe pristal tukaj pri Aniti, ki mu kar naprej pripoveduje, da tako dobrega prijatelja še nikoli ni imela . . . Vseeno mu je. Repè boš, začasno ali pa večno. Vseeno je. Ali boš pa Hojak, namreč jaz, kar pa ne boš dolgo, ker te ne bojo v nobeni norišnici spoznali za norca, temveč te bojo kar lepo obesili. Meni ni treba ničesar več pripovedovati in ničesar tajiti. Če človek takó kar čez noč vse pusti, kar je na primer z muko spravljal skupaj nekaj let ali pa vsaj nekaj mesecev, potem se mu je nekaj tako hudo podrló, da je vse zgubilo svoj stvarni pomen. Vidiš, to se mi je

zgodilo. Tri leta sem prečemerl za tole mizo. To ni obup, kje pa! Stvari zgubijo nenadoma svoj pomen in so nič, čisti nič. Potem pa je seveda vse-eno . . . In potem hočeš vse spremeniti v nič. Tudi tiste ljudi ali pa tistega človeka, ki misliš, da je pripomogel, da se ti je to zgodilo. Toda to poslednje je neumnost. Tukaj ni nihče ničesar kriv. Slučajno se ti je zapletel na pot in pomagal ti je pravzaprav odkriti, kaj si. Hvaležen bi mu lahko bil. Glej, jaz sem nekoga kar tako brez razloga ubil, in ko se mi je vse skupaj odkrilo kot velik nič, sem bil seveda prepričan, da je kriv on. Hotel sem ga ubiti zaradi tega, toda nisem ga več mogel, ker sem ga že prej. Vidiš, to je spoznanje, ki ga skoraj nima ali pa ga ima zelo malo ljudi. In ti gotovo ne. Tega si človek kar tako ne izmisli. To je v njem. In če tisti človek še ni mrtev, kot je bil moj, tiči globoko v njem slà po tem, da bi ga ubil. Meni se je dolgo potem vsako noč sanjalo, da sem tolkel po tistem človeku s tisto vago z voza. Vsako noč sem ga v sanjah ponovno ubil. Povsod sem ga gledal, v konjih, v ženi, v otrocih, vse se mi je spremenilo v njegovo podobo . . . In to mi ni minilo dolga leta in še zdaj mi ni docela. Samo če sem bil pijan, se mi je razblinil. Čisto drugače je bilo, kot so menili tisti osli v norišnici, ki so mi prepovedali piti. In to nosiš tudi ti še zmeraj s seboj . . . Na slabšem si, ker si si človeka določil. Zato te bojo tudi obesili, če se boš hotel znebiti te sle . . .«

»Čuj, Hojak, pusti to zase. Dajva, raje pijva. Jaz bom raje hodil na senik. Dovolj nesmiseln konec sveta je to, zadostuje mojemu razpoloženju. Upam, da se boš ti le motil in moje življenje in ta slà ne bosta večja, kot je ta senik in ta moja pijanost nocoj. In vsak naslednji večer. Hvala ti za lep opis razmer v tem Londonu oziroma Parizu ali Lizboni. Valuto imam, ravnati se bom znal in ne boj se, našel bom tisto skladje, o katerem govori tudi župnik z lece, ne samo tisti tvoj gospod z očali in kravjim pogledom v norišnici. Pijva na moje skladje. Na moje ravnovesje, kajti nič ima kot vsak drug hudič več stopenj, in s to valuto bo to ravnovesje táko, da bi ga bil sam generalni direktor tvoje norišnice vesel.«

»Zelo prav. Natararica, še en liter vina! Samo, veš, tudi to je samo malo ali zelo, zelo podaljšan nič. Veš, meni se je raztegnil kar na tri leta, Repetu pa kar na celih petnajst let. Samo kaka desetina ga je še ostala. namreč Repeta. Vse to se da tako izračunati kot v prvem razredu osnovne šole. Samó kroglice potiskaš z enega konca na drugega . . . no, in te kroglice sedijo zdaj tam za mizo. Repe, Anita, Ančka iz Most, Niko, včasih Zajčja ustnica, ona je na drugi žici, in seveda ti . . . Kdo poriva te kroglice sem ali tja, ne vem, tako, kot ne vem, kdo mi je takrat porinil v roke tisto vago z voza, in tako, kot se ne ve, kdo te je pred dnevi porinil sem k Amerikancu. To je vse . . . Napeto sem mislil in domislil sem, kako bi se rešil tega, da bi me obesili, in kako tega omizja . . . In domislil sem si . . . Postal bom policaj, ne bom več Hojak, temveč policaj in moja nora duša bo lahko živela, kot ji je usojeno, ne da bi me zato obesili in ne da bi segnili tukaj pri Amerikancu.«

»Lep načrt, samo kako ga boš izvedel?«

»Rekel sem, da ne bom več Hojak. Najprej bom šel za zidarja, šel bi s pet na voz in h konjem, toda potem Hojaka ne bi mogel skriti. K zidarjem

bom šel, saj to sem se včasih tudi izučil. Potem bom tam vse takó napletel, da bom pokazal vse sposobnosti, ki jih ima taka potolčena in nora duša, kot je moja. Zasedovala bo druge in zraven igrala vlogo tiste, ki ji je samo do najbolj plemenitih ciljev tega reda, ki hoče imeti samo red. Tega ti ne veš, taka duša, kot je moja, se lahko oblači v vsako obleko brez težav, ker ji je vse vseeno. Poleg tega, da zadostí dan za dnem svoji sli, ki ji nikoli ne more uiti. Tega še ne veš, ker še nikoli nisi nikogar ubil. In zato mi lahko mirno verjameš, da mi bo vse to uspelo. Tebe bom zasledoval, dokler te ne bom našel nagnitega na seniku, mrtvega ali pa pri svojem delu. Ko te bom pripeljal k sodniku, bo moji duši zadoščeno. Če boš pa zbežal po svojem umoru, te bom kar sam sodil. Če ne boš bežal, te bom prisilil, da boš, in potem te bom sam . . . Ali vidiš, kaj naju čaka? Pravzaprav, kaj te čaka? Smolo si imel, ker sem te spoznal nocoj že na prvi pogled, smolo, ker vem, da bom nekega dne odkril mrliča na seniku, takega, čisto podobnega Repetu, ali pa, ker bom moral morilca ubiti . . .«

»Ali se ne bi raje presedla k mizi? Skrbeti me je začelo nocojšnje prenočevanje, bolj zato, ker se moram čimprej vseliti v tale tvoj Pariz ali London ali kar je že . . . Toda, veš, zakaj? Zaradi tega, da bom še bolj zanesljivo kroglica na računalniku. In veš, zakaj še? Zaradi tega, da boš videl, da mi je res vseeno. Popolnoma vseeno, pa četudi bi ti kot kofetarica, ki si mi tako lepo določil mojo usodo v svojih rokah, imel popolnoma prav . . .«

»Ne bi se še preselil. Zdaj sem samo še z eno nogo tukaj. In samo danes se lahko še takó pogovarjava. Od jutri naprej se ne bova več mogla. Ničesar več ne bom razumel. Prav ničesar. Govorila bova isti jezik, iste besede, toda tako drug mimo drugega, da ne boš ti razumel niti ene moje in jaz niti ene tvoje besedice. Toda najbrž mi lahko še danes kaj poveš . . . kakšno stvar, saj na koncu koncev ni to takó pogosto, ko se človeka, ki bosta že naslednjega dne tako na popolnoma drugih koncih tega sveta, lahko pogovarjata, da se sploh lahko v resnici razumeta . . .«

»Poglej, ali ni to vseeno? Dajva, raje popijva v miru božjem še kak kozarec, ne da bi mi ti slačil že danes kožo z glave. Za to boš imel še čas.«

Preseliva se vendar, dokler se ne pobijeva . . .

Prisedla sta k širokemu omizju. Ko jih je opazoval, so se mu razen Repeta zdeli še vsi bolj na začetku svoje kariere. Celo Anita. Repe je bil skoraj najmlajši, toda njegova svetla brada je bila čisto rjava od umazanije, prav tako lasje. Drugi so bili v primerjavi z Repetom naravnost elegantni. Za Anito pa je bilo na prvi mah jasno, da je na pol poti do pekla, da se ji maščuje njena nekdanja poslovna nemorala. Družinska tradicija z Gradu se je prelomila . . . Podedovala je vse tovrstne izkušnje svojega rodu, razen poslovne morale. In pomanjkanje te izkušnje jo je zelo drago stalo. Te stvari so take, je pomislil, kot pri nas doma. Oče je bil pedanten uradnik. Ko je nekoč spregledal petdeset par med svojimi računi, jih je iskal tri dni, dokler jih ni našel. Bil je dosleden. Stari oče je bil kmet in obdelal je vsak čevelj njive do poti, potem pa je umrl. On pa je prav tako dosleden v svojem niču in v svojem vse ali pa nič. In zato je pač tako, da ima malo kdaj ali pa nikoli vse in zmeraj nič. Toda . . . ne bi se mogel pritoževati, da se je v nje-

govem primeru tako nesramno podelala njegova družinska tradicija, kot se je v Anitinem. Zdaj dekline krpa in krpa, njena koža pa je od podplutb zmeraj bolj rumena . . . Seveda, lepoto je podedovala, toda ta lepota . . . moj bog, tudi rjave oči so že kar rumene od pijače in lasje že čisto brez sijaja . . . Visijo ji kot konjska žima, ki so jo med posteljnino izpirali že najmanj dvajset ali pa trideset let. Poskusil jo je oceniti, koliko je stara. Vedel je, da ji mora pridjati vsaj petnajst let, več, toliko jih kaže, potem to odšteti in bo pri petindvajsetih. In tako ti trapa izgubi kar petnajst let življenja zaradi tega, ker jo je precej starejša sestra pozabila naučiti nekaj najbolj vsakdanjih, toda odločilnih računov.

To je torej Anita in to je Repe. Skupaj bojo živeli na seniku od današnjega dne.

»Predstavljam vam svojega prijatelja. Jaz jutri odpotujem, toda če se bomo kdaj videli, se bomo popolnoma drugače. Veste, on ni taka povožena eksistenca, kot ste vi. Ves je nabit z zavestjo, in ne spada nikamor drugam z njo, kot sem za mizo k Amerikancu, od osme ure naprej, od šestih do osmih zvečer pa ga lahko povabite tudi k Buzerantu. Lep vinotoč, čeprav mi je tisti piskač s svojim piskavim glasom neskončno zoprn. Zraven pa še homoseksualec ni, ampak se je v Galiciji prehladil in svoje piskanje za večno prinesel sem na Gornji trg. Toda poskrbeti morate za mojega novega prijatelja. Sam si ne zna nič urediti, ker je zmeraj obseden od ene same misli: vse ali nič. Ne gre spat k puncici, če ne prinese v svojem nebu vsega oblaka zavesti in čustev, kot pravi on. Anita, na miru ga pusti . . . Pravi, da bi se mu obrnil želodec, če bi se moral uleči h kakici puncici brez tiste svoje malhe čustev. Tak je. Anita, oprosti mu vsaj ti, ko mu že življenje ni . . . Gotovo je še cel kup stvari, ki mu jih boste morali priskrbeti, kakšno delo . . . da bo kaj zaslužil in da ne bo pil samo na vaš račun . . . Saj bi ga bili najbrž hitro siti in bi mu pokazali vrata: pri Amerikancu ti, Niko, in na seniku ti, Repe . . . Potem bi revež obredel vse take gostilne po predmestjih, ponekod bi ga spregledali takoj in bi mu takoj pokazali vrata, drugje pa šele kasneje.«

»Za špiclja bo,« pravi Repe. »Za špiclja, kar čeden je takole v tej še neponošeni obleki in policaj z Gornjega trga zna to zelo ceniti. Lahko se z njim povsod pogovarja o službenih zadevah. Ne samo naskrivaj. Nihče ne opazi, da je pravzaprav naš človek . . . Vidite, najbolje bo . . . tako . . . Ali pa Hojak, ali veš, kaj sem slišal, ko sta se tam prepirala, da boš policaj. Blagor tebi, ki imaš takó velike ambicije. Tam boš gotovo velik človek postal, vpliv boš imel in potem si boš lahko kar hitro uredil, da boš naš policaj in mi tvoji špiclji. Pa ti bomo pošiljali kar samo enega, ki ti bo povedal vse. Pa še to ti obljubljam, da bo vsaj polovica zmeraj res. Ančki iz Most ne bomo več pustili toliko govoriti kot do sedaj, pa bo skoraj vse res. On, ta tvoj novi prijatelj, pa bo prišel lepo očeden k tebi in ti bo vse povedal, kar bo treba . . . Vidiš . . . To bo zanj . . .«

Repe je utihnil. Ančka iz Most pa je grdo gledala. Repe ji je zmeraj presedal. Imela ga je za pijanca. Zmeraj ga je gledala prezirljivo, ker je toliko pil. Človek pije preveč. To gre, to je normalno, je imela navado reči. To delam velikokrat ali pa kar naprej, to dela Anita, toda Repe, ta pije

preveč. In kadar je tako preveč pijan, ji zmeraj kaj očita, in ne samo njej, tudi Niku in vsem . . . Toda vedela je, da potem kričanja ni ne konca ne kraja, zato je molčala. Niko se niti zganil ni. Samo rekel je, da je Niko in nič drugega. Anita pa je rekla:

»To je pa zelo lepo. Še kar ohranjen fant bo šel povedat policaju na Gornjem trgu, da sem umrla in me je eden od tistih tipov v baru ali pa kjerkoli že zadaval. To sem si pravzaprav zmeraj želela. Ali ne Repe, kolikokrat sem obžalovala, da bi moral policaju povedati ti, ki si takó ves zapit, poraščen in neobrit in umazan. Človek, ki bo to napravil, mora biti še kar dostojen, ali ne. Na zdravje, na zdravje . . .«

»Obljubi ji vendar, da bo tako,« je rekla Ančka iz Most. »Saj vidiš, da je že toliko pijana, da se bo začela jokati, če ji ne boš rekel.«

»Jaz bom to storil. Tovariš policaj, tam in tam leži lepotica, nobene modrice nima nikjer niti na bedrih, temveč je bela in čista kot morska deklica. Edino modrico, ki jo kazi, ima okoli vratu, vendar brez tega pač ni šlo, saj je zaradi te modrice nastopila smrt, tovariš policaj. Reci ji vendar tako, sita sem njenega tuljenja. Kaj pa piješ?«

»Sadjevec.«

»Natakarica, sadjevec, prosim. Novega člana družine smo dobili. Pije sadjevec. Kar deci sadjevca. Ali boš popil kar deci?«

»Seveda bom . . .«

»Kar deci bo!«

»Kar deci bo!« je že spet rekel Niko. Samo to in je že spet molčal.

»Ali boš ti tudi kar deci?«

Hojak je molčal. Potem je nenadoma vstal, se oblekel v dežni plašč in odšel.

»Bodoči policaj je šel,« je rekel Niko. »Propadla duša. Kakšne želje ima! Vsekakor bi bil rad svinja . . . Svinja z našitkom. Tudi taki ljudje se še dobijo. Če ga bom kdaj kje srečal v tistih cunjah . . .«

»Mu boš podaril eno od tistih svojih toplih hrenovk iz prejšnjega stoletja,« je rekla Anita . . . »Nič drugega ne bi napravil, ko bi ti bil oče le še kako zapustil.«

Plačeval je liter za litrom. Dan je mineval, vedno bolj mu je bilo všeč, da je dan od jutra naprej tako hitro mineval. Vsi ti trije dnevi so prešli skoraj kot blisk. Potem se je Hojak že spet vrnil in spet ni rekel niti besede. Molčali so tudi vso pot, ko so šli na barje. Repe in Anita skupaj, Hojak in on skupaj. Ko so se že spravljali v mrvo, je le Repe rekel:

»Vidiš, to je pa usoda,« kot da je pri tem mislil na ta senik in na mrvo.

Kmalu se je začelo svitati, toda spal je, ne da bi se bil za eno sólo minuto zbudil. Že tri dni ni spal, vlačil se je od lokala do lokala in zmeraj izbiral take, kjer je bilo manj znancev. Na koncu je obtičal pri Amerikancu, ne da bi se bil zavedal, da bo prišel nekam, kjer se bo udomačil. Ko se je zbudil, se mu je zdelo, da je doma. Bil je lep, sončen poletni dan. Hojaka ni bilo več. Blizu njega je bila med mrvo samo globoko izkopana luknja. Repe je na drugem koncu hropel, pa spet nehal dihati. In to se je ponavljalo v

dolgih presledkih, potem je pa kratko in malo ponehal in ga sploh ni bilo več slišati. Umiril se je, je pomislil. Skozi dva latnika pa je sijalo sonce in za njim je na drugi strani bilo videti zelen venec drevja, ki je obdajal mesto. Bilo je zelo daleč. Začelo se je novo življenje. Znašel se je v novi in neznani pokrajini. Že pogled s senika je pričal o tem, da se bo zelo težko znašel v njej. Počasi je vstajal, bil je ves prašen in pod srajco ga je bodla mrva, drobni koščki so se mu zarivali v kožo in ga spominjali samo ene stvari:

Včerajšnjega dneva nepreklicno ni več. Odveč je sleherna bolečina, vsaka poslednja misel o tem. Včerajšnji dan je dokončno minil. Zgodilo se je to opolnoči. Takrat si bil še pri Amerikancu, in to je bilo prav tisti hip, ko te je Anita obsodila na to, da boš policiji prijavil njenega morilca. Hojak je navsezgodaj zjutraj izginil. Toda določil mu je usodo. Pokazal mu bo, kot mu bo, kot mu je današnje jutro razgrnilo to novo pokrajino pred oči. Ko je počasi stopal po poti, je videl natančno do obronkov precéj visokega hriba, kjer se je nekoč klatil s šotorom in na vse kriplje zbujal videz počitniškega človeka, ki ga živo zanimajo gobe in polhi. V resnici pa se je samo še v gozdu počutil kolikor toliko, ne zaradi svobode, saj mu te tudi v mestu nikoli nihče ni kratil več kot dvanajst ur, temveč zaradi suženjske privržnosti nesvobodi. O sebi je vse svoje življenje mislil, da je svoboden človek, toda to je bila le samoprevara. Živeti ni znal, če ni imel na plečih ničesar, toda kadar je imel na plečih kaj, takrat se je do tistega vedel tako, kot da mu jemlje njegovo svobodo, ki si je želi na vso moč, ki brez nje ne zna niti živeti. V gozdu je bil suženj drobnih živali in drobnega rastlinja. Čimbolj je bila stvar nepomembna, tembolj je živel, kajti vlivala mu je zaupanje vase, da zna obvladovati svoje življenje tudi takrat, ko je za to najmanj možnosti.

Njegova prihodnost je bila določena, tako kot je to povedal Hojak. Suženjsko je bil zvezan prav na vse drobne kosce iz prejšnjih dni, in ta sužnost je bila takó nasilna, da ga ni spustila iz klešč niti tedaj, kadar je spal. Njegova misel, da se je bo rešil le s tem, da bo zbežal iz službe, kjer je bil komaj leto dni, je bila smešna. Bega ni bilo. Tako kot sta obe poti, ki sta tod peljali čez barje, natančno določeni za precej časa naprej in sta se obe končali tik pod hribom, vsaka pri svoji kmetiji, tako je bila njegova pot prav tako dvojna. Zagata je bila dokončna, in edino kar mu je preostalo, je bilo to, da se vrne na senik, zbudi Anito, ji prinese vode in potem skupaj, ko bo nekoliko prišla k sebi, kreneta proti mestu. On ima še nekaj denarja, ki mu je ostal od poslednje plače, napila se bosta znova in Anita bo čakala na to, da jo bo poiskala Margerita in se bo dala že spet kakemu Italijanu preteptsti, mučiti ali pa celo zadaviti. Pila bosta toliko časa skupaj, dokler Margerite ne bo. Potem bo do večera sedel, kot je dneve in dneve presedal Repe v kakem kotu, kjer se bo neopazno opijanjal in prav takó neopazno čakal na Anito, ko bo prišla povedat:

»Vedno se bojim teh psov, toda živeti je treba . . .«

»Anita, jaz sem tudi pes, ker moram živeti in potrebujem konjak, glej vsak večer potrebujem manj konjaka, in ko se bom stegnil, ker še konjaka ne bom mogel, ne bom več pes. Na tvoj račun ga žrem, Anita . . .«

»Ne bodi bedak, drug drugega požiramo. Vsak dan ti odgriznem kos mesa in ga požrem, ti pa meni. Žremo se in žremo in prežvekujemo, ko drugega v življenju nimamo.«

»Anita, res je, krvavi smo pod kožo.«

»Danes lahko naročiš kaj boljšega, ni treba ravno tistega svinjskega konjaka. Margerita mi je dala nekaj več denarja. Več jih bo. Predstavo bomo imeli. Tako, pravo. Upam, da me bo zraven vzel hudič.«

»Kje pa boste imeli predstavo, Anita? Glej, tak sem kot pes. Rad bi se take predstave enkrat samkrat udeležil ali pa vsaj gledal bi jo rad.«

»Premehkega srca si za to.«

Tako sta se pogovarjala Repe in Anita in potem mu je dala Anita denar, da je lahko požrl en kos njenih dojk.

»Na koncu koncev, zakaj bi žrl njo,« je rekel. »Nič mi ni napravila. Nikoli nič. In zakaj bi me žrla ona. Nikoli mi ni napravila nič hudega in ne jaz njej. Nobene pravice nimava drug do drugega. Toda . . . Z ono je drugače. In zato ne bom krenil nazaj na senik. Anita si bo sama poiskala vode, se za silo počesala in poravnala krilo, iztepla koščke mrvice in šla sama v mesto. Tam bo že našla koga, s katerim bo pila do večera. Potem bo našla tudi Margerito in svoje ljudi za predstavo. Jaz nimam ničesar zraven, razen tega imam še toliko denarja, da lahko pijem sam. Sam in se vsakomur za režim v obraz, ga naženem s ciganom ali pa ga ubijem.« Sklenil je, da ne bo šel po tej poti nazaj, pa tudi po tisti ne naprej. »S kmetom se poznam še iz tistih dni, ko je tam nastavljal pasti polhom, in takrat je bil drugačen človek. Ni bil tisti človek, kot je danes. Takrat si je izbiral družbo sam. Takrat ni imel na voljo samo tega edinega dne, ko mu je bodoči policaj Hojak povedal natanko, kaj se bo z njim zgodilo že ta dan. Povedal mu bo, da bo tisto žensko ubil. Ubil jo bo, ker se hoče znebiti tega bremena, ki ga sili pred seboj kot noge pasji gobec po cesti. Počutil se je kot tisti pasji gobec, ki je odprt in ki mora vsak hip nekaj popasti, če to hoče ali ne. In dva para nog ga tirata pred seboj, pa če ta pasji gobec to hoče ali ne . . . Ali bo torej tisti pasji gobec? Ponižujoče je, da bi se kar tako dal spremeniti v tako nespodoben in nemaren del psa.

Vseeno se bo raje vrnil k Aniti.¹ Požrla bosta skupaj tisti borni ostanek poslednje plače in se zagozdila v še bolj nesmiseln konec sveta. Dobro bi bilo torej odkriti kaj novega, ali je na tem svetu še kakšna bolj nesmiselna zagozda, kot je ta. Potrebno bi jo bilo najti, kajti le v tem primeru je ta zagozda smiselna. Najbolje bi bilo torej storiti eno, in to je, da se z vso strastjo, ki jo ima lahko samo ubijalec na tem svetu, posveti iskanju še bolj nesmiselne zagozde sveta, kot je ta, v kateri je zdaj. Temu se bo posvetil, in ko bo to našel, se bo vrnil, in to življenje kot Anitin spremljevalec in pijanec, kot je bil Repe, bo postalo znosno, dalo se bo živeti, bremena ne bo, ker se bo izognil svoji ubijalski naravi. Pustil jo bo za plotom, kot pustimo crknjenega zajca. Toda še prej mora na pot. Odkriti novo ravnino, novo pokrajino. Ta, v kateri se je danes zbudil, je postana, zato hitro poide kot mleko kravi. Zoži se ti v majhen, trden in neusmiljen voz, se ti zagozdi tik pod srce in te hromi toliko časa, dokler ne požreš vsega konjaka,

ki si ga prigara Anita s svojim mesom, in ko bo Aniti zmanjkalo mesa, bo tudi konjaka, in takrat bo pošla ta pokrajina, ki jo danes zjutraj imata za novo.

Ne, k Aniti gre in predlagal ji bo marsikaj.

Ko je prišel nazaj na senik, je zbudil Anito, še prej pa je prekril njena gola stegna s krilom, ki ji je zlezlo skoraj pod brado. Težko je gledal podplutbe in sledove zob na njenih orumenelih nogah. Zagnusila se mu je lepa Anita, ki bi naj o njej kot o mrtvi Ofeliji poročal na policijski postaji.

Ko se je zbudila, je hotela imeti vode. Toda rekel ji je:

»Anita, vode ti ne dam prej, dokler mi ne boš nekaj obljubila . . .«

»Že vem,« je rekla Anita . . . »Že spet si se zaljubil vame. Zdaj pa bi rad, da bi spremenila svoje življenje.«

Prijel se je za glavo. »Anita, kako moreš kaj takega trditi . . .«

»Vedno se kdo zaljubi vame, kar pomnim, potem pa hoče, naj umrem od lakote.«

»Kako moreš kaj takega misliti. Anita, še vedno imam rad neko dekle. In ona si najbrž tega prav tako ne more prav predstavljati, kot jaz ne, da bi tebe imel rad. Rad te imam, Anita, ker si človek, toda ničesar ne maram od tebe, kar hočejo drugi. Veš, tudi ona me ima rada kot človeka, ker sem zelo dober človek. Saj vidiš, kako se trudim na primer zdaj s teboj, toda od mene ne mara ničesar. In ne vem, zakaj je tako čudno v meni, ker je pravzaprav tudi ona zelo dober človek in ne mara od mene ničesar. Anita, če ne bo kako drugače, bom moral tisto dekle ubiti. Moral bom. Pretežko je vse skupaj. Poglej, na primer, da ti jaz zdaj, ko sem vendarle tako dober človek, ne prinesem vode. Ali me boš sovražila?«

»Sovražila te bom, seveda te bom, take je treba sovražiti.«

»No, Anita, jaz ti ne bom prinesel vode. Crkni od žeje in od lakote. To mislim.«

»Saj vidiš, da se niti premakniti ne morem. Takó so me zdelali včeraj in zraven so nalivali vame alkohol, kamor je že šlo. Morala sem ga požirati, in ko ga nisem več spravila vase, so me položili s trebuhom na kolena in tako dolgo so pritiskali s kolenom v želodec, da sem vse izbruhala, potem pa so znova nalivali vame viski. V torbi imam denar, pojdi po mleko, drugače sploh vstati ne bom mogla. Ko popijem liter mrzlega mleka in potem zaspim še kako uro, pridem k sebi. Pojdi po mleko, ti pravim. Umrta bom od žeje.«

»Anita, ali me boš sovražila, če ti ne prinesem mleka?«

»Seveda te bom. Saj bom umrla, človek božji.«

»Anita, crkni. Ne vem, zakaj bi naj imel usmiljenje s tako žensko, kot si ti.«

»Imej usmiljenje s tako žensko, kot sem jaz!«

»Ne vem zakaj. Če od tebe nič ne maram in nič dobiti ne morem, ne vem, zakaj naj bi bil usmiljen in ti zdaj prinesel mleko. Ljudje, od katerih nimam nič, me ne brigajo. Vendar, Anita, ali ti nisem rekel, da te potrebujem in mi boš nekaj obljubila, potem pa ti bom prinesel vodo ali pa celo mleko.«

»Dobro, obljubim.«

»Ali veš, kaj si obljubila?«

»Ne vem.«

»Obljubila si, da boš z menoj vedno in zmeraj iskala še hujšo nesmiselno zagozdo na tem svetu, kot je ta zdaj, v kateri sva oba. Za vsako ceno jo morava najti in potem se bova vrnila v to zdaj in potem bova lahko še kar znosno živela.«

»Saj živim.«

»Velikokrat si rekla, da si želiš, da bi te kdo zadavil. To se pravi, da to ni življenje, ki bi ga bilo mogoče prenašati. Vidiš, moje je prav tako. In zato te potrebujem, ker oba potrebujeva nekaj istega. Najti morava še bolj nesmiselno in neznosno zagozdo v življenju, pa bova lahko znosno živela. Vrnila se bova oba sem. Ti boš hodila v tisti bar in jaz se bom neopazno opijanjal pri kaki zakotni mizi in venomer čakal, kdaj bom zaslišal krik, ki ga pa nikoli ne bo. Čakal bom na tvoj krik. In ko ga ne bo do jutra, boš prišla ti iz tistega bara in vrnila se bova na ta senik. Potem boš ti zaspala, jaz pa bom šel po dve steklenici mleka. Ena bo zame, ena zate. Oba bova precej slaba in oba bova potrebovala mleko, da bova prišla k sebi. Potem bova oba vstala in šla v gostilno. V gostilni bo prav tako znosno, znosno bo kot v baru in kot je za mojo mizo, kjer se bom opijanjal. Tam bom sedel namesto Repeta, Repe je že star, in če še zdaj ni mrtev, potem bo kmalu umrl.«

»Poglejva, če je Repe že umrl.«

Stopil je k Repetu in čez nekaj časa rekel:

»Tako je, Repe je umrl. Vedel sem, da bo nocoj, saj je bil že včeraj čisto na koncu.«

»Ubogi Repe,« je rekla Anita.

»Meni se je kar prav izteklo. Vse gre tako, kot je treba. Repe je bil včeraj ob svojo službo, ko je moral čakati vsak večer nate, da si končala delo. Jaz sem ga nadomestil, tako je rekel Hojak, prihodnji policaj in morilec, in tako je moralo biti. Toda to še ni dovolj, to, da je Repe umrl. Zaradi Repetove smrti, to življenje za zdaj ni nič manj neznosno. Pokopali bomo Repeta in potem to življenje zaradi tega ne bo prav tako nič manj neznosno. To, moje novo delo pri tebi in Repetova smrt, stvarí nič ne spremenita. Še zmeraj se mi lahko zgodi, da pustim vse skupaj, tako kot sem službo, in ubijem tisto dobro dekle, ki noče od mene ničesar. Spominjam se, da mi je nenadoma postala služba neznosna in sem jo skoraj umoril. Sédel sem za mizo in jo gledal. Ona je gledala vame in rekel sem si: Kaj je s teboj. Zaradi tega, ker ti je postalo življenje neznosno, vendar ne boš kar takó ubil človeka. Treba je odkriti, kdo je kriv. In ugotovil sem. Vse je krivo. Vse? Tudi jaz sam. Zakaj pa jaz sam. Zato, ker sem živ. In zakaj si živ? Ker sem pač. In ali bi se ne šel malo zadavit. Ne. Če je že to treba, da vse ne postane takó neznosno, potem bom raje dekle, ki me gleda. In potem sem videl, da raje zbežim od dekleta in službe . . . In tako sem prišel sem. In zdaj, Anita, je treba vse storiti, da tukaj ne bo enako neznosno, kot je bilo prej. Drugače bo imel Hojak prav. Natančno mi je dodelil mojo usodo. Rekel je, da bo moja usoda zgnila kot zeljnata glava. In glej, naj zgnije. Toda to že spet ne bi bilo dobro. Bok je tista tretja možnost, v katero se bova napotila takoj,

ko bom spil mleko. Tako, Anita, ne sovraži me preveč, saj sem dober človek. Prinesel ti bom mleko in potem bova šla. Iskat. In ko bova našla, se bova vrnila.«

Odšel je. Senik je bil precéj daleč od mesta. Treba je bilo hoditi in hoditi. In ker je bil od včerajšnjega večera precej slab, je hodil še delj, kot je treba. Potrebno se je bilo tudi skriti lastniku senika, ki je prihajal na polje. Toda tako globoko je bil zamišljen nad tem, da je odkril veliko odrešujočo stvar, kateri se bo posvetil z vso strastjo, namreč to iskanje z Anito, da je pozabil sčasoma na lastnika senika. Nenadoma ga je ugledal čisto blizu in takrat se je spomnil, da bi lahko takoj začel iskati, da je nekaj že našel.

»Poslušajte,« je rekel. »Tam gori na seniku je Anita. To je dekle, ki ga jaz odslej naprej potrebujem, da bom izpeljal načrt.«

Možakar ga je gledal debelo in zdelo se mu je, da se mu sanja.

»Ja, kaj pa zijate tako debelo. Anita je to. Dekle s podplutbami po vsem telesu. Zdaj čaka, da ji bom jaz prinesel mleko, ker sem dober človek. Vsa dekleta menijo o meni to. In imajo prav. Kadar se kateri le zahoče, pa grem po mleko.«

»Možakar je začel nekaj tuliti o potepuih in ciganih, toda ni ga slišal. V glavo se mu je zapičilo, da mora nekaj storiti, da bo stvar še bolj nesmiselna, kot je, še hujša. In prav primerno bi bilo, ko bi stavec poklical policijo in bi jih takó uklenjene peljali skozi mesto. Anito, mrtvega Repeta in njega. Peljali bi jih prav skozi sredino mesta po glavni ulici. In tam bi najprej pozdravil svojega šefa, mu pomahal z uklenjeno roko, mrtvi Repe bi to storil prav tako, Anita, ki pa je ženska in si lahko dovoli vse, bi mu pokazala jezik. Šef bi se razburil in potem bi šli naprej, srečal bi predsednico društva književnikov in ji rekel, da ji bo nocoj z mrtvim Repetom prišel požret zajca, potem bi srečal, potem pa bi ne srečal nikogar več. Ah da, moral bi temeljito prijeti Repeta pod roko, da bi se ne sesul na pločnik in pred pošto zavrli promet, ker bi se potem tam zbralo vse mesto. Zijali bi vanj, uglednega padlega fanta, ki je vendarle enkrat tudi na zunaj v taki zagati, kot je znotraj. Postal bi v resnici nor in mu nikoli več ne bi bilo treba igrati, da ni, da je prav spodoben fant, ki od same sposobnosti ne ve, kaj bi počel. Zdaj bi bilo videti, vsem na očeh, kako je z njim, in zažugal bi jim:

»Tak sem, ne pa tak, kakršnega ste me hoteli vi. Nor sem, popolnoma nor. In nikoli niti trenutek ne bom pred vami več počel nikakršnih predstav, kako zelo sem pameten, kako zelo sem vaš in kako zelo me briga ves vaš spodobniški, posvinjani in puhli red. Anita, še enkrat jim pokaži jezik. Poščijem in poserjem se na vaše prazne duše, prazne mehove, ki jih napihujete drug pred drugim kot balonček in drug z drugim delate teater. Žrete se takó, kot sta se žrla Repe in Anita, ali ne, Repe? Rekel si ji, da si pes, in da bi rad videl, kako jo bojo topli in ji žrli kos mesa za kosom. In priznala sta si, kajne, mrtvi Repe, da sta žrla drug drugega, tukaj pa se ti kar naprej sprenevedajo, kako zelo dobri ljudje so med seboj...«

Možakar pred njim je bil vedno glasnejši.

In zbudil ga je iz prijetnih sanj, kako se bo spravil z Anito v še bolj neznošen položaj. Nekaj časa je gledal možakarja, potem pa mu je rekel:

»Poslušajte, tam na vašem seniku ni samo Anita, tudi mrtvi Repe je. Zadnji čas je, da sem prišel jaz in ga lahko nadomestim. Nocoj je umrl in tudi steklenica mleka njegovim jetrom ne bi pomagala več. Zato grem kupit samo dve steklenici mleka, ena bo zame, ena za Anito, medtem pa vi lahko pokličite policijo in pokropite Repeta, reveža.«

Obrnil se je in šel naprej. Ni več poslušal norega kmeta, ki je z vilami, naravnanimi naprej kot so pri biku roge, tekkel k seniku.

Čez nekaj časa je sedel in razmišljal, ali je storil prav. Anita mu je že včeraj natanko rekla, da se mora vedno skrivaj splaziti s senika, ker je vedno tod naokoli kmet. Prav isto mu je rekel Repe. Toda saj Repe ni mogel računati s tem, da bo umrl, in bo tik za tistim on šel po dve steklenici mleka in srečal tega norega kmeta. Navsezadnje, kaj pa je potem, če na seniku umre Repe. Ali je to kaj. To ni nič. Njega na primer osebno to prav nič ne briga. Zaradi tega mrtvega Repeta bi tudi norega kmeta ne poslal tja. Repe mu je mar samó toliko, kolikor ga potrebuje za svoj načrt. Njegov načrt je pa natančen. Vse bojo uklenjene peljali skozi mesto, in to bo tako velik nesmisel, da se bo potem lahko vrnil z Anito na ta senik in tam v miru božjem popil tisto svoje mleko. To bo tako velik nesmisel, tole z mrtvim Repetom z roko v roki skozi mesto, da bo potem vse, kar bo še ostalo, kar znosno. Naravnost prijetno bo sedeti pred barskimi vratci in čakati na Anito in se neopazno narahlo, do smrti opijanjati vsak večer. Tako bo to, in vsekakor ni smel spustiti te prilike iz rok. Lahko, da se mu potem leta in leta ne bo ponudila nobena več.

V mestu je kupil mleko in se počasi brez vsake misli vračal. Zunaj je začelo rositi in kazalo je, da ne bo ostalo samo pri tem. Zdelo se je, da se bo vsak hip utrgal oblak in napravil na tem barju še večje barje. Ko bi bil navaden pogrebec, ki bi ne imel ta načrt pred seboj, bi ga bilo začelo skrbeti seno, ki se je kadilo na travniku. Že neštetokrat ga je skrbelo seno ob takih prilikah. Seno in kmetje, ki se bojo mogli mučiti s sušenjem, in še cel kup stvari, ki so s tem v zvezi. Suša in poplave, to so vendar stvari, ki morajo neskončno vznemiriti človeka, ki takole hodi čez barje brez dela in razmišlja o življenju. Toda tokrat ga je skrbel samo še Repe. Poznal ga je že dolgo vrsto let in vedel je, da si nikoli ni želel tega, da bi se mu na glavo poveznil utrgan oblak. In zdaj je ta Repe na milost in nemilost prepuščen temu noremu kmetu. Ta nori kmet ga bo kratko malo tako mrtvega povrhu, ki si ne bo mogel prav nič pomagati, spravil iz varnega zavetja na seniku ven. In Repe bo moker, čeprav si tega nikoli ni želel od glave do pet. In še pomagati si ne bo mogel nič, ker je mrtev.

Sklenil je, da bo kmetu, temu noremu kmetu preprečil to nakano. Hitel je in hitel, in ko je prišel blizu senika, je zagledal tam že kup ljudi. Na tleh je sedela Anita, ni mogla več stati. Zraven je ležal s sukničem pokrit Repe. Tudi policaj je že bil tam in prvi hip se mu je zdelo, da je to Hojak. Tega se je neznansko ustrašil, ker je vedel, kakšen bo Hojak, ko bo policaj. Začel bo opravljati svoj poklic kjerkoli in kakorkoli bo to mogel. Najprej počasi,

ubijati začneš z besedo, z mislijo, z majhnim, na videz nepomembnim dejanjem. Tega se še prav dobro spominja. Ni še dolgo tega, kar je to doživel na svoji duši. Ubita duša je najbrž nora, je pomislil. In Hojak ima tako. Morda jo ima celo on sam. Morda, da se on še malo zvija, toda storiti mora vse, da ne bo crknila kot zajec. Biti mora dober in preganjati mora tega norega kmeta, ki je sem postavil Repeta. Tudi tega Hojaka bo ustavil, če je to on. Toda policaj ni bil Hojak.

»Kaj pa počnete tukaj,« je zavpil na kmeta. »Ali ne vidite, da dežuje. Anita se bo že še sama zvekla pod senik, nikakor pa Repe, ker nima nobene moči več. Ali ne vidite, da ne more nazaj na suho, ker je mrtev . . .«

Ostrmeli so in zijali vanj. Bil je lepo, mestno oblečen in niso vedeli, kaj počne tukaj pod senikom in pri Repetu.

Zvlekel je Repeta pod senik in dal Aniti mleko.

»Anita, tukaj imaš mleko, seveda pod pogojem, da boš storila tisto, kar si mi obljubila. Zdaj nas bo ta policaj peljal v mesto, pomagala mi boš pod roko držati Repeta in vsakemu, ki ti ga bom pokazal, boš v mestu pokazala jezik. Jaz pa se bom nasmihal, ker bom v resnici srečen. Srečen bom, ker bom tudi na zunaj tisto, kar v resnici sem. Vaš, za večne čase. Le pij, Anita, malo se moraš opomoči, da boš lažje podpirala Repeta.«

Toda niso šli skozi mesto. Peljali so jih v policijskem avtomobilu v zapore. Repeta pa naravnost na sodnomedicinski inštitut, kjer ga bojo razrezali in ugotovili, da ga je požrla pijača.

Nekaj časa ga je jezilo, ker mu niso dovolili, da bi bil to, kar je v resnici, potem pa se je pričel pogovarjati s psom, ki je stal pred oknom. To je bil tisti črni volčjak, ki ga je imel potem Hojak zato, da je paral zapornikom kožo na prstih in rokah. Pogovarjal se je s psom, ker se ni maral z nikomur drugim, in pes je bil zelo ljubezniv, niti renčal ni več. V zaporu je tudi zvedel, da nobenega Hojaka še ni, ki bi bil policaj. Torej Hojaku še ni uspelo, da bi bil uresničil svoj načrt in postal policaj. Najbrž prav ta dan danes že kakemu zidarju, s katerim dela skupaj, napleta zanko, kjer se bo Hojak izkazal in ga bojo potem vzeli k policiji v službo.

Ta hip je najbrž nastavljal komu opeko, jo nekoliko spodmaknil in čakal, kdaj bo komu padla na glavo. Potem bi se pa z vsemi drugimi prav vneto igral nesrečo naprej. In potem bi hitro odkril koga, ki je kriv, da je opeka stala tako, da je ubila drugega zidarja. Njegova nepotešena ubita duša bo zadoščena za nekaj časa in pri policajih bi si pridobil nekaj poklicnega ugleda, če bi jim samo namignil, da bi rad stopil v policijsko službo. Ne ve zdaj, ko se pogovarja s psom, ali je to s Hojakom tako ali ne. Ker ni sam tam, lahko misli nanj samo v prisposodobah, kajti nobene okoliščine ne pozna, da bi lahko natančneje mislil nanj. Tudi pes tega ne zmore, čeprav bi morda lahko, ko bi mu razložil vse o Hojaku. Za psa bi bilo mogoče celo zelo dobro vedeti, kakšen je njegov gospodar, ko bo prišel, kajti bolje je že nekaj znati prej, nekaj krvoločnega, da se bo laže navadil na posel, ki ga čaka. In zato ga je vprašal:

»Ali bi ti raztrgal mrtvega Repeta, če bi ga takole ponoči našel pred senikom mrtvega?«

Pes je zalajal.

»Dobro boš vozil s Hojakom, ko bo tukaj policaj. Sicer pa si tega ne jemlji k srcu, ker ga nisi. Raztrgali so ga na sodnomoedicinskem inštitutu bolje, kot bi ga ti sploh kdaj zmožel.«

Zjutraj so ga spustili. Kar naprej jim je dopovedoval, da ni več tisto, kar je bil prej, da je vse svoje maske odvrigel včeraj, vse svoje vloge, in ne mara ničesar več takega, da je samó še potepuh, ki spi in misli še naprej spati na seniku, tam, kjer je umrl Repe in kamor hodi počivat Anita, ko se čez mero napije pri Amerikancu ali pa jo njeni delodajalci obdelajo. In zato hoče biti zaprt kot vsak drug potepuh, tako kot so zapirali Repeta, kot so zaprli Anito. Aniti so prisodili deset dni zaradi potepuštva in ona nima nobene pravice, da bi zdaj tukaj počivala, ko je vendarle njemu potrebna. Če pa bo morala ona ostati tukaj, potem tudi njega ne bodo spravili ven. Tulil je na sodnika za prekrške, tulil mu je, da je sodniško prasè, da je eden od tistih umazancev, ki poškrbljeno gledajo na ta svet, se sprehajajo po dolgih službenih hodnikih in od jutra do večera delajo samo majhne svinjarije. Od tistih ljudi je, ki si ji zadal obvezo, da bo od jutra do večera govoril svojim ljudem, da so dobri ljudje in njemu bojo govorili, da je dober človek, zraven pa je v resnici svinja sodniška, ki je bila nekoč njegov sošolec in je on sam moral to svinjo sodniško štiri mesece učiti Pitagorov izrek, ki ga še danes ne razume. Tako je to s teboj. Ne spustiš Anite, ki mi je nujno potrebna, ker morava iskati, da se bova lahko vrnila na senik in nama bo življenje znosno, ne da bi mi bilo treba tako kot Hojaku koga ubiti.

To, kar se je danes zgodilo, to je bila tudi ena od vaših nizkotnosti, poškrbljene duše, skozi zamreženo okence sem moral gledati ljudi na sredini mesta in na glavni ulici, nisem jim mogel pljuniti v obraz, nisem se mogel spraviti v še večjo stisko, in Anita ni mogla nikomur pokazati jezika . . . To ste napravili vi in zdaj bi naju radi pustili živeti s tem neznosnim bremenom, sam, brez Anite pa ne bom mogel veliko. Ali veste zakaj? Zato, ker bom vsakemu posebej, ko bova zvečer šla skozi park in po glavni promenadi navzdol, rekel, da je to moje dekle, lepa, orumenela Anita. Vsi se bojo zgražali nad menoj, le Aniti bo to neznansko všeč. Vidite, to sem imel v načrtu nocoj, ko bi skupaj zapustila te zapore. Potem bi šla v kavarno in tam pila skupaj konjak do desete ure zvečer in potem bi me Anita zapustila. Postal bi zelo žalosten in rekel: »Glej, kaj se mi je zgodilo. Anita me je zapustila. Stiska je tako velika in tako nesmiselna, da je vse, kar je bilo prej, pravi drek.«

Vse bi bilo tako, kot je meni prav in za kar pravzaprav nujno potrebujem Anito. In zdaj jo ti, svinja sodniška, misliš držati deset dni tukaj in jaz jo naj čakam. Ne, odšel bom k Hojaku in videl bom, ali je že postal policaj ali še ni. Če je že, se bom pa pri njem potrudil, porabil ga bom za svoje namene. Napletel mu bom svinjarijo, in to ne Hojaku, ampak uradnemu organu Hojaku, in za deset dni bo kaše dovolj. Za deset dni, ko bo iz zapora prišla Anita.

Tako se je tudi zgodilo. Anita je ostala v zaporu, njega so vrgli ven. Zvečer je šel k Amerikancu in našel tam svojo novo družino.

Pogovarjali so se o Repetu in Javornikov Niko je rekel:

»Repe je bil letos na vrsti, da zmrzne.«

»Res, Repe je bil na vrsti. Vsako leto kdo zmrzne. Lani je bokсар Tobijas, doma je pokradel vse medeninaste kljuge in jih zapil tukaj pri Amerikancu. Ko je pritisnil najhujši mráz, so zamenjali ključavnice in Tobijas ni mogel v toplo klet, kjer je ležal na vrečah, in je zmrznil na Streliški na pločniku.

»Kdo bo letos zmrznil na pločniku?« je rekel Niko.

»Ti boš,« mu je rekla Ančka iz Most, bila je bančna uradnica, pa jo je zvalo.

»Jaz že ne bom letos,« je rekel Niko. »Ti boš, tebe letos ne bodo zaprli, pustili te bojo zmrzniti, da veš. Siti so te. Orgije zganjaš v celici, onegavite se s tisto Zajčjo ustnico. Nemorale ne trpijo po zaporih, zato boš ostala zunaj in boš zmrznila, kot je Tobijas. Letos si ti na vrsti.«

»Gremo stavit, da ne bom. Nabrala si bom denarja in šla v hribe. Tam bom prezimila in vsak dan bom porabila le toliko, da bo dovolj za mrzle dni. Kje boš pa ti kaj zaslužil? Stavit grem, da boš letos ti.«

»Za koliko, da boš ti.«

»Jaz stavim, da Ančka iz Most letos še ni na vrsti,« je rekel. »Stavim deset litrov vina in prav toliko mleka.«

»Jaz stavim, da je letos Ančka iz Most na vrsti.«

»Kdo pa si ti?« mu je rekel.

»Kdo sem jaz? Romeo, lepše se imam kot vi vsi skupaj. In plačal bom zanesljivo. Pili bomo.«

Šel je sam proti barju in razmišljal, ali bi ne čakal z vsem tem rajši do zime. Takrat bo seveda vse skupaj tako hudo, da bo vse ostalo, kar je zdaj z njim zelo znosno. Toda potem je uvidel, da je do zime še daleč, zelo daleč. Barje pravkar počiva v svoji tihoti, fazani spijo na prostem in maloprej se mu je skoraj zgodilo, da ni enega pohodil. Pižmovke švigajo čez jarke in mežikajo vanj, luna se svetlika v njihovih očesih in zrak žužnja, kot da je en sam velik medved, ki se je najedel hrušk. Toplo je in čez oko mu lije majhen curek, natanko čez oko. Videti je, kot da se je z njegovim očesom zgodilo nekaj nenavadnega in se solzi. Vendar to ni res. Njegovo oko tega nikoli ne počne, ker kratkomalo nima nobenega vzroka. Stvari so preeresne, da bi se kaj takega zgodilo. Nad levo obrvjo se zbirata toplota in rosa večernega barja in med presledkom se cedi navzdol tanek curek, tako da je nebo kar naprej razdeljeno na dvojce, prav tako senik, ki je vedno bliže in bliže. Kot da sta pred njim dva senika in ima možnost, da se s senikom lahko počne natanko tisto kot s svojim življenjem. Dve možnosti in nobene od dveh, ki mu jih je lepo narisal Hojak, ne mara. In prav takó ne mara nobenega od teh dveh senikov. Repeta ni gori, ne na enem ne na drugem, Anite prav tako ne. Kaj naj počne na tem seniku. Ničesar. Počasi zavija okoli enega, in ko hoče še okoli drugega, drugega ni več. Curek čez oko se je posušil, topla sapa ga je zbrisala in takó je pred njim samo en

senik. Toda tudi s tem enim nima kaj početi, tako kot s svojo usodo ne. Njegova usoda ni njegova. Vsilili so mu jo pri rojstvu in ta prekleti Hojak je rekel, da se je ne more znebiti nikoli več. Ali jo neseš ali pa ti zgnije in ti pod njo. Nič drugega ni. Toda to ni res. Lahko se ji izogneš, kot se bo zdaj temu seniku, s katerim nima kaj početi.

Obrnil se je in šel počasi nazaj do mesta. Jutro se je delalo in ves dan je iskal Hojaka po gradbiščih. Na koncu ga je našel, delal je kot zidar, pre-rinil se je takoj naprej in drugi so mu morali podajati opeko.

»Dober dan, Hojak, kaj delaš?«

»Dober dan, zidar sem, saj vidiš.«

»Kdaj pa boš tistemu, ki je pod teboj, spustil opeko na glavo? Hojak, treba mu jo bo. Vidim te, kako si upadel, dolgo ne boš zdržal, da je ne bi. Mogoče samo še kakšen dan.«

»Dolgo bom zdržal, ti pes, ki vohljaš za menoj. Toda ne bom mu je jaz, ali si razumel. Tudi takrat mu je ne bom jaz.«

»Hojak, midva se še kar razumeva.«

»Še kar,« je rekel Hojak.

»Ali boš kmalu policaj, Hojak?«

»Jutri, že jutri bom policaj. V intervencijsko skupino grem. Močne ljudi potrebujejo tam. Najprej grem v šolo, potem pa ... pazi se me ... za to opeko.«

»Nič hudega nisem mislil s to opeko, razen tistega, kar si mi sam povedal.«

»Pazi se me, ker te bom našel. Našel te bom, kjerkoli že boš, in takrat si bom tudi na tebi potešil svojo noro dušo.«

»Kaj pa, če bom prišel sam k tebi. Takole na obisk. Kaj pa, če me bo zamikalo, da bom sam prišel?«

»Skuhal ti bom črne kave in poklepetala bova. Do obiskovalcev sem bil vedno prijazen.«

»Potem te bom pa najbrž kmalu obiskal. Veš, tista Anita, ki jo tako zelo potrebujem, bo še nekaj dni v zaporu. Obstalo je moje življenje in vse to, kar sem se namenil. Brez nje ne morem nič in čakati moram nanjo. Če boš že jutri policaj, mi lahko poveš, kdaj boš prost. Obiskal te bom doma, ker imam zdaj ravno čas. Potem, ko bo prišla Anita, ne bom imel več časa. Mudi se in zima me ne sme prehiteti.«

»Zakaj pa zima, kam se ti pa mudi?«

»Meni pravzaprav nikamor. Meni ne, pač pa Aniti. Vse se mi zdi, da bo to zimo zmrznila. Ali veš, da mora vsako leto kdo od tistih pri Amerikancu zmrzniti. Včeraj so stavili, kdo bo letos na vrsti. Stave so padale napačno. Letos je na vrsti Anita. Pravzaprav je bil Repe, pa se je primerilo čudno naključje. To naključje pa sem jaz, kakor veš. Odvzel sem mu službo pri Aniti in Repe je umrl, ne da bi bil počakal na zimo, zmrznil je, kakor mu je bilo določeno. To bo seveda stalo Anito. Reva je, in če jaz takrat ne bom opravil, kar menim, bo šlo moje znosno življenje, ki si ga zdaj tako skrbno pripravljam in urejam, k vragu. No, sicer pa prav za gotovo še ni, da bo Anita, lahko da je Romeo kar dobro stavil in potem sem seveda brez

vsake večje nevarnosti. Toda človek mora biti zelo previden in mora pravzaprav predvideti vse, če si hoče urediti znosno in kar v redu življenje. Previdnost je mati modrosti . . . Ja, ja, tako je, Hojak, če se človek zares loti svojega življenja.«

Potem je odšel. Potolažilo ga je, ker je Hojak tako hitro dobil službo pri policiji. Njemu se nikdar nikoli ni kaj tako hitro posrečilo. Za vsako stvar se je moral namučiti skoro do onemoglosti, pa še takrat se mu je velikokrat vse skupaj izmuznilo iz rok. To je bilo zmeraj in navadil se je na to. To pa, da je Hojak tako hitro dobil službo pri policiji, je bil tudi zanj dober znak. Morda se mu bo ta stvar še kar hitro posrečila. Danes na primer se je ponesrečilo vse. Prav zaman je ustavil tistega norega kmeta. Iz vsega tistega se ni izcimilo nič. Nasprotno, vsa stvar se je obrnila narobe in vse skupaj se je zavleklo za deset dni, ko bo Anita prišla iz zapora. Tudi Hojaku ni mogel napraviti nobene svinjarije, saj so ga tudi zidarji slišali, ko je govoril o opeki, toda nihče se za njegove besede niti zmenil ni. Imeli so ga za norega, kar sicer je res, toda te besede niso bile nore. Ljudje pa so mislili obratno. Da je nor zaradi tega, ker so te besede nove in niso Hojaku napravili nič. Potem je mislil, da bo vsaj tako daleč zdražil Hojaka, da bo Hojak vsaj njemu vrgel opeko v glavo. Težave bi bile lahko skoraj smrtne, toda ne. Bolečina bi pa bila prava in resnična. In lahko bi užival ob misli, kako je ona druga, ki jo nosi v sebi, nepravda. Kako je izmišljena, kako je lažniva, kako je odvratna in zoprna, kako je kot kak gad, ki se valja po soncu, pa še pičiti ne more. Vse to bi lahko bilo, toda Hojak je stisnil zobe in rekel: »Zdržal bom še zelo dolgo.«

Potem ga je vprašal, kako bo kaj potem, ko bo policaj, ko bo k njemu prišel na obisk. Če mu bo takole polomil nogo, da bo potem kruljav za vse življenje, bi ne bilo slabo. Stalno bi mislil potem na tisto kruljavo nogo in potem bi se dalo še kar znosno živeti, tudi v primeru, ko bi Anita to zimo res pobralo, kakor predvideva. Za nekaj moraš pač skrbeti in nekaj moraš imeti pač vedno pred očmi, če ne gre drugače. Ne bi mu bilo treba nikogar ubiti, še najmanj pa tisto dekle. Možnosti je torej veliko in še več jih bo. Za zdaj se gotovo ne spleča obupati, ko sta dandanes šli tako dve lepi priložnosti po vodi. Saj se bo kmalu še kaka, toda prav tako kot do zdaj, biti mora vztrajen in zmeraj na mestu.

Čeprav je bil utrujen od nočne hoje in celodnevnega potepanja, je še kar hitro hodil. Sklenil je, da se bo odpočil, in to na seniku. Za noč je preveč utrujen, da bi šel k Amerikancu. Tudi stave so ga utrudile, saj, domišljavi ljudje so mu šli zmeraj na živce. Domišljali so si, da natančno vedo, da bo to leto pobralo Ančko iz Most, ne pa Anite. Ničesar ne vejo o tem, zakaj se to ne bo zgodilo, čeprav bi se moralo. Kratkoterminalno so pozabili, da se je včeraj pojavil on tukaj pri Amerikancu. Popolnoma nepredvideno, nihče, niti usoda ni računala na to. Samemu se to pred nekaj meseci še sanjalo ni. Dolga leta je že tega, kar je Amerikanca videl zadnjč od znotraj in popolnoma izključeno je bilo, da bi tudi kako po naključju zašel sem. Pred nekaj meseci si z ničimer ni belil las, ker takrat še ni poznal Hojaka, še ni poznal senika, Repe mu je že zdavnaj izginil iz spomina,

prav takó tudi Anita. Kadar je stopil v samopostrežbo zjutraj na kavo, je stopil popolnoma drugače kot človek, ki bi ga zanimal Repe, čeprav ga je videval velikokrat tukaj. Suh, majhen možic z lepo, sivo glavo in sivo, toda rumeno brado od umazanije in sena. Nekega dne mu je dal celo za cigarete, ker mu je šlo na živce vsakdanje beračenje:

»Gospod, dajte mi vendar eno cigareto.«

No, in zdaj ga je nekaj mesecev prej spravil ob življenje. Takrat še sam ni vedel, kako bo s tem Repetom. Še sam ni vedel, da bo zdrknil na to tirnico in se bo kmalu znašel v položaju, ko bo moral spravljati ob življenje kar naprej, malodane tako kot Hojak.

No, in kar je bilo skorajda popolnoma izključeno, se je zgodilo. Po edini pravilni in nezgrešljivi poti se je znašel pri Amerikancu s Hojakom iz oči v oči. Hojak ga je očitno čakal tam do tistega večera, večer na večer, dokler slednjic ni prišel. Ko mu je povedal vse, kar mu je bilo povedati, je Hojak odšel in nikoli se ne bo več vrnil k Amerikancu. Povedal mu je znane stvari, ki pa jih ti tepci pri Amerikancu ne marajo upoštevati. Pri svojih stvareh ga kratkomalo niso vzeli kot nekaj, kar je nenadoma stopilo vmes. In zdaj je tukaj in vsa stvar je začela nekoliko drugače potekati, kot je bilo predvideno. Najprej Repe, potem Anita, potem šele morda Ančka iz Most in tako naprej. Ne pa kratkomalo Anito spustiti iz tega, kot da se v teh dneh ni nič takega zgodilo. Tepci, bedaki, pravzaprav jim je to treba povedati. Povedati jim je to treba zato, da ne bojo delali tako neumnih stav. Stave morajo biti resnične, ne pa tako oslovske, kot so te.

Spremenil je sklep, predvsem iz jeze, ker so ga kratkomalo izpustili iz svojih računov. Ali so ljudje že tako daleč, da ga kratkomalo izpuščajo povsod. Nekaj časa si nepogrešljiv, potem te pa izpustijo.

Stopil je v gostilno, namesto da bi bil pozdravil dober večer, družina, je sedel za mizo in rekel:

»Zdaj me pa poslušajte, jaz nisem kdorkoli, ki bi si dopustil, da ga vedno in povsod kar tako izpuščajo ljudje, ni dolgo tega, kar sem zaradi podobne stvari moral iz službe, moral sem, ker ni bilo mogoče živeti zaradi tega, ker me je neka neodgovorna in odrasla mlada ženska kratkomalo izpustila iz svojega življenja. Čeprav me je precéj časa prav zelo potrebovala, potem pa me je kratkomalo spustila. In ker sem jo moral gledati vsak dan posebej, kako to dela, je nastala tako velika potreba po tem, da bi jo tudi jaz moral izpustiti. Toda ne tako, da bi izginila iz moje duše, to najbrž ne gre kar tako, izginiti mora docela. To pa je umor, ali ne . . . No, in zdaj pridem k vam, in vi kratkomalo storite z menoj isto. Ljudje božji, kadar boste stavili, kdo bo pozimi zmrznil, vendar ne smete staviti takó oslovsko, da mene ne bi prišteli v to število zraven. In ker sem jaz tukaj in jaz nadomeščam mrtvega Repeta, bo torej letos na vrsti najbrž Anita . . . Sprijazniti se je treba s tem, jaz sem se že. Toda ne morem nazaj. Četudi bi takó najbrž rešil Aniti življenje za nekaj prihodnjih let, nazaj tja v službo ne morem. Obema ne morem rešiti življenja. In zato, prosim, stavite znova. Repe je že mrtev, včeraj zjutraj so ga peljali na medicinski inštitut. Anita je zaprta zaradi potepuštva in prostitucije. Hojak je že od jutri naprej policaj in jaz

sem za zdaj brez pravega dela. Življenje se mi je docela ustavilo, toda če Hojak zdrži, bom pa še jaz.

»Anito bojo zadavili,« je rekla Ančka iz Most. »To pa je kriva sama, ko me je Margerita prvič klicala, sem šla, potem pa nikoli več. Ti si pa norec in nič čudnega ni, ker smo te izpustili. Saj ne spadaš sem. To je naša igra, doma v naši družini smo vsak večer molili rožni venec, tukaj pa stavimo, kdo bo letos zmrznil, čeprav od takrat, ko je Tobijas, tega pa je že deset let, ni še nihče. Ko pride tisti dan, vsi plačamo, ker smo vsi stave izgubili, in potem pijemo. Ti pa, pojdi no, pojdi. Ob pamet si že . . . zdaj pa daj za liter vina, saj je že tretji dan, kar se poznamo in kar si naš, pa še nisi nič plačal. Zelo si nam potreben in nihče od nas ni pozabil nate. Ali vidiš zdaj?

Plačeval je liter za litrom, ker je bil zelo srečen, da njegova nova družina vendarle ni pozabila nanj in se mu je upanje, da Anita to zimo ne bo zmrznila, podvojilo. Plačeval je takó dolgo, dokler ni prišla že spet tista melanholična natakarcica in rekla s še bolj melanholičnim glasom:

»Ura je pol dveh in niti kapljice ne prinesem več. Čas je, da izginete.«

In zginili so kot prvi večer. Le to pot je šel proti seniku sam in spal je do poznega popoldneva. Sonce je že delalo dolge sence pod barjanskimi hrasti in fazani so se nesramno pojali med preslico. Norega kmeta ni bilo nikjer, bilo je mrtvo popoldne. Seno so že pospravili in le med preslico je bilo še kaj tistega drobnega življenja, ki kar naprej žužnja in poje. Fazani so mu bili vedno zopni, saj so klepali kot kosci s kladivi, žužnjanje mu je bilo veliko bolj pri srcu. Hvaležen je bil preslici, ker je bila tukaj, ker je rasla in ohranila tiste otočke, ki so vsak večer, kadar je hodil zdaj brez Anite in sam s svojimi šumi, zastrli mrtvo nebo. Prepozno je bilo za obisk pri Hojaku, in če bo še dve uri gledal v zrak brez vsakršne misli, bo ravno pravi čas, da bo šel spet k Amerikancu. Danes mu je pošel denar, danes bo videl, kako je s to bratovščino. Ali mu bojo tudi oni tako plačali njegov sadjevec, kot jim je on vino. To bi bilo od njih silno lepo.

(Se nadaljuje)

Peter Božič

Jaz sem ubil Anito

Ko je sonce skoraj docela zašlo, se je spustil na pot. Šel je po barjanskih stezicah in nikamor se mu ni mudilo. Res je potreboval vsaj dva sadjevca, vendar je bilo nekaj časa tudi brez njega mogoče zdržati. Dopust, ki so mu ga vsilili zaradi tega, ker niso marali spustiti Anite iz zaporu, je postal mučen, vendar še zdaleč ne takó kot vse tisto, kar je pred tremi dnevi prinesel s seboj na ta senik. Ta stvar je bila trapasta

zaradi tega, ker to ni bil noben dogodek, ki bi se bil spremenil v suho dejstvo, zato se je prejšnjemu, ko je poslal vse skupaj k vragu, šefa, prijatelje in na koncu koncev še tisto žensko, ki je ni maral več gledati dan na dan, kako ga brez najmanjšega pomisleka uro za uro iztreblja iz sveta, pridružilo to prazno lebdenje. To pa ni bilo takó prijetno kot lebdenje toplega zraka nad barjem, temveč je bilo megleno in neumno. V to meglo je bilo mogoče brez vsake skrbi natočiti kozarec ali dva sadjevca; kar je bilo več, je bilo seveda bolje, vendar, saj mu je že ves denar pošel in zdaj gre počasi čez to barje, da bo videl, ali bojo ti ljudje, ki jih je spoznal pri Amerikancu, dobri z njim kot kruh ali pa so tudi oni njega kratko malo iztrebili iz svojega sveta.

Sicer pa bo nastalo vprašanje, da bo sčasoma treba najti kak zaslužek, takole za dan dela ali pa dva na teden, če bo hotel priti do kake pijače, če bo hotel obdržati svojo družbeno veljavo pri Amerikancu, kjer velja pravilo: danes jaz za pijačo, jutri ti. Zdaj, ko je Anita v zaporu, bo najbrž za vse precejšnja suša, kajti Anita je bolj ali manj imela vedno več denarja kot drugi.

Veliko vsakodnevnih skrbi se mu je ta hip nabralo. Te skrbi bo treba drugače reševati, veliko bolj dosledno, kot je to delal prej, ko je hodil v službo. Tisto dekle mu je celó nekoč očitalo (zmeraj mu je kakšno traparijo), da ni izpolnil dveh obljub. Štela jih je, in to je bilo usodno. Natanko dveh ni. In zdaj, ko je začel, za zdaj še neznosno, vendar pa kmalu znosno življenje, z Anito in ljudmi, tako rekoč novo družbeno sredino, pri Amerikancu, se mu nikakor ne sme zgoditi, da bi kake obljube ne izpolnil. Bog

vedi, lahko da Anita tudi šteje obljube in potem bo imel nenadoma kar dvakrat en in isti drek. Medtem ko se z vso svojo energijo koplje iz prvega, bo kar tako mimogrede zlezel v drugega. Anita ne bo voljna držati svoje obljube, ker on ni držal morebitnih dveh. In kaj bo potem. Groza je pomisliti na to, da utegne to neznosno življenje ostati tebi nič meni nič še kar naprej neznosno. Ali je morda zaradi tega zapustil vse skupaj, da bo takó tudi ostalo. Ne, človek velike energije je in odločnosti, zato je vse to storil in zato je šel iskat pajdaše sem in zato je poiskal Anito, ko da je že leta in leta hrepenel prav po takem podplutem in orumenelem dekletu, vse samo zato, in zdaj mu naj vse to kar tako spolzi iz rok. Nikoli in nikdar. Videli boste vsi, ki me še zdaj gledate postrani, kaj zmorem, jaz, natanko jaz znam urediti življenje tako, da ne bo znosno samo zame, da bo tudi za Anito, da bo za mrtvega Repeta, za vse žive in mrtve . . .

Ko je prišel k Amerikancu, jim je najprej povedal, da ima kup skrbi, ki jih mora nemudoma reševati. Gre kratko in malo zato, da si bo moral začasno poiskati enkrat na teden po nekaj ur kako drugo delo, dokler je Anita v zaporu. Če je Anita v zaporu, seveda ni mogoče čakati nanjo pri barskih vratcih in piti njen konjak ali pa celó kaj boljšega, če ji da Margerita denar vnaprej.

»Popij tale sadjevec in nehaj česnati!« mu je rekel Javornikov Niko.

»Hvala, res hvala, popil ga bom, vedel sem, da bom prišel k ljudem, ki so dobri ko kruh, toda kako začasno delo za uro ali dve na teden mi boste že pomagali najti.«

»Seveda, seveda, pomagal boš Buzerantu prenašati steklenice. Ali veš, kdo je Buzerant. Seveda ne veš, to je lastnik vinotoča, ki piska s svojim glasom kot kak buzerant, zato mu tudi tako pravijo. Vidiš, takoj tukaj zraven je in jutri ob šestih lahko nastopiš službo, jaz bom pa šel na dopust,« se je zakrohotal Javornikov Niko.

»Koliko časa pa boš na dopustu?« ga je vprašala Ančka iz Most.

»Na dopustu bom kake dva dni. Dokler ne bomo zapili tega denarja, tačas ga bo pa tale zeleni fant zaslužil. Pa bo že spet vse dobro.«

»Najlepša hvala za službo,« je rekel. »Ali zdaj lahko zaprosim vas, ljudje, ki ste dobri kot kruh, za še en sadjevec.«

»Dobil boš kar dva,« je rekel Niko. Natararica mu je prinesla kar deci žganja.

»Dobro bi bilo, ko bi mi prinesla še kakega,« je rekel. »Danes popoldan se mi je zgodilo nekaj takega, da od tega ni nič ostalo. In zdaj je tam luknja in . . . dobro bi bilo popiti čimveč žganja. Ponoči, ko grem čez barje na senik, je strupena megla. In lahko zleze vame. To bi ne bilo dobro.«

»Res bi ne bilo dobro,« pravi Ančka iz Most, »sicer pa razlogov za to je zmeraj dovolj. Repe je umrl, sedmina, stave . . . Vsak jih ima toliko, kolikor jih hoče, samo da ne zmanjka denarja . . . To je . . .«

Zvečer je šel zelo pijan sem čez barje na senik. Spotoma je sklenil, da bo šel jutri obiskat Hojaka, ki bo tačas že policaj, zvečer pa bo šel nosit Buzerantu steklenice. Očitno ga že oba nestrpno pričakujeta.

Hojak si je dobil novo stanovanje. Do njegove sobe si prišel čez umazano dvorišče, potem pa po dolgem hodniku. Pri vsakih vratih se je ustavil in prebral napis, toda nikjer ni pisalo POLICAJ HOJAK, šele čisto na koncu so bila prav majhna vrata in na njih nanovo lepo napisano, črke pa so bile zlate in zelo razločne: Intervencionist policaj Hojak.

Človek bi pomislil, da vse ve o Hojaku, brž ko prebere ta napis. Toda zelo bi se zmotil. Tako je mislil nekaj časa in potrkal na vrata. Odprl mu je Hojak v novi policijski uniformi.

»Hojak, dober dan.«

»Dober dan.«

»Obiskat sem te prišel, vidim, da se že imaš dobro.«

»Zelo dobro. Samo po stenah poglej. Ta zbirka izrezkov iz časopisov in ilustriranih revij je za zdaj še zelo skromna. Toda čez nekaj let bo to najbolj popolna zbirka na svetu.«

»Že prav, v resnici ti more tole dajati prav ugodje. Tudi meni bi. Vendar sem jaz nekoliko drugačen. Mene moti, če je vse zakonito. Rad imam nezakovitost, ker sem zdaj, kakor živim, pravzaprav na drugem koncu življenja. Meni bi bolj prijalo na steni na primer Jack Razparač ali pa Davitelj na barju ali kaj podobnega.«

»Res, to pa zame ne pride več v poštev. Če boš kdaj imel kako sobo, v kateri boš prebival, si boš lahko to privoščil. Takrat ti celó lahko priskočim na pomoč. Dal ti bom sliko, ki je zdaj v kriminalnem muzeju. To je kar lepa fotografija, desetkrat povečana in spodaj piše: »Ubijalec Hojak. Z vago svojega parizarja je razčesnil nedolžnemu očetu treh otrok lobanjo.«

»Res, Hojak, to se moram dogovoriti še z Anito. Lahko da se bo ona kdaj naveličala senika pa si bova poiskala kako sobo in takrat bom res potreboval táko fotografijo. Prav pri srcu pa bi mi bila vseeno tista Davitelj z barja. Samo kaj, ko za zdaj še nihče to ni bil. Že sam naslov mi je všeč, skratka, takó mi je prirasla k srcu, ko jo takóle vsak večer gledam v duhu, preden zaspim v mehko dišeči mrvici in ob zahajajoči zarji, ki se koplje v zadnjih vejah visokih topolov, da bi jo v resnici rad enkrat imel.«

»Kaj pa Anita, kje pa je Anita?«

»Anita bo pa čez kak teden že pri meni, zato imam jaz kar cel kup skrbi. Ženske pač ne smeš razočarati, ali pa da bi pojedel kar tako meni nič tebi nič kako oblubo. O, bog ne daj. Pa kaj bi ti govoril o svojih skrbeh. Odločen človek sem in eno sem rešil. Saj res, zvečer imam kaki dve uri službo, to je za zdaj prva skrb... Hvala bogu, rešena je... Kaj pa ti? Ali imaš kaj skrbi v svoji novi policijski službi?«

»Skrbi že, toda dela nič. Upam, da bom kaj kmalu napredoval. Poglej na primer tole božansko fotografijo iz Vietnama. Ali vidiš te svetle čelade, kako se bleščijo v soncu, pa fantje, kako marljivi! Vidiš, kaj takega pri nas ni... Ali pa tole tukaj v Ameriki. Poglej, kako brez vsakega zadržka krogle kar same frčijo iz teh cevi... Pri nas, to so šmiranti. Nobene prave revolucije, nobene prave demonstracije, včasih res zapoje kak pendrek, to pa je tudi vse. Glej, kako slaboumno je to pri nas. Ljudje so se nam režali, jaz pa toliko da nisem počil od jeze. Demonstracije, študentje, vsi vpijejo proti

vladi in za vlado. Človek prav ne ve, za koga in proti komu, potem pa spredaj en naš avto pa zadaj eden. Od prvega do drugega pa teka ljudski poslanec z rogom v gobcu in jim meče parole. Dol grška vlada, dol polkovniki, dol Vietnam, naj živi Mao Ce Tung, naj živi kurc. No, pa imaš službo.«

»Tam pa je čisto drugače. Toda kaj hočeš, kdor z malim ni zadovoljen, velikega ni potreben. Za zdaj sem ostal samo šele pri fotografijah.«

»Hojak, na boljšem si. Jaz še sobe nimam, da bi lahko obesil kam tisto sliko, ki si mi jo obljubil. No, saj je vseeno. Toda zato nisem prišel sem. Poslušaj, zdaj sem tukaj že lep čas, pa še nič nisi napravil z menoj. Ali boš kaj vendarle naredil ali nič.«

»Zakaj, do gostov sem jaz toliko časa ljubezniv, dokler so oni do mene.«

»Prav, torej hočeš, da ti rečem svinja policijska?«

»Kdo pa ti pravi, da hočem ravno to.«

»Nič me ne briga, kaj ti hočeš. Kar rekel ti bom pa bo.«

»No, pa reci, če si upaš.«

»To je že dobro. Nisem prišel kar tako sem, brez vsakega namena. SVINJA POLICAJSKA IN MORILEC.«

»To imaš skoraj prav. Nič nimam zoper. To sem hotel postati in zdaj sem. Lepo je, če ima človek znanca, ki se mu upa povedati to, kar misli o njem. Res lepo. Ali boš kavo?«

»Od svinje policijske ne maram nobene kave.«

»Potem pa lahko greš. Saj sva se že vse lepo pogovorila. Toda če hočeš ostati živ, ne motaj se tod okoli. To je moj revir.«

»Zdaj me torej mečeš ven, ne da bi mi kaj napravil, ker sem ti rekel svinja policijska. Ne samo da bi mi pohabil noge, še zob mi ne maraš zbiti.«

»Pojdi, pojdi . . . Kaj pa imam od tega, če ti pohabim noge in zbijem zobe.«

»Ti nekaj malega, jaz pa tudi . . . Ali se ne bi mogla zmeniti. Ko začneš ubijati, lahko začneš z besedo, s stavkom, z majhnim dejanjem, to se tiče vse samo še duše, toda potem, ko se lotiš noge ali pa gobca, to je že nekaj več, to je že precej blizu tisti vagi in razbiti lobanji ali pa precej blizu tistile sliki iz Vietnama, ali ne . . . Daj, policaj Hojak, daj vendar . . . jaz bom pa to nekako po svoje zelo rad imel . . . Ti še ne veš, vsako priliko moram izkoristiti, da se spravim še bolj v zagato, kot sem že, potem, ko pa se iz te ,bolj zagate spravim ven', pa bo tista zagata še kar znosna. Ne morem kar tako brez dela čakati na Anito kar cel teden. Kar lahko storiš danes, ne odlašaj na jutri. No, bo kaj, Hojak?«

»Treščil te bom skozi vrata in ne hodi več v moj krog. Če si boš pri tem zvil taco, bog ti požegnaj.«

Hojak ga je vrgel po hodniku. Vstal je brez vsakih težav, si očedil obleko prav natančno takó, kot je to delal vsako jutro na seniku, in razočarano odšel. Ves popoldan se je klatil po mestu. Obiskal je vse gostilne in lokale. In kadar je srečal znanca, ga je kar iz navade prijazno pozdravil in mu na hitro razložil, da se mu mudi, ker mora tudi zdaj, ko Anite še kak teden ne bo, sam skrbeti, da so vse stvari v redu in ima od šestih do osmih

delo pri Buzerantu na Gornjem trgu. Vsi so to komajda razumeli, toda to mu je bilo precej vseeno, saj je vedel, da dela prav, samo tisto, kar je v njegovi koži sploh še mogoče početi prav.

Ura je bila natanko šest zvečer, ko se je oglasil pri lastniku vinotoča. Najprej se mu je predstavil, da je začasno nadomestilo Nika Javornika, ki ima kot vsak drug delovni človek brez dvoma pravico do dopusta. Lastnik vinotoča je samo skomizgnil z rameni in mu porinil v roke zaboj s steklenicami. Zaboj je bil prazen in treba ga je bilo nesti v klet in iz nje precej daleč čez dvorišče prinesiti zaboj s polnimi steklenicami. Med tem se je vsakokrat ustavil pri pultu, za katerim sta slonela že Niko in Ančka iz Most in poskusil popiti šilce sadjevca.

Vedno je poskusil tudi spregovoriti besedo ali dve z gospodarjem; ta je imel res tako zelo piskajoč glas. Toda čista laž je bila, da bi bil lastnik vinotoča kdaj homoseksualec. Usoda ga je samó udarila s tankim glasom in ljudje z Gornjega trga, ki jih ni nikoli dosti brigala bridka usoda kakega prodajalca dalmatinskih vin, so se iz tega celo norčevali.

O tem je bil prepričan, kajti menil je, da bi bil on sam še kar privlačen za kakega homoseksualca. Če je bil dovolj za Anito, potem bi bil tudi za tega lastnika vinotoča. Toda lastnik vinotoča niti z najmanjšo gesto, kaj šele s kako besedo, ni pokazal, da bi bil imel kaj takega ta hip v mislih, pač pa se je pogovarjal z Ančko iz Most in ta je plačevala tiste kozarce sadjevca, ki jih je spil, medtem ko je počival med posameznimi praznimi in polnimi zaboji. V tem pa ga je venomer bolj jezila hudobija ljudi z Gornjega trga, ki so si kaj takega izmislili o tem dostojnem prodajalcu dalmatinskih vin. Ko je bil že pri petem kozarčku sadjevca, ki mu ga je plačala Ančka iz Most, dobra kot kruh sicer, je obsedel in previdno vprašal. Previdno zato, ker se ni bilo zameriti nobenemu, ne Buzerantu ne Niku, še manj pa Ančki iz Most.

»Gospod Buzerant, ali ste bili res kdaj vi tako, bi rekel . . . nedostojni, da ste nadlegovali mlade, lepe dečke, take, s sinjimi očmi in svetlimi kodri?

»Kaj pravi?« je rekel lastnik vinotoča. Obrnil se je k Ančki iz Most.

Ugotovil je, da lastnik vinotoča ni samo človek, ki ima izredno slab in tenak glas, temveč tudi zelo slabo in pretenko najbrž sliši.

Na ves glas je zavpil:

»Gospod Buzerant, ali ste vi kdaj v svojem življenju nadlegovali . . .«
Potem je utihnil.

Predenj je stopil Niko . . . Vendar ga je to ujezilo in je nadaljeval:

»Ves Gornji trg govori, da je to res . . . In ves Gornji trg je navadna svinjarija . . . Obrekljiv gnoj, saj se drži tega svinjskega mesta in ne more biti drugačen . . .«

Niko ga je prijel za rame in ga sunil skozi vrata. Njegovo delo je bilo za danes končano. »Že spet sem ob službo,« si je mislil. V zadnjih nekaj dnevih je kar dvakrat ob službo. Kaj bo rekla Anita. Zraven pa ni hotel nič drugega kot dopovedati lastniku vinotoča, da so ljudje navadne svinje in se na račun drug drugega izmišljujejo take stvari, da je groza. To je hotel, pa pomagati je hotel temu piskajočemu človeku, saj je takoj ugotovil, da ni

maral od njega nič drugega kot to, da mu je nosil prazne in polne zaboje vina. Zadnji čas je, da pride Anita in začneta življenje znova. V kratkem pa ti zraste taka prekleta skrb prav čez glavo. Kako bo vendar šele z drugimi stvarmi.

»No, zdaj si pa resnično izgubljen,« si je rekel.

In če si zdaj resnično zgubljen, se je zgodilo tisto, kar je pravzaprav hotel doseči že pri Hojaku. Zdaj ima pa hude skrbi in treba bo natanko misliti na kaj? Na svojo eksistenco. Njegova eksistenca je v nevarnosti. Prižgala se je rdeča lučka kot na semaforu in natančno kot šivalni stroj je ugotovil, da je ta hip nastala velika stiska in zmeda. Zgubil je službo pri Buzerantu in to je tista huda stvar, ki se lahko pripeti človeku, ki je začel na vse kriplje urejevati to življenje, ki je bilo docela neznosno, zdaj je pa še bolj. Zato on ne potrebuje nobene Anite, da se spravi lahko v tak položaj. On sploh ne potrebuje nikoli in nikdar nobene ženske, ki bi mu kadarkoli bila pri čemer koli v pomoč. Anita mu je sicer obljubila, preden ji je dal steklenico mrzlega mleka, da mu bo pomagala iskati še bolj nesmiselno zagato na tem svetu, toda našel jo je sam. In zdaj je ves v njej in kaj ga briga Anita... V skrbeh je stopil k Amerikancu, toda tam ni bilo še nikogar. Vsi so bili še pri Buzerantu in tako je bil tukaj sam s svojimi skrbmi in brez pijače. Potem se je opogumil in dejal natararici:

»Dajte mi na puf kozarček sadjevca, nimam denarja, ker so me pravkar vrgli od dela, plačala pa bo Anita, ko bo prišla iz zapora.«

Natararica mu je prinesla pijačo in v željnih požirkih je praznil kar velik kozarec umetnega sadjevca.

»Vendar pa tak ne smem biti,« si je rekel, »da bi pri tem pozabil na Anito.« Obljuba je obljuba in če je on zase uredil zadevo tako, mora tudi še zanjo, in če ne zaradi česa drugega, že zato, ker je on sam zelo dober človek, skoro takó dober kot kruh, Anita pa na takó dobrem glasu, da lahko dobi tudi na njen račun veliko, kar precej pijače. Ne, nanjo ne sme pozabiti. Poleg tega bo verjetno mnogo laže z njo vred vrniti se v tisto življenje prej, preden je dobil in zgubil službo pri lastniku vinotoča. Poleg tega je tukaj še kup nejasnih stvari, ki jih je treba še razvozlati. Ali bo dobil táko novo službo in tiste ne bo takó neumno zapravil, kot je to zdaj, ali pa je tako, kot je zdaj, kar prav in ne bo delal drugega, kot da bo hodil z Anito, kadar jo bo poklicala Margareta. To še ni popolnoma jasno, toda stvari se začenjajo jasni. Vse je že blizu, prav blizu tega, ko se bo lahko po dolgih mesecih oddahnil. Nehal ga bo boleti želodec, nehale ga bojo boleti prsi pa tudi glava. Morda se mu lahko zgodi, da bo celó nehal bruhati zjutraj na kol zeleno slino. Tudi to se mu lahko zgodi, saj je gotovo bilo vse to tako, ker se je znašel v tistem precepu, ki je sicer ostal, vendar je bil glede na to, kakršen je ta danes, ko so ga spet vrgli z dela, oni prvi prav znosen. In če zdaj na primer bruha, in to vse, kar je dandanes pojedel, je zaradi tega, ker je to zares neznosno. Zdaj stoji na stranišču in vse, kar se mu je zgodilo, je takó zoprno in neznosno, da bo vse, kar ga čaka jutri ali pa tisti dan, ko se bo vrnila Anita, še kar v redu. Sicer pa je najbolje, da nocoj nikogar več ne čaka tukaj pri Amerikancu, ampak se takoj zavleče domov na barje. Prav

nepotrebno bi bilo, ko bi se nocoj nanj skopala še Niko in Ančka iz Most in nemogoče bi jima bilo razložiti, da se je vsa stvar v resnici takó končala, kakor bi se bolje sploh ne mogla. To ga bo razumela samo Anita, ko se bo vrnila iz zavora. Ona bo vse to razumela . . . Tudi glede dveh obljub, od katerih ene ni bil izpolnil. Dogovorila sta se natančno tistega dne, ko je Repe umrl na seniku in s tisto uklenjeno hojo skozi sredino mesta z mrtvim Repetom ni bilo nič, in zadaj je jasno vse, prav vse. Tudi kar se tiče tistih neizpoljenih obljub.

Tik po tistem, ko je do kraja vstalo barjansko sonce, je od daleč zagledal tri ali štiri policaje v modrih uniformah. Takoj je uganil, da je Hojak že v službi. Hojak in njegovi so imeli s seboj samo daljnogleda in nobenega policijskega psa. Torej je Hojak že začel. Začel ga je mrcvariti, kot je obljubil. Očitno je torej, da ga hoče kot skrivača in potepuha peljati v zapor. Ali je to bila Hojakova ideja ali pa kmetova, ga ni dosti brigalo. Naj se onadva sama domenita, kdo bo začel moriti. Toda tudi kmet je imel svoj delež pri tem, kajti tik za Hojakom je tical in kar naprej nekaj Hojaku razlagal. »Včasih, svoj čas sem zelo zgodaj vstajal.« To je bila prva radostna misel, ki ga je obšla ta hip. Kajti če se ga ta navada zdaj, ko je že drugič ob službo v nekaj dneh, ne bi več držala in se ne bi zbuval dovolj zgodaj zjutraj, bi ga zdaj Hojak zalotil. To, kar se mu je zgodilo včeraj, je za njegov načrt, po katerem si bo uredil življenje, za zdaj kar dovolj. Nobenega mrcvarjenja ne potrebuje več. Nobenega dodatnega mrcvarjenja. Vse, kar je preveč, je preveč. Vsekakor bo treba ravnati pametno. In pametnemu ravnanju je bilo najbolj podobno to, da jo seveda ne ucvre iz tega senika. Na to najbrž Hojak in kmet računata. Toda to je računček brez krčmarja. Hojak je zelo slab policaj, saj ne ve, da ima on kar zadosti izkušenj s takimle senikom. Hojak je bedak, ker misli, da je on spal takrat prvič v življenju takóle na seniku, ko mu ga je pokazal on. Hojak, tebe bi bilo treba prijaviti tvojemu predstojniku, ker se nisi poglobil v človeka, ki ga preganjaš, čeprav si imel za to možnost. Prvič, ga poznaš, drugič pa Hojak, imaš na voljo kartoteko in prstne odtise tam v tisti svoji službi. Hojak, vse to si zanemaril in takó ne boš mogel preganjati človeka, ki si si ga namenil. Brez psa se ne gre za izkušenim človekom.«

Vse to je razmislil, se neopazno spustil iz senika in se zaril v kup slame pod spodnjo latvijo. Zaril se je vanjo in resje se mu je zadiralo v kožo, zraven pa se mu je hotela iz ust pocediti še tista prokleta zelena slina. Toda ni se mu in tudi glava ga je nehalo boleti. Na levi strani je poslušal kmeta in Hojaka, ki sta govorila o skrivačih in barabah, ki hodijo sem na barje in tukaj prenočujejo, na drugi strani slamnatega otepa pa je slišal drobno miš, ki je grizljala zrnje. Na koncu jo je celo zagledal. Bila je črna in mlela je takó, da Hojaka skoraj ni bilo slišati. Mlela je in mlela, Hojak pa se je zmeraj bolj oddaljeval. Zaman je preril vso mrvo, plezal po latvah in iskal vso to družino, ki se je zdaj skrčila samo še nanj in na Anito. Ko je videl znano vležano luknjo in tam prazni steklenici od mleka, je rekel:

»Sodrga je že na svojih krivih poteh ali pa še sploh prišla ni.«

Miš je obžirala zrnje bolj in bolj, potem pa je za hip izginila. Vrnila se je, toda ne sama, bilo jih je kar cel kup in z vso silo so se spravile na pšenična zrna. Bile so majhne črne miši, bile so tako dobre, kot je bila tista prva, ki je šla iskat še druge. Črne kocke so se valjale po pšeničnem zlatu, ki ga je obsijavalo jutranje sonce.

Hojak, nori kmet in trije policaji so šli proti majhni reki, ki je delala tukaj velik zavoj. Vstal je in se skopal iz slame, pri tem mu je bilo žal, ker je vznemiril miši, da so v hipu pobegnile. Potem se je domislil, da je do mesta pravzaprav zelo daleč in je imel zmeraj koga za spremljevalca v prejšnjih časih. Na primer Anito. No, zdaj pa, ko nje ni, ker mora odslužiti še natanko pet dni v zaporu, bi lahko šel s Hojakom. Čeprav je Hojak policaj in morilec, ni niti malo dolgočasen človek. Marsikaj bi se spotoma lahko pogovorila, razen tega bi vzpostavil normalne odnose s tistim norim kmetom in z drugimi tremi policaji. Da spi v seniku, bo zatajil.

Šel je za njimi in prvi ga je zagledal Hojak.

»Kaj pa ti tu? Preiskal sem ves senik, pa te ni bilo nikjer.«

»Ne spim več na seniku. Oprostite mi, prosim,« to je rekel kmetu, »moj trenutni padec, ko ste me morali zbežati z mrtvim Repetom iz svojega senika. To je bila trenutna človeška slabost, ko človek zaradi bogve katerega vzroka pristane na dnu. Za to je vedno kak velik vzrok in jaz sem ga imel. Zdaj sem to stvar uredil in zdaj stanujem doma. Veste, imam ljubko majhno sobico, imam še kup drugih stvari, ki sodijo zraven, tudi šef mi je vse oprostil, tudi tisto, ko sem hotel vsem ljudem takóle po cesti v mestu vsakemu posebej pljuniti v obraz. Zdaj, danes je bilo lepo jutro in sklenil sem si malo ogledati stvari, kako je kaj z ribami. Imam prijatelja, ki je strasten ribič, in me je zavlekel neusmiljeno v to strast. Pogledal sem, kako bo kaj z najinim lovom v prihodnjih dneh... Za sulce je že prepozno, je zaprt ribolov, za ščuke in postrvi je ravno pravi čas...«

Govoril je o svojem prijatelju in o vseh svojih izkušnjah z ribolovom. Bil je zelo natančno poučen o tem in kmet je zijal z odprtimi usti. Prav takó tudi drugi trije policaji.

Hojak pa je samo rekel:

»Dokazati ti ne morem nič, zato ti tudi nič ne morem. Toda ne bo dolgo...«

Kmet je zavil na desno, Hojak, on in trije policaji pa so dolgo brez besed šli po glavni cesti proti mestu.

Potem mu je rekel: »Ali me že preganjaš?«

Hojak: »Obljubil sem ti, da te bom. Morilce je treba imeti stalno na očeh. Iz izkušenj vem, da bi bilo najbolje, ko bi jih imeli kar v zaporu. Toda potem bi lahko pol mesta spremenili v zapor.«

»Hojak, torej ti misliš...«

»Nič ne mislim, vem. Sam si mi povedal in natanko vem, da imaš samo dve možnosti, in boga zahvali, da ne verjamem, da nisi spal na seniku. Če bi bilo vse to res, kar si napletel prej tistemu kmetu, bi te moral takoj in ta hip odpeljati v zapor. Zakaj, menda veš, saj še nisi pozabil, kaj si mi rekel takrat, ko sva se prvič srečala pri Amerikancu. In menda ne misliš,

da bi jaz med tisto tvojo »družino« ne mogel dobiti prič, ali pa morda misliš, da sem zdaj lahko takó lepo blag, da bi pred sodniki natanko ne ponovil vsega, kar si mi takrat povedal. Vse tvoje namene, pravzaprav vse tisto, kar ti je storiti, pa če to hočeš ali ne. Vse, kamor te je porinila tvoja usoda. Brez skrbi, da imam zdaj na voljo sredstva, da bi to izvlekel iz tebe, ko bi bilo treba.«

»Zakaj pa tega zdaj ne storiš?«

»Zaradi tega, ker bi se izkazalo, da nisi spal v ne vem kakšni sobi, ki je nimaš več, ki si jo že pognal po grlu, temveč na seniku. Toda to je za zdaj premalo zame. Čakam na večji zalogaj. Na tistega, ki ga boš napravil, ko boš zgnil pri Amerikancu. Takrat boš tudi še koga ubil ali boš pa tik pred tem. Ti nisi blag človek, ki bi vse mirno pojedel. Uporna svinja si. Vsemu se kar naprej upiraš, niti svoje usode ne maraš pogoltniti takó, kot sem jo jaz. Toda jaz bom poskrbel, da boš pogoltnil še nekaj več, kot je tvoja usoda. Ti je zdaj jasno?«

»Hojak, vidim, da boš zdržal. Treseš se po vsem telesu, toda premaguješ se. Hojak, kakšen človek si postal. Prej si bil prevoznik in mati, ki je solatarica, te je razumela. Tudi jaz sem te razumel, čeprav te tvoja žena ni in čeprav te sosed ni maral. Toda, Hojak, takrat si bil človek, zdaj pa si legalizirana svinja. Taka, ki jo potrebuje vsako mesto, da lahko spi svoj napol svinjski sen. V rokah te ima za svoje nečedne posle in ti jih z veseljem delaš zato, ker se bojiš, da bi kdaj za svojo usodo moral plačati pravično ceno. Nikoli je ne misliš plačati.«

»Česa mi vsega ne poveš. Saj sem ti že vse povedal jaz. Nikoli je ne mislim plačati. Ukanil jo bom. In tebe z njo vred.«

Potem so šli molče naprej.

»Kaj pa počneš z Anito v zaporu?«

»Anita se tudi v zaporu zabava po svoje.«

»Vem in vedi, da mi je to vseeno, vseeno je, kje se zabava. Prej je hodila z Repetom v bar, Repe je ostal pred vrati in čakal, kdaj je opravila svoje delo. Zdaj v zaporu pa ste jo spravili ob njeno človeško dostojanstvo. To je, kar si ti. Toda Anita tega ni naredila sama. Morala je. In Anita se bo vrnila sem, k meni se bo vrnila in obljubila mi je, da bova skupaj nekaj uredila. Jaz sem že, zdaj, ko bo prišla in spet postala človek, ne pa legalizirana cipa, policijski predpražnik, ji bom pomagal. Hoja nazaj do tvoje postaje ni več daleč, jaz moram k Amerikancu. Tam bom zbral čike. Najbrž si že toliko na tekočem, da veš, da ne morem poslati Aniti cigaret, razrezali bi jih ali pa jih ne bi dali prej, dokler ne bi odšla iz zapora, samó čike lahko pošljem. In spomnil sem se, da bo Anita zelo težko zdržala brez čikov.«

Šel je k Amerikancu in pobral iz vseh pepelnikov čike. Pojasnil je natakariči, da je to za Anito, da Anita veliko kadi in ji je zdaj najbrž zelo težko brez njih, sploh zaradi tega, ker so iz poštene prostitutke napravili legalizirani predpražnik, v katerega se lahko obriše vsak policaj. To bo Anito takó zelo potrlo, in če bo še brez cigaret, bo sploh hudo. Natakariča naj bo prijazna in naj popoldan, ko bojo pepelniki spet polni, sama izvoli zbrati

vse čike iz njih in jih shraniti za Anito. Anita ji bo zelo hvaležna, ker brez čikov zdaj resnično ne more nič.

To je pravzaprav ena od tistih skrbi, ki jih zdaj lahko mirne duše opravi, ko je zase uredil vprašanje, ali je to življenje zdaj znosno ali ni. Najbrž na to niti pomislil ni do sedaj, ko pa se je s Hojakom pogovarjal, mu je postalo jasno, da je zdaj Anita v takó hudi stiski, kot to le more biti človek. Poštena punca se mora podrežati zakonu in zakonito nastavlja svoje telo vsakemu pazniku, da je to vse lepo družbi v korist. Tisti družbi, ki je niti on niti Anita še zdaleč videti ne marata, ki ji je Anita za vselej pokazala jezik, on pa prav tako. Ne da bi človek sploh vedel, se je Aniti posrečilo, da je zašla v táko človeško stisko, da bo potem to, kar je živela prej in kar bo, ko se bo vrnila, imelo kar smisel.

Razmišljal je o tem, da ji je pravzaprav že pomagal takrat, ko je povedal tistemu noremu kmetu, kje sta mrtvi Repe in Anita.

Še kar zadovoljen je pobiral iz pepelnikov čike in natarica ni prav nič z začudenjem zijala vanj, ko je to delal. V tej gostilni je bila navajena na vse, poleg tega pa je gotovo kdaj slišala od katerega od družine, da v zapor svojcem nima smisla pošiljati cigaret, ker jih ne izročijo, niti denarja, temveč samó čike.

Lepo jih je pobiral in čedil. Vsak ni bil ravno dober, tisti, ki so bili preveč pokajeni, niso prišli v poštev. Ko si raztrgal papir, je prišlo z njih premalo tobaka in še napol ožgan je bil povrh. Anita bi se tam v zaporu preveč mučila s temi čiki in iz dvajsetih bi spravila skupaj samo eno cigareto. Seveda je pri tem mislil tudi na to, kako bo prižgal cigareto. Zbral je najlepše in najboljše čike, take, ki bojo imeli dovolj neožganega tobaka, ko bo Anita raztrgala papir, jih lepo zavil v časopisni papir. Vedel je, da je treba čike zaviti v časopisni papir, ker ta najbolje gori. Pravi užitek je, kako tak papir gori, ko je zavil v njem tobak. Toda to še ni dovolj, je menil. Dobro, da je on take vrste človek, ki zmeraj premisli vse. Kako pa bo Anita prižigala cigarete. Vžigalic nima in tudi drugi jih nimajo. Stopil je k okenski zarjaveli ograji in nastrgal rje. V zaporih imajo nove ograje in še te so prebarvane z minijem. Nikakor ne bo mogoče nastrgati rje. Odparal je podlogo na suknji in iz nje vzel vato. Lahko bi kupil novo, toda te že spet ne bi izročili Aniti, poleg tega je boljša taka, ostarela, prepojena s potom, in ko Anita iz nje in iz rje, ki jo bo dala vanjo, napravila svaljek in ga drgnila ob hrastovo klop, se bo vse skupaj zasmodilo in takrat bo imela že pripravljeno zvito cigareto v časopisni papir, ta pa je najbolj primeren in se takoj, ko pritakneš takle tleči svaljek, vžge.

Vse to je lepo zavil, se zahvalil natarici in ji še rekel:

»Popoldan pa bom prišel še po druge čike. Za zdaj jih ima Anita dovolj in mudi se.«

Ko je šel proti pošti, je bil kar radosten. Dokler bo Anita v zaporu, bo imel vsak dan eno skrb in eno delo. »Življenje postaja že znosnejše,« si je rekel.

Na paketič je napisal Anitino ime in priimek, zraven pa še Centralni zapor in priporočeno in še ekspres povrhu.

Še danes bo Anita dobila to moje darilce in laže bo prenašala to hudo ponižajočo usodo, ki so ji jo namenili taki ljudje, kot je Hojak.

Popoldan se ni vrnil k Amerikancu, nobenih pravih opravkov ni imel in zato je šel nekoliko na sprehod. Sprehajal se je ves popoldan po parku, potem je krenil nekoliko više v gozd, kot človek, ki se mora na svojo jesen temeljito odpočiti, nadihati dobrega zraka in tako dalje. Šele proti večeru je prišel v gostilno, toda pazil je, da je prišel veliko prej kot sicer. Nikakor ni maral poslušati morebitnih Nikovih ali Ančkinih opazk zaradi zapravljenе službe, medtem ko mora pravzaprav zelo pazljivo nabirati in izbirati čike iz pepelnikov za Anito. Ko jih je nabral in zavil skrbno v časopisni papir, se je opravil nekoliko po Gornjem trgu. Nedaleč od tod je bil tisti vinotoč, ki je bil odprt samo do osmih zvečer, in tam so bili že vsi zbrani. Na ves glas so peli »Mati Slovenija, tvoji smo sinovi . . .« Šel je mimo in sploh ni mislil na to pesem. Ko se je vračal nazaj, jo je zaslišal že spet.

»Mati Slovenija, tvoji smo sinovi.« Šele zdaj je pomislil, da je ta pesem taka, da je nikoli več ne bo pel. On je popolnoma normalen človek, ima svoje skrbi, zato bi bilo docela nenormalno, ko bi z njimi pel to nesmiselno pesem. Takó je in nič drugače. Globoko je podvomil, da bi jo Anita pela, sploh zdaj, ko ima to svinjarijo. Na koncu se je spomnil, da se mu je namesto tiste ženske začela po glavi kar naprej napletati Anita. Prej je imel kar naprej skrbi zaradi nje, zaradi tistih dveh neizpolnjenih obljub, zdaj pa zaradi Anite, in to ima vsak dan več skrbi. Naj bo že, kakor je, skrbi so pač skrbi, pa naj so zaradi one ali pa Anite, Hojaka ali pa prijateljevih polhov, ki sta jih nekoč lovila skupaj. Kljub odrešilni in vabljeni misli, da bi iz tega napravil prijetne in odrešilne sklepe, se je le odločil postati stvaren. Stvarnost pa je taka, da je najbrž res vseeno, zaradi koga se mu napletajo skrbi po glavi. To, žal, čisto nič ne pomeni in nobene stvari ne predrugači niti za ped.

Čez pet dni se je vendarle vrnila Anita. Ves čas medtem ji je pošiljal čike v zapor in Anita se mu je za te darove in za izkazano pozornost zelo lepo zahvalila.

Vsakokrat, ko sem dobila dar, sem dolgo časa mislila nate. Skrbelo me je, kako se kaj imaš, kako je s senikom in ali tisti nori kmet z vilami še kaj šari naokoli.«

»Seveda počne to,« ji je rekel.

»Nekoč je celó pripeljal tja Hojaka, saj ga poznaš. Tistega policaja. Hotela sta me odpeljati na policijo, jaz pa sem se jima skrtil med slamo k mišim. Potem smo šli pa skupaj v mesto in natvezil sem jima, kako sem si za tisti dan dodobra ogledal ribolov.«

»Seveda poznam Hojaka. Najbolj zoprni policaj je, kar jih poznam, in poznam jih kar veliko. Bova že kako, glavno je, da so me spustili in bova zdaj začela novo življenje. Ali ne?«

»Seveda bova začela novo življenje. Toda ne misli, da nimam smisla za praktične potrebe, zanima me, na primer, kako je kaj vžgal tisti svaljek z rjo. Ali si lahko takoj prižgala cigareto? Ali je sploh gorel?«

»Seveda, takoj, saj je bilo očitno, da mi je tisti dar poslal človek, ki ima neverjeten smisel za praktično življenje. Nisem ga ravno potrebovala, policaji so mi zmeraj dajali ogenj, kadar sem ga hotela, toda prijetna je bila misel, da sem docela neodvisna. Ali si lahko predstavljaš?«

»Tukaj je ogenj,« pravi policaj, jaz pa: »Hvala, ne potrebujem ga. Neodvisna sem, kar se ognja tiče . . .«

»Vedel sem, da ti bom takó s tistim svaljkom lahko pomagal. Vedel sem, da boš lahko takó lažje prebredla tisto neznosno ponižanje, ki so ti ga pripravili policaji.«

»Vidiš, ti pa na vse misliš. Redki so, ki vedno pomislijo na vse. Veš, o tistem raje ne bi več govorila. Prav neznosno je bilo. Takó hudo mi še ni bilo nikoli.

»Res, nikoli?«

»Nikoli?«

»Kaj pa zdaj, Anita, kako pa je zdaj?«

»Malo bolj znosno je že.«

»Tudi ko boš šla zvečer v bar in te bom jaz spremljal?«

»Tudi takrat.«

»To je kar dobro, Anita. Nekaj takega sem imel vedno v mislih. Toda tudi jaz nisem med tem časom lenaril. Storil sem vse, kar je v moji moči. Dobil sem službo in sem jo tudi takoj napravil.«

»Človek, kaj boš pa zdaj? Enkrat na teden ali vsaj dvakrat je vendar treba plačati toliko pijače pri Amerikancu, kolikor si jo družina želi. Kaj boš pa zdaj?«

»Vidiš, tako hudo tudi meni še nikoli ni bilo. Ta čas, ko si bila v zaporu, sem to svojo hudo stisko preganjal takó, da sem imel vsak dan kar precej skrbi zaradi tebe. Vsak dan misliti na tisti dar, izcediti od bivših znancev kak dinar za pošto, zbrati primerne čike in takó naprej. Kar veliko sem bil zaposlen s tem, zdaj pa nisem z ničimer in prav je, da je konec te moje samoprevare, ko sem se s temi skrbmi izogibal pomisliti na svoje dejansko stanje. Zdaj ni te goljufije več in zdaj mi je takó hudo, kot mi še nikoli ni bilo. To pa je tisto, kar sem si takrat želel. Saj se spominjaš. Obljubila sva si, da se bova trudila, da se nama bo pripetilo. Vendar nihče od naju ni mislil na možnost, da se boš ti že vrnila, kot si se, jaz pa še ne. Anita, kaj misliš, ali ne zadostuje, če hodim s teboj tako, kot je Repe?«

»Repe je bil že star in res ni mogel drugače zaslužiti denarja kot tako, poleg tega me je Repe imel rad. Ti me pa nimaš, to je. In zato je treba, da si najdeš nekaj drugega. Z menoj lahko hodiš tja, če že ne morem imeti s seboj človeka, ki me ima rad, pa bom imela s seboj vsaj nekoga, ki je res moj dober prijatelj. To je že prav, pa tudi za konjak, ali pa kadar mi bo Margerita dala denar vnaprej, za kaj mnogo boljšega, na primer Martel, ti bom že dala. Toda kakšno drugo stvar si boš že moral najti.«

»Niko mi je ne bo več pomagal poiskati. V njegovih očeh sem popolnoma nesolidna firma. Nesolidnim firmam pa, kakor se spomnim, ne priskrbimo več služb. S tem imam jaz slabe skušnje.«

Res, v hudi zagati si, v taki jaz še nikoli nisem bila, čeprav se mi je že nekoč skoraj zgodilo, da bi se mi bilo moje delo do kraja zamajalo. Brez službe si in še to razvpit pri Niku in Ančki iz Most, ki sta edina, ki bi ti lahko pomagala, kot nesolidna firma. Tukaj bo treba nekaj ukreniti.«

»Res, v hudi preizkušnji sem in res bo treba nekaj ukreniti.«

»Človek je ob dobro ime, ko niti ne ve, zakaj. Hotel sem tistemu lastniku vinotoča dopovedati, da so jeziki na Gornjem trgu res zlobni, ko so ga takó grdo brez njegove najmanjše krivde razglasili za homoseksualca. Potem pa je nenadoma planil vame Niko in me vrgel iz vinotoča ter rekel, da je moje službe konec. Dobro sem hotel, pa so me nagnali kot garjavega psa. In še ob dobro ime sem.«

»Dobrota je sirota. Ali tega še ne veš? To bi vendarle moral že vedeti. Dobrim ljudem se zmeraj krivica godi in na koncu so še ob dobro ime. Nekaj bo res treba ukreniti in najbolje, da se o tem več ne pogovarjava. Bolje je, da vsak zase premisliva, kako bi se dalo zlesti iz te hude kaše, iz tega najhujšega precepa, ki si ga ti kadarkoli doživel. Zdaj, ko sva se srečala, si raje privoščiva kak radosten trenutek. Pogovarjava se raje o seniku, o miškah, ki so glodale zrnje, ko si se pred Hojakom samo začasno seveda skrila, in še cel kup drugih stvari je, ki so neskončno bolj vesele in predvsem znosne, kot je zdaj ta tvoj brezupni položaj. Veš, človek ne sme kar naprej misliti na tak brezupen položaj, lahko se mu zblede. In zato bova mislila na kaj dobrega, veselega. Spomniva se samo na tista jutra, ko vstaja sonce izza barja in ti pogled obvisi med dvema latnikoma. In potem, ko sem jaz prav na moč utrujena od prejšnjega dne, ti rečem:

»Ali boš dober človek in mi boš prinesel steklenico mleka.«

In ti ne rečeš, naj crknem in nimaš nikakega usmiljenja do take ženske kot sem jaz, temveč praviš:

»Anita, takoj ti bom prinesel mleka.«

In sonce je že precej visoko nad latniki in midva potegneva še kako urico na lepi dišeči mrvici, potem se zbudim jaz in ti pravim:

»Zdaj pa je že dan in zdaj bi že skoraj lahko šla v mesto.«

Ti pa praviš:

»Res, dan je ... in zdaj bi lahko tako sveža in spočita šla znova v mesto.«

Potem je še kup prijetnih drobnarij, ki se jih zdaj niti ne spomnim več.

Nekaj se jih boš moral spomniti ti. Napni nekoliko svoj spomin, pa se boš.

Ali že napenjaš svoj spomin?

»Oh, saj niti ni treba. Zvečer greva potem zmeraj čez Gornji trg in prav zabavno je poslušati Ančko iz Most, Nika in še vse druge, kako v vinotoču, kjer sem jaz tako neumno zapravil službo, pojejo: »Mati Slovenija, tvoji smo sinovi«. To petje je na moč veselo, in če sva oba dva skupaj, se jima na glas smejiva, če pa sem sam, se pa ne, ker bi si kdo, ki gre slučajno

takrat mimo, kaj mislil o meni. Potem se gremo za šalo tiste stvari, kdo bo letos na vrsti in kdo ne. Še posebej je zabavno, če na primer ne veš, da je to družinska igra namesto rožnega venca, kot to nisem vedel jaz. Potem ti pa pove to Ančka iz Most in človek bi se razletel od smeha. No vidiš, kako je pravzaprav vse skupaj popolnoma zabavno. Vendar Anita, ali misliš, da je prav, ko jaz kar takole pozabljam, kaj se mi je pravzaprav primerilo. Pozabljam stvar, ki me lahko uniči. Uniči mi eksistenco. In zdaj me ti pravzaprav siliš, da bi se v takem položaju, v kakršnem sem, zapredal v bele oblačke na nebu. Ne, Anita, nič ne bo s tem. Misliti moram na svoj brezupni položaj, ko me je Niko vrgel iz vinotoča. Nanj moram misliti, ne pa da se grem s teboj tukaj goljufive samoprevare. Kajti vedi, rabelj je neusmiljen in pričakal me bo, ko bom najmanj pričakoval. Mirno bom sedel pri Amerikancu za mizo in Ančka iz Most bo rekla: »No, ti pa že pet dni nisi plačal niti dinarja. —

Potem bo rekel še Niko:

„Zraven pa ti gre človek tako zapraviti svoje delo, ko da ima denarja na pretek!“

„In kaj bomo storili z njim?“ nadaljuje Ančka iz Most.

„Ne potrebujemo ga več pri svoji mizi. Naj gre, kamor hoče, naj se usede za drugo mizo pa naj pije svoj sadjevec, če ga lahko. Ne more ga ali ne? Natararica, nima smisla, da mu daste še kdaj kakšen kozarec sadjevca, saj ga nikoli ne bo plačal. Pa še nas bo spravil ob dobro ime. Najbolje je zate, dragi lenuh, da se kar pobereš iz te naše gostilne. Ven z njim ali ne, Niko.«

»Tako je, ven z njim.« —

»Vidiš, Anita, takole se mi bo zgodilo, če ne bom mislil na tisto, kar mi grozi. Urediti morava nemudoma to stvar.«

»To niti ni tako težko. Repe je že takrat, ko si prvič prišel k nam, dejal, da bi bil ti najbolj primeren za to, da bi policajem vse sproti nosil na nos. To mora kdo delati. Je zoprna stvar to večno pogajanje s policaji, toda zaslužiš le. Vidiš, to boš delal. Zvečer se bomo zmenili, pa bo.«

»Anita, ti si zlato dekle. Do večera bom sicer trepetal, če mi bo uspelo to delo dobiti ali ne, vendar mislim, da mi bo.«

»Kaj boš trepetal? Jaz imam tak vpliv na Ančko iz Most in na Nika, da te naj ta stvar nikar nič ne skrbi.«

»No, prej sem se sam pred seboj napihoval, kako nikoli od nobene ženske ne potrebujem nobene pomoči, zdaj pa ti v trenutku rešiš mojo najhujšo stisko v življenju. Kaj bi bilo z menoj, ko bi me nagnali od Amerikanca. Kam naj potlej še grem, kam naj se obrnem. Anita, ti si zlato dekle in hvaležen ti bom prav do svoje smrti.«

»Drug drugemu moramo pomagati. Ali ne vidiš? Ko bi ti ne bil do mene tako pozoren, ko sem bila v zaporu, pa se jaz niti spomnila ne bi nate, kaj šele da bi ti celo še kako pomagala.«

Zvečer, ko sta iz vinotoča prišla Ančka iz Most in Niko Javornik, se je Anita delala, kot da ima nekaj zelo pomembnega za bregom. Oba z Anito

sta se držala zelo resno, saj so se nocoj morali pogovoriti tudi o zelo resnih stvareh. In Anita je kar brez dolgega uvoda začela:

»Repe je umrl in doslej še nismo izbrali nikogar, ki bo vse, kar bomo delali, videli in slišali, nosil policajem na nos. Mislim, da je zato najbolj primeren moj prijatelj, ki sedi tukaj zraven mene. Dober spomin ima in vse, kar sodi zraven.«

»Potem bo pa že spet kaj napletel, kot je v vinotoču? Ne, jaz nisem zato. Iz usmiljenja sem mu preskrbel delo, zdaj pa naj gledam, kako nas bo še na policiji spravil v sramoto.«

»On nas že nikoli ne bo spravil v sramoto na policiji. Dvakrat na teden se bo dobil z našim policajem tukaj na Gornjem trgu in takrat mu bo lepo povedal vse, kar se bo zgodilo in kar mu bomo povedali mi. To je zelo težavno opravilo in zmore ga samo izobražen človek, ki zna kaj jezikov. Ali znaš ti kakšnega. Ne znaš, jaz tudi ne in Ančka iz Most tudi ne. Znal jih je Repe in zdaj jih zna kar cel kup on. In pri tem ostane. On bo to delal in nihče drug. Polakomnil si se denarja, kaj, Niko? Nič ne bo s tem. Vsak naj dela tisto, za kar je sposoben.«

»Boš videl, ne bo tako zoprno, kot se ti zdi. Tisti policaj iz Zgornjega trga je neprimerno bolj ljubezniv, kot je Hojak kadarkoli bil. Še za kak sadjevec ti bo dal navrh, poleg honorarja. Pa mir bova imela na seniku za vse večne čase.«

»Tudi pred Hojakom?«

»Pred Hojakom? Pred tem najbrž ne. Toda za uslugo lahko izveš od tega policaja iz Gornjega trga za vsako racijo, ki jo bo pripravil Hojak. Takrat se bova skrila med rumeno slamo in miši pred njim, kot si se ti takrat. Potem pa ga bova ogoljufala in mu rekla, da sva šla gledat, kako je kaj z ribami.«

»Poglej no, poglej, Anita, življenje se nama je nekako uredilo. Ali se ti ne zdi.«

»Zelo dolgo sem čakala na to, da mi bo kdo rekel in mu bom lahko verjela.«

Šla sta prek barja in preskakovala jarke. Najprej se je pognal on čez jarek, potem za njim pa ona in čakal jo je na drugi strani ter pazil, da bi jo ujel, ko bi po naključju hotela zdrsniti v vodo. Toda to sploh ni bilo potrebno. Luna je bila svetla, noč prav takó in megla jima je segala komaj do pasu. Nekaj metrov vstran je bilo mogoče videti samo gornja dela njunih postav in nič več. Spodnja sta bila zavita v meglo in v tej poletni noči sta bila kot dve prikazni, ki hodita brez nog po barju in napovedujeta lepše in srečnejše dni in še dolgo lepo vreme.

Vsak tretji dan je šla Anita v bar. Prej sta bila še skupaj pri Amerikancu, potem pa sta odšla. Ančka iz Most se je takoj, ko sta odšla, namrdnila. »Jutri bo Anita že spet vsa podpluta in polna modric. On pa ne bo maral piti niti cvička, ker ga bo od nešteti konjakov še zvečer bolela glava. Tako živeti kot ta dva, jaz ne bi hotela niti ure.«

»Jaz tudi ne. Pijem samo vino in z Buzerantom se kar dobro razumem. Nikoli me ne boli glava in nikoli se ga ne našrem tako hudo, da naslednji

dan ne bi mogel več piti. Nekateri ljudje živijo zelo bedno. Kaj hočemo. Je pa Anita kar dobra punca, fejest punca in tudi fejest fant. Vedno imata kak dinar in ni se še zgodilo, da bi nam ga ne privoščila. Škoda, ker jo bo tako hitro pobral hudič. Pa tudi za kako luknjo se ne pozanimata. Kmalu bo jesen in potem zima. Kaj bosta pa potlej, potem se bo pa res zgodilo, da ne bo zmrznila samo Anita, ampak tudi on. Ne razumem ljudi, ki so tako brezbrizni do svoje usode. Tega nikoli ne bom prav razumel. Na koncu koncev mora človek le malo paziti nase. Za Anito sem vedel, da je taka. Ne vem, nekaj jo požira zadnje čase. Še bolj kot jo je prej. Za njega pa sem vedel tisti hip, ko se je takrat vtaknil v Buzeranta. Človeku, ki daje meni in njemu kak dinar, vendar ne gre oponašati njegovo življenje. Propadata, propadata in škoda je,« je še rekel Niko.

»Veš kaj, najbolj hudič pa je to, ker sem jaz Aniti to že tolikokrat povedala, pa nič ne zaleže. Tudi onemu bi, pa je tako domišljjav, da me komaj pogleda na cesti, če me vidi. Samo tukaj mi privoščiči kako besedo. Na kaj, vruga, pa je domišljjav. Ali na to, da zna nekaj jezikov. Repeta si naj zapomni, hudič ga je vzel tako klavrno na seniku, kakor bo njega, pa čeprav je znal gotovo več jezikov kot on.«

»Zelo imaš prav. Pri tem jeziki nič ne pomagajo. Je že tako na tem svetu.«

»Ko enkrat zmrzneš na seniku, je vseeno, ali znaš latinsko ali pa francosko. Trd si kot poleno, pa amen. Sicer pa zakaj bi si midva grenila te vesele urice s tema zgubljenima človekoma, ki jima ne moreva prav nič pomagati. Popolnoma nič in bolje je, da si še naročiva kaj.«

»Anita je dala danes za pijačo. Lahko si privoščiva tudi kakšen priboljšek.«

»Tisto, kar me najbolj moti, je to, ker nič ne misli na starost,« je rekla Ančka iz Most. »Pravi čas moraš misliti na to, dokler še ni prepozno. Ko bo stara, nobene luknje ne bo mogla dobiti nikjer. Da bi pa takole preživela na stara leta v Domu onemoglih, ko te nikoli ven ne spustijo, ne, to pa ne. Kaj sva midva vse prestala, vendar na starost sva mislila in še zdaj misliva. Res, podstrešnica na Gornjem trgu je podstrešnica, toda moja je, podgane so podgane, toda kje na Gornjem trgu jih ne mrgoli. Pa še daleč ni treba hoditi tako, kot hodita onadva vsak dan do barja in nazaj. No, saj ne bosta več dolgo.«

»Res, nič ne mislita na starost. No, prav imaš, saj ne bosta več dolgo.«

Sedel je za majhno, okroglo mizo in z enim očesom opazoval ljudi okoli sebe. Anita mu je stisnila v roko pet tisočakov in to je bilo dovolj do jutra. Pri mizah je sedel tu pa tam kak znanec, toda naredil se je, ko da je še bolj pijan, kot je bil v resnici, ko da sploh noče poznati. Tega pa ni počel, ker bi se česa sramoval, počel je zato, ker se preprosto z nobenim od teh ljudi ni maral več pogovarjati. Šel je iz njihovega življenja in niti z eno besedo, niti z enim stavkom se ni maral vračati nazaj.

»O tem imam jaz svoje misli,« si je rekel. »Ti moji ljubi znanci so puhle in preperete duše in z njimi ni mogoče spregovoriti niti ene tako pametne in za to življenje potrebne besede, kot to lahko stori za Anito, ali pa z Nikotom ali celo z Ančko iz Most, ki je sicer prava, že nekoliko ostarela nevoščljiva, odslužena kurba iz Gornjega trga, vendar za tisto življenje, ki ga zdaj živi, in ki mu ga je na koncu koncev le uspelo nekako napraviti znosnega, ima tudi Ančka z Most več posluha. Še celo Hojak ve, kako je to, ne pa te poškrobljene duše, ki sploh ne vedo nič.«

Že spet je videl svojega bivšega znanca s svojo ženo, toda vedel je, da ni nobene nevarnosti, da bi oni morda prisedel ali vsaj pozdravil. Nasprotno, ves čas bo tega dobrega znanca čakal, da bi morda on prisedel k njegovi mizi z ženo. No, taka ti je ta duša, je pomislil. Nocoj bom imel pa malo zabave. Gledal ga bom pomembno in ko bo že ves v strahu, da ga bom pozdravil, bom pa pogledal proč. To bo lepa zabava, je pomislil.

Znanec je bil že ves potan pri tisti mizi. Z nervozo je šaril po denarnici in je hotel kar takoj plačati, vendar mu je žena rekla, naj ne bo nikar tako neučakan, saj sta komaj prišla in tako rada bi se nekoliko odpočila.

Potem se je napravil, ko da mu hoče pokimati in ga pozdraviti. In že spet se je obrnil vstran. Toda njegov dober znanec prav tako. Potem je vstal in napravil nekaj korakov, ko da hoče k njegovi mizi in tam pozdraviti najprej njega, potem pa še njegovo ženo. Vendar je napravil tako, ko da je hotel na stranišče. In res je šel po stopnicah iz kavarne, vendar samo do vrat, ki so peljale v bar. Zanimalo ga je, ali bo še Anita dolgo v baru in ali bo med tem časom kaj prišla pogledat k njemu v kavarno. Toda kako naj to izve. Saj vratar pred vhodom v bar tega prav nič ne more vedeti. Da pa bi od Anitinega denarja kar tako zapravljjal denar za vstopnino in motil Anito pri delu. To pa že ne. Šel je nazaj po stopnicah. Ko je prišel gor, sta se njegov dober znanec in njegova žena že odpravljala. Srečali so se na stopnicah in tedaj se ni mogel premagati, da bi ga ne pozdravil. Toda to ni storil iz kake hudobije, temveč kar tako. Tako je bil navajen še od prej in pozabil je, da bi bilo za njegovega dobrega znanca najbolje, ko bi ga vpričo žene ne pozdravil. Žena je napravila zelo dolg obraz, znanec pa tako obupanega, da niti ni čakal na to, da mu bo oni odzdravil, ampak je kar planil po stopnicah navzgor. Sedel že spet za mizo in razmišljal o tem, da je ta njegova nova igra zelo zabavna zanj, za njegove znanke pa ne. Če so z ženami, jih bojo doma zmerjale, da poznajo že vsako barabo, že vsakega zvodnika. Če pa so z ljubico, bo pa še huje. Te bi utegnile misliti, da je on res zvodnik in da jim je kdaj preskrbel kako prostitutko.

Sicer pa je to na koncu koncev njihova stvar. Ta igra pa je vendarle tako zabavna, da je ni mogoče kar tako opustiti, sploh pa zdaj ne, ko se dolgočasi. Navsezadnje se je hotel le nekoliko zabavati in je bila čista smola, da so se potem srečali na stopnicah.

To je hudič, če je človek tak, da ne zna drugega kot prijatelje in znanke spravljati ob dober glas. Vendar se je na to že navadil. Začelo se je vse skupaj pravzaprav takrat, ko je tisto dekle, zaradi katere ima še zdaj zoprniho, reklo njegovemu prijatelju, da ji je napravil sramoto, ker zdaj vsi

govorijo, da je ona njegovo dekle. To je tista težava, je rekla. Čisto dober človek je, vendar v sramoto me pa ni treba spravljati. Zdaj me pa ne bojo nikoli več videli skupaj z njim in ljudje si bojo vendarle enkrat na jasnem, da nisem njegovo dekle.

Takrat ga je to še zelo zbolelo. Toda zdaj, bolj in bolj je razmišljal, je uvidel, da ji ne sme delati krivice. Če se navsezadnje zdaj ti njegovi znanci tako zelo bojijo, da bi jih osramotil pred ženo ali ljubico, ko bi jih pozdravil, je tisto, kar se je zgodilo njej, neprimerno hujše. Ne, nima vzroka, da bi se kaj jezil nanjo. Samo prav premisliti je treba, pa je jasno, da ima lahko samo ona vzrok, da se še morda danes jezi nanj. Takih stvari ljudje zlepa ne pozabijo in ona ima prav gotovo še zdaj velike težave, ker sta vsakokrat, kadar sta bila skupaj, delala tak vtis.

Ali je morda to tisto, kar ga tako hudičevo žre? Kar je pravzaprav tako neznosno. Najbrž, da je to tisto. In tukaj bo treba nekaj ukreniti, kajti prav nocoj, ko se je šel to igro, je ugotovil, da je tudi vse to, kar je poslej počel, premalo, da bi od tega vendarle ozdravel.

Ali je mogoče sploh še njej kako pomagati in jo spraviti iz te sramote. Kako krivico bi ji naredil, ko bi jo ubil? Naj živi vendar, on bo že kako. On si je že nekako pomagal, pa Anita mu je tudi. Danes na primer mu je pomagala, da je že spet dobil delo in da ga Niko in Ančka z Most nista vrgla iz gostilne pri Amerikancu. Kako je človek pravzaprav odvisen od žensk. Če ti ena ne pomaga, ti pa druga.

Aniti je nekoč nekega jutra na seniku že enkrat nekaj predlagal in Anita mu je bila takoj pripravljena pomagati. In zdaj bo prav tako. Uredil bo vso zadevo tako, da bo šel k tistemu dekletu z Anito na obisk. Zlagal se bo in jo predstavil za svojo dekle. Aniti to ne bo najbrž niti zoprno. Toda s tem bojo vse stvari na tem svetu poravnane in vse bo še bolj znosno, kot je že zdaj. Poleg tega pa je že skrajni čas, da Aniti nekaj povrne. Zmeraj, skoraj vsak dan ga Anita kam pelje, zdaj k svoji družini pri Amerikancu, zdaj na senik, zdaj sem v kavarno, zdaj v bar . . . zmeraj ga pelje kam k svojim. On pa je še nikoli ni kam peljal. In Anita bo najbrž zelo vesela, ko jo bo on enkrat vendarle nekam peljal. O tem ni nobenega dvoma. Takoj, ko bo Anita prišla, ji bo predlagal, da bi jutri, ko njej ne bo treba sem v bar in bo imela čisto prost večer, šla nekam na obisk.

In ko je Anita res prišla, kot je pričakoval, je sploh ni maral poslušati. Kar takoj ji je predlagal, da bi šla jutri, ko bo ona imela prost večer k tistemu dekletu na obisk.

»H kateremu dekletu?«

»Saj jo ne poznaš. Še jaz jo komaj, zdaj je že dolgo nisem več videl, čeprav sem si jo želel, zdaj ko sva bila včasih še kaj skupaj, je tudi jaz ne bi več spoznal. V enem tednu se je popolnoma spremenila, vsaj do mene, ker sem ji napravil precejšnjo sramoto. No, upam, da mi je medtem časom oprostila in da ji bo lažje pri duši, se bova zlagala, da si zdaj ti moje dekle. Veš, bolje bo zanjo, pa tudi zame. Najbrž se bo dala tako pokopati tista njena sramota in zato sem prepričan, da naju bo zelo vesela. Razen tega pa je sploh dobro dekle in nikoli ne meče obiskov skozi vrata. Vljudna je

in vzgojena, zato sem jo imel pravzaprav rad. Toda kdo bi si kdaj mislil, da ji bom povzročil take sitnosti. Bilo je nehote in jaz se sploh nisem zavedal, kaj delam. Ta greh je moj edini greh, ki mi zdaj leži na duši, potem bi pa midva živela kar zadovoljno in predvsem znosno. Veš, tudi tako se da. No, ali si zato ali nisi.«

»Zakaj pa ne. Meni bi pa bilo kar prav, ko bi bila tvoje dekle. In če ne moreš drugače, kot da se lažeš, da to tudi sem, je malo hudo zame, ali pa celo precej hudo. Toda boljše je to, kot pa nič. Pa tudi v prostih večerih grem res rada kam na obisk, kjer še nisem bila in prav nič mi ni treba sedeti cel večer pri Amerikancu in poslušati tisto trapasto Ančko iz Most in tistega zgubljenega Nikota. Res ne vem, kaj bo z njima. Glej, kako si kvarita zdravje in zraven nista niti več tako mlada. Namesto da bi bila tam, kjer sva midva, na barju, pa živita v podstrešnici med samimi podganami. Zamisli si, da bi se ti takrat skrtil tja med slamo pa bi bila tam tropa podgan. Tako bi planile po tebi, da bi moral takoj bežati in Hojak in kmet bi te videla, in Hojak bi prav gotovo streljal za teboj, ali bi te pa tisti nori kmet nasadil na vile.

Kolikokrat sem rekel že Ančki iz Most, naj malo pazi nase, pa nič. Jaz ji ne morem pomagati.«

»Pusti že tisto Ančko iz Most, ali greš jutri z menoj na obisk ali ne?«

»Seveda grem, saj sem ti že rekla, da grem. Rada in to zelo rada.«

»No, prav. Kam greš pa zdaj?«

»Zdaj me pa še sprašuješ?«

»Ali boš ostala v hotelu ali se boste peljali kam ven.«

»V hotelu bom ostala.«

»To je že boljše. Torej se dobiva ob petih zjutraj v bunkerju. Malo se bom sprehodil, premisliti moram še marsikaj. Veš, ne vem, če je čisto tako, kot sem ti povedal, morda je čisto drugače. Morda je še hujše, kot sem si sploh kdaj predstavljal.«

Ob petih zjutraj sta se dobila v bunkerju pri Šestici.

»Veš, vso noč sem hodil in razmišljal. Najprej sem bil v kavarni, potem pa sem šel v Rio, od tam pa na kolodvorsko restavracijo. Vse je še tako, kot je bilo v starih časih. Veliko časa ima človek za razmislek. Toda bolj sem razmišljal, bolj sem bil blizu misli, da je vse tako kot tisti dan, ko sva se srečala prvič s Hojakom pri Amerikancu. Ne vem, če se da še kaj rešiti, in zato mislim, da se nama zelo mudi na obisk. Ne bi bilo dobro, ko bi čakala do večera. Ali ti je prav?«

»Ob petih zjutraj jaz še nikoli nisem bila na obisku, toda če je tebi prav, je tudi meni?«

»To sploh ni pomembno. Meni se zdi, da sem tudi prej včasih, kadar je bilo zelo pomembno, hodil ob petih zjutraj na obisk.«

»No, prav.«

»Zdi se mi, da imam umazane čevlje. Veš, pri tromostovju je čistilec za čevlje. Če ga pa tam ni, je pa na prehodu, Kratkomalno ga bom vrgel pokonci in si dal očistiti čevlje. Z umazanimi čevlji pa človek ne more nikamor na obisk, ali se ti ne zdi?«

»Seveda, ne more. Tudi jaz bi si jih dala očistiti, jih potem jutri ne bo treba.«

»Prav.«

Ko sta prišla v prehod, je začel razbijati na vrata. Toda nihče se ni oglasil.

»Trebalo bo počakati, da se bo kdo zbudil. Sediva na klop in čakajva, jaz bom pa še premišljal.«

Sedla sta na klop in vsake toliko časa je šel razbijat na vrata. Potem se je naveličal, Anita pa je medtem na klopi zaspala. Bila je utrujena in je spala. Zbudil jo je in ji rekel, da je navsezadnje vseeno, ali ima sveže očiščene čevlje ali pa ne. Tisto dekle je zelo dobro in take nepomembnosti je nikoli preveč ne zanimajo, zanima jih človek.

»Torej, zdaj je ura že sedem, najin obisk bo precej bolj normalen, kot če bi šla že ob petih zjutraj,« ji je rekel. »Vse to se potem nekako izravna, neočiščeni čevlji in bolj primerna ura. No, in ko bova prišla tja, naju bo, kot je to imela vedno navado, kadar sem prišel zjutraj ali dopoldan, povabila k mizi in na kavo. In kaj bi ji ti rekla, Anita?«

»Saj naju najbrž sploh povabila ne bo.«

»Bo, dobro dekle je, kot sem ti že rekel.«

»Rekla bi, hvala!«

»In potem se boš pogovarjala z njo.«

»Seveda.«

»O čem pa?«

»To pa zdaj še ne vem.«

»Veš, z njo se je težko pogovarjati. Jaz to vem, ker sem se nekoč veliko pogovarjal z njo. Nekaj časa se pogovarja, potem pa nenadoma umolkne. In ti ji nekaj časa govoriš in govoriš, ona pa kar molči. Potem umolkneš tudi ti in čakaš, da te bo še ona kaj vprašala, toda ona kar naprej molči. Potem pa moraš oditi. Velikokrat se je to zgodilo in vsakokrat sem bil najprej jezen nase, potem pa, ko sem vso stvar premislil, nanjo.«

Veš, najbolje bi bilo, ko bi ji povedala vse o najini zagati in kaj sva že vse naredila, da bi vso stvar kar v redu speljala in rešila. Razumno dekle je in poslušala te bo z zanimanjem, potem bo pa dala še kak zelo pameten nasvet. Veš, meni je zmeraj kar naprej dajala zelo razumne nasvete. Potem ji lahko kaj poveš o barju, o seniku, o mrtvem Repetu, o Hojaku in če ti bo ravno zmanjkalo snovi za pogovor (meni se je to pri njej nešteto krat zgodilo), ji lahko poveš tudi, kako je Repe še pred zimo in prezgodaj umrl. Prezgodaj je umrl, ker je bil ob službo, ki sem mu jo prevzel jaz in, ker ga ti nikoli nisi imela prav rada, čeprav sta kar naprej tičala skupaj.«

»Tako kot ti mene ne,« je rekla Anita.

»Pusti zdaj to, o tem se bova pogovorila kdaj drugič, ali pa nikoli, zdaj sva že tik pred njenim domom in precej natančno te hočem pripraviti na ta obisk. Veš kaj, najbolje je, da ji nič ne poveš o tem, da sem jaz prevzel Repetu službo. O meni ima zelo dobro mnenje in meni je veliko do tega. In zato je bolje, da o mrtvem Repetu kar molčiš.«

»Zakaj pa ti je veliko do tega, da ima o tebi tako dobro mnenje, ko je vendar jasno, da si sicer kar dober človek, vendar že spet ne tako dober, kot bi bilo treba. Na primer z menoj se ne maraš pogovoriti o tem, zakaj me nimaš pravzaprav nič rad. Kadarkoli prideva na ta pogovor, praviš, da se o tem ne bi pogovarjal. Meni pa je zelo veliko ravno do tega pogovora.«

»Prav, če mi že to očitaš, ti pa povem še to. Ali si se kdaj hotela o tem odkrito pogovoriti z Repetom? No, vidiš, tako je z nami vsemi. In tudi z njo ni nič boljše. Pravzaprav sem šel danes k njej na obisk, da bi se o tem vendarle kdaj karkoli pogovorila. In taka je, kot smo mi vsi. Ti, Repe, in jaz. In vsi smo pravzaprav v slepi ulici glede tega in tukaj se ne da nič pomagati.« Sicer pa, naj bo, kakor je že, še dolgo ne mislim umreti, ne bom tako do kraja neodgovoren, kot je bil Repe. Pustil bom vaju, da se pogovarjata sami, jaz bom pa molčal, tako kot je ona zmeraj. Molčal bom, ker je vsak pogovor nesmiseln, pa še zato, da bo videla, kaj to je, če nekdo sedi pri tebi in kar molči. Naj na svoji koži enkrat skusi to, pa bo videla.«

»Torej jo sovražiš in greva zato k njej na obisk, da se ji boš maščeval?«

»Pravzaprav še sam nisem vedel zakaj. Toda do zdaj nisem vedel, da imaš najbrž prav. V zadnjih dneh sem samo še takrat mislil nanjo, kadar mi ni uspelo potlačiti misli.«

»Vidiš, tako je to. Repe je zadnja leta hodil samo še zato z menoj tja pred bar, da je na mestu zadostil svoji sli po maščevanju in sovraštvu. Zato ga je tudi pobralo.«

»Vidiš, to je njena hiša. Najraje bi ne šel k njej na obisk. Če je tako, kakor sva zdaj ugotovila, je bolje, da greš ti kar sama. Zunaj te bom počakal, ti pa pojdi, ko sem ti že obljubil, da bova šla.«

»Če že ti ne greš, zakaj pa naj bi jaz šla?«

»Saj sem ti povedal, zakaj je popolnoma nesmiselno, da grem. Ti si mi odkrila to, na kar jaz niti pomislil nisem.«

»In zakaj pa naj grem potem jaz?«

»Ti je ne sovražiš?«

»Še nikoli je nisem videla, vendar jo zelo.«

»Človek božji, Anita, zakaj pa ti?«

»Zdaj pa še sprašuješ? Najbolje, da se čimprej obrneva in greva kam daleč od tod. Tako daleč, da niti ti niti jaz, ne bova nikoli več pomislila nanjo.«

»Ali misliš, da je res tako bolje?«

»Vem, da je!«

»Anita, v zadnjih dneh si ti velikokrat vedela vse dosti bolje kot jaz. In zmeraj je bilo prav, če sem tako ravnal, kot si rekla. Kaže, da se jaz na to življenje ne spoznam kaj veliko.«

»Zato, ker vedno misliš samo o sebi. Tudi na njo si mislil tako. Nikoli nisi vedel in pomislil, da je to drug človek.«

»Anita, to ni res. Ona je tako delala, sicer bi je zdaj ne sovražil.«

»Kako pa misliš zdaj, ko sem zmeraj jaz pri tebi. Tako, kot si takrat. To je in mene ne boš naplahtal.«

»Anita, ali ni morda res, da sem ti pošiljal poklone v zapor, ali ni morda res, da sem se zalotil, da pravzaprav mislim nate toliko skoraj kot na njo. Prišežem ti, da je res.«

»Prav sedaj ti verjamem. Morda ti bom kdaj čisto verjela. Morda.«

Potem sta se obrnila in se vrnila nazaj v mesto.

Ko sta sedla in si naročila vsak po en sadjevec, je Anita rekla:

»Zakaj si si vse to izmislil?

»Izmislil? Kaj vendar pa sem si izmislil?«

»To s tem dekletom. Ničesar več ti ne verjamem. Vse to si si izmislil in ti nikoli in nikdar nisi poznal tega in takega dekleta. Nikoli in nikdar še ni stanovalo tako dekcle v tisti hiši, kjer sva malo prej bila. Vse si izmislil. Toda zakaj. Povej vendar, zakaj si že lep čas vse izmišljaš. Ali brez tega izmišljanja sploh živeti ne znaš več?«

»Anita, delno imaš res prav. Vse sem si najbrž izmislil. Sam ne vem, zakaj. Tiste hiše, kjer sva bila do danes, najbrž še nikoli videl nisem. Niti tistih smrek pred hišo. To so bile vse skupaj samo moje blodnje. Zakaj, to pa je najbrž težko ugotoviti. To je z menoj, od kar pomnim, pa si ne morem nič pomagati. Pritakne se mi kaj in sploh ne vem zakaj.«

»Poglej, to je zelo slabo. Razmisliti morava, zakaj to delaš in ko bova to natanko ugotovila, bova vedela, pri čem si. In nikoli več ne boš ne sebi ne drugim tako nerazumno zapletal življenja. Življenje je že tako ali tako zapleteno, potem ga pa ti še zraven zapletaš.«

»Anita, to sem jaz že nekoč slišal. Če se ne motim, mi je to reklo tisto izmišljeno dekcle.«

»Izmišljeno dekcle. Da, natanko tako. Vidiš, celo slišal si stvari, ki jih nikoli ni nihče izrekel. To je že precej huda bolezen, vendar mislim, da se bo dalo vse še urediti. Z ljubeznijo se da vsemu pomagati.«

»Kaj, ali sem si potem službo in vse drugo tudi izmislil?«

»Vse si si izmislil. Vidiš, ko ne veš, Kaj si jaz vse izmislim. Ljudem, s katerimi se dobivam vsak tretji dan, pripovedujem tako ganljive štorije o svoji ljubezni, da jim sama verjamem. Ko pa je vendar jasno, da nisem nikdar nikogar ljubila. Še Repeta ne. Ko zjutraj odidem tja v bunker, kar sproti premislim vse izmišljotine in sproti ugotovim, kaj vse ni bilo res. In potem je že spet vse dobro. Ti pa nisi nič sproti premislil. Vse se ti je gromadilo na kup in zdaj si tam.«

»Anita, to ni tako, drugače je —«

Kako naj bo drugače?«

»Vse to ni stvar razmisleka, ampak življenja. Pustiva to, utrujen sem, saj sem že celo noč pokonci in zdaj je že dopoldan. Ne bi rad, da bi me dopoldan videl kdo iz moje nekdanje službe pijanega.«

»No, vidiš, že spet se ti blede. Vse si skupaj zamešal. Tisto, kar je bilo res in tisto, kar ni.«

»Anita, prav imaš, kot zmeraj zadnje čase. Vseeno mi je lahko, če me kdo vidi ali ne, ker sem si res vse to skupaj izmislil. Toda zelo utrujen sem in edino, kar si še želim, je, da bi zaspal . . .«

Potem sta odšla. Spotoma sta se ustavila še pri dveh gostilnah in povsod sta popila vsak še en sadjevec. Za moč, je rekla Anita. Za moč, da bova lažje prišla do kozolca. V zadnji gostilni sta se ustavila delj časa. Sedla sta za mizo na vrtu in oddaleč gledala na barje.

»Kako lep dan,« je rekla Anita.

»In kako lepo je na barju,« je rekel.

»To so zadnji topli dnevi, Anita. Ančka iz Most mi je rekla, da si boš morala poiskati kako luknjo. Na mrvi bo iz noči v noč bolj mraz.«

»Ančka iz Most naj se briga za svoje zdravje in za svoje podgane. Širok krog znanstev imam in kot vsako jesen, bom tudi to kaj našla. Celozate, če boš seveda hotel.«

»Kaj pa naj drugega. Toda tega lepega življenja, ki sva ga imela to poletje, bo najbrž konec.«

»Tega lepega življenja bo res najbrž konec. Potem bo drugačno, toda naslednje leto bo že spet tako poletje.«

Potem sta umolknila in spet gledala daleč na barje. Njun kozolec je bil čisto majhen in iz tiste smeri se je približeval človek s psom. Človek s psom je postajal večji in večji in Anita je hitro ugotovila, da je to Hojak.

»Poglej, Hojak ima tokrat psa, iskal naju je, pa že spet ni imel sreče. Še dresiranega psa ima s seboj.«

»Vidiš, kako pridejo izmišljene stvari prav. Ali zdaj vidiš? Ko bi si jaz ne izmislil tiste hiše z dekletom, bi midva šla naravnost iz bunkerja pri Šestici domov na senik in pred psom se nikamor ne bi mogla več skriti. In že spet bi te odpeljal v zapor, čeprav je šele en dan tega, kar se je nehalo tisto hudo življenje zate, Anita. Meni bi šel že spet en posel po zlu in Niko bi me opravičeno vrgele iz Amerikanca ven. V tako kratkem času pa zapraviti kar dva posla, najprej pri Buzerantu, potem pa še pri policaju na Gornjem trgu. Vidiš, kako je prav, če se človeku včasih pritaknejo tako izmišljene stvari, kot je tisto dekle, potem hiša in smreke pred njo.«

Hojak je prišel v gostilno in potem, ko ju je zagledal, je sedel za sosednjo mizo na vrt. Naročil je kavo in vzel iz žepa zadnje Delo. Zatopil se je v branje, pes pa je sedel tiho zraven njega.

Anita in on sta molčala. Hojak bi bil vsaj lahko pozdravil, ko se že poznata, je razmišljal. Toda Hojak je molčal naprej in videti je bilo, da ga grabi jeza, ker je zastoj peljal psa na barje.

Anita niti slutila ni, kako je Hojak razjarjen in čez čas, da bi to sedenje ne bilo tako smešno, kakor je ona menila, da je, je rekla Hojaku:

»Gospod Hojak, na fazane pojdite bolj zgodaj zjutraj, ne pa tako pozno dopoldan, kot se šli vi. Takrat fazani že odletijo in se skrijejo po luknjah. Niti s psi jih ni mogoče dobiti. Drugače pa je fazanov tukaj na barju zelo veliko. Toliko jih je, da mora človek ponoči kar paziti, da ne stopi nanje. Pa tudi dobri so. Pokojni Repe jih je znal uloviti in gospod Hojak, ali se spomnite, kolikokrat smo jih dali pripraviti pri Amerikancu in kako okusni so bili. Ta Repe je bil res mojster zato in prav žal mi je, da so zlati časi minili. Ali vam ni nič žal za zlatimi časi, gospod Hojak?«

Hojak je bral naprej časopis in niti ust ni odprl. Toda niti on niti Anita nista opazila, kako je Hojak s svojim obvladovanjem že pri koncu.

Anito je ujezilo, ker se ni hotel Hojak pogovarjati o starih, zlatih časih, ko je še živel Repe.

»Prav, če vam to ni nič mar, zakaj pa zdaj stikate s psom za fazani. Ne boste me nalagali, če mi mislite povedati, da se vam za njimi prav nič ne cedi slina.«

»Poslušaj, ženska,« je vzkipel Hojak. »Nisem šel za fazani. Nobenega fazana ne bom ubil, ampak tega tipa tukaj zraven. Njega lovim, njega bom spravil ob pamet, njega bom spravil na oni svet. Ti je jasno. In če ne boš molčala, bom to zdaj in tukaj uredil.«

»To pa ne morete, gospod Hojak. Nič nisva naredila, tudi na seniku nisva spala nocoj. Nobene pravice nimate, da bi mu karkoli storili.«

»Nobene pravice nimaš, svinja policijska, da bi mi karkoli napravil. Vidiš, obiskala sva mojo prijateljico iz davnih dni. Tam sva bila že ob petih zjutraj in zato naju nisi našel. In zato ti je že spet enkrat spodletelo, ko si mislil, da boš tako izkušenega človeka, kot sem jaz, lahko dobil le s psom. Ti, ti si že ob pamet, tudi jaz sem že malo, ko si izmišljam stvari, ki jih nikoli ni bilo. Toda še zmeraj ne toliko kot ti. Še zmeraj ne . . .

»Dovolj,« je zatulil Hojak. »Če ne bom odvezal psa.«

»Seveda, odvezal boš tega psa. Zdaj boš pa še psa, ko si se sam že zdavnaj. Vse vezi si prerezal, vse, kar te je vezalo na tvojo usodo, toda tvoje usode ne boš mogel prevaliti name, saj ni pes, ki ga lahko naščuvaš na kogar koli, tebe bo zgrizla, samo tebe, pa si lahko izmisliš, karkoli hočeš. Tako te bo zgrizla, kot moja mene, Anita njo. In tista usoda izmišljenega dekleta, izmišljeno dekle. Nihče temu psu ne more nikoli pobegniti. In zaman se varajo vsi taki policijski gobci, da ji bojo . . .«

»Pazi,« je zavpila še Anita . . . Hojak pa se je na ves glas veselo smejal.

»Tukaj imaš ti svojo usodo.«

Otepal se je naščuvanega psa, toda pes ga je klal po nogi in cunje so kar letele od njega. Potem je Hojak zatulil še na psa. Pes se je umiril in se potuhnil pod Hojakovo mizo.

»To je za začetek,« je rekel Hojak in počasi šel. Oni je krvavel, Anita pa si je raztrgala spodnje krilo in mu obvezovala okrvavljeno nogo. Potem sta odšepala na barje.

(Konec prihodnjič)

Božič

Jaz sem ubil Anito

(drugo nadaljevanje in konec)

»Pozno popoldan je že,« je rekla Anita. Zbudil se je pred dvema urama in kar naprej je odlagal čas prebujanja. Nikakor ni hotel misliti na tistega psa in na Hojaka. Toda Anita se je prebudila in nobeno odlaganje ni nič več pomagalo. Noga je bila zatečena, pes je pustil v mečih nekaj precej dobrih ran, hlače so bile hudo raztrgane. To je bilo prvo, kar je opazila Anita. — »Vse-mu nakljub ne moreš tak z menoj.

Niti k Amerikancu, še manj pa v kavarno.« — »Kolikor vem, danes nimaš nobenega dela v baru.«

»Če danes ne, pa jutri. Toda treba bo dobiti nove hlače. Ali ti ne misliš tako.«

»O hlačah nisem zadnje čase prav nič razmišljal,« je rekel.

»Res, kar naprej si beliš lase z nekakimi vprašanji na visokem nivoju, za hlače ti pa ne ostane nobenega časa, še manj za svoje delo. Nekaj moraš tudi početi. Kaj hitro bi bilo z menoj konec, ko bi me na primer Margerita samo en večer čakala zastonj. To se mi je svoj čas že zgodilo. Nekoč sem imela v glavi kar naprej vprašanje na visokem nivoju, toda zgodilo se mi je, da sem bila potem dolgo časa ob svoj vsakdanji kruh. Za nas ne sme biti teh zadev. Ko si tukaj, so vse te stvari samó še izmišljene. Popolnoma drugače si predstavljam, kako bi si uredila življenje kot ti. Tebe niti ne razumem dobro. Vse to, kar si počel, si si izmislil. To je vse skupaj neumnost. Treba je zdaj na primer misliti na hlače. Glej, ali lahko greš zdaj tak, kakršen si, po mleko. Ne moreš, vedno bi bilo treba imeti še ene rezervne hlače. Vsaj še ene. In tako, če bi bila jaz na primer taka, kot Ančka iz Most, bi te vsaj eno uro obmetavala s tem, da nisi niti toliko pozoren do mene, da bi šel po mleko. Navsezadnje mi ne preostane nič drugega, kot da grem, zbita, kot sem, jaz po mleko, pa še pri Ančki iz Most si bom morala sponoditi nekaj denarja za tvoje nove hlače.«

»Moja rana te pa seveda prav nič ne boli, jasno. Nobena moja rana te nič ne boli, nikoli te ni in te nikoli ne bo. Navsezadnje si ti do konca zdražila Hojaka in potem še mene.«

»Tako, zdaj pa mi boš še očital. Ničesar drugega nisem hotela kot končati tisto zoprno tišino. Hotela sem, da bi se ne čutil kot izvržek človeštva zdaj, ko opravlja takó nagnusno službo. Samo to sem hotela. Seveda, če ljudje ne razumejo ničesar, če si vse po svoje razlagajo, potem pa je tako.«

»Ti si vse po svoje razlagaš. Še nikoli nisem srečal ženske na tem svetu, da bi si vsega ne razlagala po svoje. Glej, ti misliš, da zdaj, ko prebivava tukaj skupaj in imava marsikaj skupnega, da bi zdaj jaz moral imeti tebe rad. Zakaj vendar, povej pri hudiču, zakaj vendar. Že sama misel na to me stresa. Skupaj lahko hodiva okoli, skupaj lahko prenočujeva tukaj, skupaj lahko popivava, zato pa še ni treba, da bi te imel rad. Kje pa je to zapisano? In zoprna mi je tvoja skrb zame, za moje hlače in za vse skupaj. Prav zoprna mi je. In ti se mi boš priskutila takó, da bo groza, če samo še enkrat na tebi opazim najmanjši odsev take želje. Kljub vsemu pa, naj bom tak ali tak, kljub vsemu je velika razlika med nama. Ti o tej razliki nimaš pojma pa mi misliš iz enega pekla delati kar dva. Pojdi že in pobrigaj se za hlače pa za mleko pa za vse skupaj, prekleta gospodinja. Taka si kot vse poročene matrone. Ne samo da se vedeš tako, še nauke mi deliš . . . Pojdi že! . . .«

Anita je odšla. Iz senika ni bilo mogoče videti, ali joka ali ne. Toda videti je bilo, da gre zelo počasi. Zakaj gre počasi, mu tudi ni bilo jasno. Ali zaradi tega, kar ji je zdaj pripovedoval, ali pa zato, ker gre sama po mleko, ne da bi se od včerajšnje noči nekoliko opomogla.

Dolgo časa je ni bilo nazaj. Vseeno mu je bilo, če še kdaj pride ali ne. Vedno bolj, od tiste ure, ko se je že prej zbudil, si je bil na jasnem, kako je z njim in kako je s tistim dekletom, ki si ga je bil izmislil. Tisto dekle mu sicer nikoli ni ničesar podobnega reklo, toda zadnje dni se je natanko tako dogajalo z njim, kot se je on danes vedel z Anito.

Hvala bogu, da si je tisto dekle kar tako meni nič tebi nič izmislil. Kaj bi bilo, ko bi bilo celo res, kaj pa, če se tega dekleta kratko in malo ni izmislil? Kaj pa potem. Potem pa so bile vse te besede med njim in njo neizrečene. Toda to so bile tiste besede, ki jih je na koncu, kadar je umolknila, zmeraj ohranila zase. Tudi on jih je, kadar je šlo doslej za Anito. Toda ta prekleti Hojak in ta pes sta ga spravila takó daleč, da jih je danes izblebetal. In to je bilo navsezadnje tisto, da se danes zjutraj z Anito ni upal k njej. Natanko to bi mu povedala in mu pred nosom zaloputnila vrata. Ali pa še celo to ne, vljudno bi mu z ledenim mirom razložila vse te stvari, ki si jih on kratkomalo do danes ni znal ali pa ni hotel. Zdaj so te stvari jasne. In vse to, kar si je doslej uredil, da bi si napravil življenje tukaj znosno, ni nič zaleglo. Niti malo. Vse to je bila tako velika in neskončna megla, kot je včasih zvečer tukaj na barju. Ostal je torej pred istim vprašanjem kot prvi dan, ko je prišel k Amerikancu in sedel za Hojakovo mizo. Najti bo treba veliko bolj nesmiselno zagato, kot je ta, v kateri živi, in se potem vrniti.

Vse te stvari s službo pri Buzerantu, z Nikom, ki bi ga vrgel iz Amerikanca, si je sam izmislil. Niko ga nikoli ne bi vrgel ven in vse bi šlo mirno svojo pot kot doslej. In zato je . . . To je poleg te rane na nogi tudi vzrok, da je bil do Anite tak, kakršen je bil. Pasji kot Hojak. Ali znamo biti ljudje drug do drugega sploh lahko drugačni kot pasji.

Na koncu koncev pa tale Anita ta hip ne počne nič drugega kot to, da zdaj berači denar pri Ančki iz Most natanko tako:

»Veš, mojemu ljubemu fantu je Hojakov pes raztrgal hlače, ljuba Ančka iz Most, ali mi do jutri posodiš nekoliko jurjev, da mu jih bom lahko kupila.«

In Ančka iz Most ji prav gotovo odgovarja:

»Če gre za tvojega ljubega fanta, ti seveda lahko posodim nekaj jurjev. Brez dvoma sem skoraj dolžna posoditi ti nekaj jurjev, ko gre za tvojega ljubega fanta. Za kakega kurbirja bi ti seveda ne napravila te usluge.«

Tako nekako se zdaj ta nesrečna Anita pogovarja s to Ančko iz Most.

Zakaj pa se o Repetu ni nikoli tako. Ko se bo vrnila, ji bo treba pogniti krilo z njene modrikaste in podplute riti in ji s tem dopovedati, da vsemu nakljub takó globoko vendarle še ni padel. Natančno to ji bo treba napraviti. Da bi pa ona njemu sramoto delala naokoli, tega pa ne. Nikoli ne bo dovolil, da bi mu delala sramoto. Pretepel jo bo kot vola. Še premalo ji je povedal vsega. Prav premalo.

Končno se je vrnila Anita z novimi hlačami. Bila je ponižna kot pes, kot pretepen in napol ubit pes.

»Tukaj imaš hlače, pa ne misli, da sem jih kupila zato . . . no, nič drugega to ne pomeni, kot da sem jih kupila zato, ker so one raztrgane, v takih pa nikamor ne moreš. Navsezadnje sem sama kriva, ker sem jaz zdražila Hojaka. Ničesar ne maram, kar ne maraš ti.«

V veliki zadregi si je oblekel nove hlače. Noga je bolela bolj in bolj, toda to, kar mu je povedala Anita, je bilo še hujše. Spominjala ga je njegovih lastnih misli in besed, čeprav ni nikoli za koga kupovala hlač. Kako se ta prekleti svet kar naprej ponavlja, je mislil. Vsi čepimo v enem in istem dreku, zraven pa mislimo vsak zase, kako smo nekaj boljšega in nekaj več. Malo prej, ko je na tihem in v mislih pretepal Anito, se je postavil visoko nad njo in že njen prvi stavek, ki ga je izrekla, ko se je vrnila, ga je lepo spravil tja, kamor spada, kamor je bil postavljen. Toda teh misli si ni nikoli izmislil. Natančno tak odgovor je dobilo nekoč od njega tisto dekle, ki še zdaleč ni izmišljeno.

Potem je vzel steklenico mleka in v poželjivih požirkih pil. Anita je čakala kot potrpežljiv pes. Ko je spil do dna, se je usedel v mrvo in nekaj časa sedel tam brez vsake misli. Potem ji je rekel:

»Anita, ne jemlji zares tistega, kar sem ti rekel. Ni bilo prav od mene. Neskončno zoprno je bilo in jaz znam biti zelo zoprn človek. Tak, da se zastudim sam sebi. In zdaj sem se.«

»Ne vem, če bo to kaj pomagalo,« je rekla Anita. »Navsezadnje sem zadovoljna s tem, kakor je. Ne govoriva več o tem. To je v resnici zelo

hudo in šele zdaj lahko razumem mrtvega Repeta. Šele zdaj. Tega človek nikoli prej ne more razumeti.«

»Anita« . . . je spet začel.

»Saj pravim, da ne vem, če bojo tvoje besede sploh še kaj pomagale, bolje je, da molčiva za zmeraj o tem.«

»Zelo mi je žal,« je še rekel, potem sta odšla.

Ko sta takó počasi hodila čez barje, je on mislil na Anito, ona pa na Repeta.

Kljub vsemu se je nikoli ne bi mogel dotakniti, je pomislil, ko jo je takole gledal pred seboj. Ne zato, ker je ovela, ne zato, ker ima táko življenje, ki ga ima on pravzaprav na las enako. Toda zakaj vendar? Zato, ker ima tako usodo. On ima svojo usodo in ona prav tako. In zato je to takó vse skupaj. Skupaj sta vsak dan, vsak večer in vsako noč, toda nikoli je ne bi mogel pobožati po laseh, nikoli je ne bi mogel pobožati po rokah.

Isto je mislila Anita o Repetu. Četudi bi vedela, da bo poginil tako kot je, pa bi ga ne pustila k sebi. Čeprav je vsem ljudem pustila, da so počeli z njo, kar se jim je zljubilo, Repetu ni pustila niti enkrat, da bi se je dotaknil. Enkrat samkrat jo je poskusil pobožati po laseh in takrat ga je takó počila po ustih, da se mu je pocedila kri. Repe je potem popil pol litra žganja na dan več in Anita je to dobro vedela; ko pa se ji je spet napol pijan na seniku približal, ga je prav tako mahnila in zavpila: »Ne dotikaj se me!« Pamet je bila preprosta, eno je delo, drugo je ljubezen. Ljubezni pa Anita ni poznala do zdaj. In zdaj ima, kar ima.

Ko je zavila proti mestu namesto proti Amerikancu, jo je vprašal:

»Ali ne greva k Amerikancu.«

»Ne,« je rekla. »Jaz danes ne grem k Amerikancu. Ti lahko greš. Danes bi najraje, da ne greš z menoj nikamor. Sploh mislim, da nikamor ne bi šla več skupaj. Takó je najbolje. Ali se tebi ne zdi?«

»Anita, kakor veš. Toda meni se vseeno zdi bolje, da greva skupaj k Amerikancu.«

»Nemogoče,« je rekla.

»Zakaj?«

»Ali si pozabil, da moram vrniti Ančki iz Most denar za tvoje hlače. Zaslužiti ga je treba. Ti ga ne moreš.«

»Prav, Anita, ali še zmeraj misliš, da bi šla sama.«

»Še zmeraj. Zaradi tega, ker ne grem v bar. Danes ni tam moj dan. Danes moram drugam in je vprašanje, če bom danes kaj zaslužila.«

»Anita, prav, jaz grem k Amerikancu.«

Ko je prišel k Amerikancu, ga je takoj pozdravila Ančka iz Most.

»Glej ga, fanta, nove hlače ima. Lepe hlače ti je kupilo tvoje dekle.«

V hipu je pozabil na vse, kar je rekel prej Aniti o svojem obžalovanju. Zdaj ga ima ta Ančka iz Most za človeka, ki ga preživlja prostitutka. Za zvodnika. In seveda, Anita je storila vse, da ga lahko Ančka iz Most za kaj takega tudi ima. Prekleta Anita. Ničesar ne bi smel obžalovati. Kaj pa ga je vendar obsedlo, da je začel razmišljati o Aniti in o njeni usodi. Zraven ga

pa ona dela za zvodnika. Dva pasje vdana pogleda sta zadostovala, da je postal krmežljav in ji ni dal ene čez usta.

»Ali ti je morda Anita rekla, da sem jaz morda njen fant?«

Ančka iz Most se je začela na ves glas krohotati:

»Glej, Niko, tega finega gospoda, ki ima samo ene hlače, pa še tiste mu raztrga policijski cucek. Potem pa pošlje ponje svojo punco, tista punca si z ritjo prisluži denar, nekaj si ga sposodi pri meni, zraven pa je ogorčen, ko mu človek kar takole brez ovinkov reče, da živi na njen račun.«

»Poslušaj, ti odslužena cipa, jaz nikoli nisem bil njen fant. Ti je jasno. Ali ti je Anita kdaj to rekla?«

»Anita tega nikoli ni rekla, saj tega ni bilo treba nikoli povedati. To se vendar razume samo po sebi. To je eno. Drugo, ti, fini gospod, ki te Anita vzdržuje in si zate sposoja denar pri meni, če ti nisi njen fant, toliko slabše zate. Tvoje sorte zvodniki so največje svinje. Izžemajo pošteno punco do kosti, potem pa grejo. Ali ti je zdaj jasno, kaka baraba si? Veš, gospodič, tudi pri nas so nekaka pravila in ti spadaš med gnoj. Če bi bila to vedela, Anita nikoli ne bi bila posodila denarja. Kar žive kose njenega telesa trgajo hijene iz nje, in to kar zastonj, zato, da ima gospodič svojo moralno v žepu. Veš, kaj si? Najbolj perverzna svinja, kar sem jih kdaj videla.«

Usedel se je k drugi mizi in obmolknil. Poklical je natararico in naročil deci sadjevca.

»Niko, ali boš še dolgo gledal tega prasca tukaj? Denarja nima, Anita pa bo morala za tem prascem plačevati dolgove. Ali ga misliš še dolgo gledati tukaj?«

»Nikakor. Mislim natanko tako kot ti. Fant, poberi se od tod, dokler je čas. Nihče ti ne bo plačeval tvojih sadjevcev. Nihče ne bo prodajal svojega telesa za to, da boš imel ti neomadeževano dušo. Poberi se in si poišči kak lokal, kjer sedijo tebi enaki. Tukaj nimaš od danes naprej nič več iskati.«

Natararica je prinesla sadjevca in ga je položila predenj.

»Odnesi tisti sadjevec nazaj ali ga pa prinesi sem.«

Natararica ga je nesla k Niku. Niko je vstal in s sadjevcem stopil k njemu. Potem mu je ves deci sadjevca zlil v obraz, ga prijel za ovratnik in brez besed zanesel ven. Oni se ni niti upiral. Z rokavom si je brisal sadjevec in se napolnil proti Gornjemu trgu.

Zdaj se mu ni treba več izmišljati, da ga je Niko za večne čase vrgel od Amerikanca. Če bo šlo tako naprej, ne bo prisiljen izogibati se samo Hojaka, ampak tudi tega policaja z Gornjega trga. Niko in Ančka iz Most bosta prav gotovo kaj načekala policaju. Anita mu je nekoč natanko razložila, kako to gre, takrat, ko bi moral postati ovaduh. Sproti je treba izvedeti za vse majhne in velike lopovščine na Gornjem trgu ter jih lepo povedati policaju. Če jih ni, se jih je treba izmisliti, in če ne veš, kdo jih je napravil, je treba za to obdolžiti kakega potepuha, ki ga je po naključju zaneslo sem na Gornji trg ali ki je prišel iz drugega rajona. Tudi se je zgodilo, da so kak tak greh naprtili komu, ki so mu hoteli narediti kaj slabega, se mu maščevati ali pa ga za vse večne čase odgnati od tod. Tak človek je bil takó imenovani »material«. Ukradli so na primer novinarju z Dnevnika kolo

in to krajo naprtili Zajčji ustnici. Zajčjo ustnico so zaprli, podtaknili so ji zadnjo luč. Punca je odsedela šest mesecev v zaporu in nihče je ni več spraševal, ali je kolo res ukradla ali ne. Sami pa so ga lepo zapili pri Amerikancu. Vsakokrat so imeli sestanek in vsak teden enkrat so se pomenili, kaj bo špicelj povedal policaju. In za tak »material« bi bil on kar dober, je pomislil. To bo pravzaprav veselje. Šest mesecev bo sedel na Povšetovi in namesto na dekle in tiste smreke pred hišo mislil na psa, ki bo lajal pred njegovi rešetkami.

Kaj pa če Niko in Ančka iz Most tega ne bosta storila, ker se na to sploh spomnila ne bosta. Ravnati bo treba po načrtu, je preudarjal. Najprej bo treba kaj ukrasti, na primer kolo ali pa kako kokoš, potem pa to nekako spraviti Ančki iz Most na ušesa. Na primer, ko bo to napravil, bo šel z Anito k Amerikancu, čeprav ga je Niko vrgel ven. Pokazal bo cel kup denarja, ki ga bo dobil za kolo, potem bosta pa z Anito jedla in pila. In kadarkoli jima bo tista natararica prinesla kaj na mizo, bo na ves glas rekel Aniti:

»Ta moj novi posel se pa kar izplača. Hitro je in veliko se zasluži.« Potem bo začel na ves glas razpravljati o kolesih, o tem, ali je diamant kolo boljše od Rogovega ali katero drugo. In ni vrag, da ne bojo ugotovili, kdo je ukradel kolo. Potem bo ukradel še kakšnega pa ga na seniku razstavil, ni vrag, da ga ne bojo dobili. Saj ima zdaj kar več razlogov, da si poskrbi vsaj šest mesecev zapora. Prvi razlog je seveda tisti stari, pravi razlog. Drugi je, da bo tam vsak dan razžiral Hojaka. Hojak pa mu ne bo mogel nič. Pod njegovo zaščito bo in lahko mu bo govoril vse, kar mu bo prišlo na pamet. Če ga bo Hojak zaradi tega metal ob zid ali pa prisilil, da bo zlezal na rešetke in mu bo tam pes trgal kožo z rok, bo zelo lepo, ker bojo tiste rane in bolečine resnične, zdravile se bojo in ozdravile, ne pa to, kar je zdaj, ko je vse tako izmišljeno, tako daleč izmišljenih ran še nikoli ni imel in prav zaradi tega je najbrž ves njegov dozdejšnji trud zaman, da bi jih odpravil. Potem pa ima seveda še en razlog. Kam pa naj navsezadnje gre? K Amerikancu ne sme več, saj ga je Niko treščil skozi vrata, lahko gre samo še enkrat, da bo Nika in Ančko iz Most izzival, vendar kot nekaj stalnega, njegov novi, ljubi dom, kar je pravzaprav nameraval tale Amerikane postati, to pa ne bo šlo nikoli več. Nikoli, nikoli več. Zdaj si lahko samo še zapoje:

Kje je moj ljubi dom, moj ljubi dom, moj ljubi dom!

In res si je zapel. Pesem je pravzaprav kar primerna za njegov položaj, kajti Amerikanec je ostal že daleč zadaj in ni ga bilo mogoče videti. Bilo je, kot če mornar odrine na morje, zapusti svojo ljubo, brate in sestre ali pa domovino. Tako je premišljal. Nekaj časa še gleda za bregom, nekaj časa še vidi modro obleko ljube, ki pa izginja bolj in bolj in potem je videti samó še obrise in na koncu samo še sledove ljubega doma, in navsezadnje samo še domovine

Slonel je nad šušarskim mostom in pel:

»Kje je moj ljubi dom, ljubi dom, ljubi dom . . .«

Debele pijanske solze so kapljale v Ljubljano in smilil se je samemu sebi in se jezil nad krivično usodo, ker sta ga Niko in Ančka iz Most brez vsakega usmiljenja izgnala, izobčila . . . Potem se je vzravnal in si rekel:

»Toda, ali sem se jaz pustil, da bi me bilo povozilo življenje? Nikoli. In vse skupaj bom prav spretno izkoristil. Napravil sem že prej zelo primeren načrt in izvedel ga bom, potem bom pa odrešen na vse večne čase vseh teh norih muk, te nore duše, in potem bom vsemu svetu pokazal fige . . . Človek je na svetu za to, da svoje sanje uresniči, je modroval. In vse to, kar sem si pravkar izsanjal, je treba uresničiti. To je smisel človekove usode, je modroval naprej nad šušarskim mostom. Usodo je treba nataktniti na roge, ne pa da usoda človeka natakne nanje tako, kot je Hojak.

Potem se je spomnil na Anito. Spomnil se je, da pravzaprav ne sme spraviti Anite v isto kašo, kot mora sebe. Anita bi v šestih mesecih v zaporu popolnoma propadla. Zdaj je komaj prenesla deset dni, šest mesecev ne bi nikoli. In ko bi jih že, nikoli več ne bi mogla dobiti tega donosnega dela pri Margeriti, kot ga ima zdaj. Margerita ji je to že zdavnaj povedala. S temi sanjami torej ne bo nič. Kratko in malo ne bo nič, ker ne sme drugega ukradenega in razstavljenega kolesa, ki ga je malo prej v svojih sanjah znosil na senik, pustiti tam. Če bi ga tu našli policaji, bi zaprli za šest mesecev tudi Anito, saj že komaj čakajo, kako bi jo za tako dolgo spravili v zapor.

Ta svet je ena sama cunjka, ušiv in smrdljiv. Nobenih sanj ne more človek uresničiti. Taka malenkost, kot je razstavljeno kolo na seniku, ti podre vse sanje. Tega človek ne sme nikoli storiti. Toliko dober mora biti, da zaradi svoje koristi drugemu ne napravi nepopravljive škode. In on je bil zmeraj plemenit. Plemenitost je sploh ena njegovih velikih odlik, to je zelo jasno. In takó, kot je bil nekoč do tistega dekleta plemenit na svojo škodo, tako bo zdaj do Anite, pa naj bo, kar bo. Človek mora biti nadvse dober in potem je že vseeno, kaj se mu zgodi. Toda škoda, ki jo bo utrpel zaradi svoje plemenitosti, je vendarle tako velika, da bo zlahka nadomestila vse tisto, kar mu daje Anita za to. Anita mu za to njegovo plemenitost lahko kupi še ene hlače ali kar celo dvojce, ne da bi bil zaradi tega zvodnik. Tako je to in to bo treba povedati Ančki iz Most in Niku in spet ga bojo sprejeli medse. Spet bo Amerikanec njegov ljubi dom, ne bo kot tisti mornar, ki gleda s krova na svojo ljubo, na svoj dom in domovino, ki se mu izgublja v nič. Svojih sanj ne more uresničiti zaradi tega, ker je plemenit do Anite in se mora na njen račun odpovedati svoji sreči, ko bi vendarle kdaj ozdravil svojo noro dušo; zaradi tega seveda ni nikakršen zvodnik več, ker nima Anite res rad.

Obrnil se je in šel nazaj k Amerikancu.

»Niko in Ančka iz Most, lepo vaju prosim, da vse pojasnim. Videla bosta, da nisem tak, kakor sta rekla malo prej. Samo pustita mi, naj spregovorim.« Niko je vstal, toda Ančki iz Most se je zasmilil, videla je, da ima objokane pijanske oči. Potegnila ga je za roko in Niko je spet sedel.

»Povej, kar imaš povedati,« je rekla Ančka iz Most.

»Veliko imam povedati. Nisem tisti najhujši zvodniški prasec, za kate-rega me imaš. Nisem zvodnik, ker sem zelo in nadvse plemenit človek. To

sem vedno tudi bil, predvsem do tistega dekleta, ki ga vidva sploh ne poznata, sploh pa sem do Anite . . . Natanko vama bom razložil zakaj.«

»Povej že pri hudiču!« je rekel Niko.

»To ni tako preprosto,« je rekel. »Začeti moram od vsega začetka, in tega je kar precej.«

»Povej že,« je rekla Ančka iz Most. »Če ne boš hitro začel, te bo Niko že spet zanesel ven. Tako energičnega človeka še nisem videla.«

»No, prav, vidva ne poznata podrobnosti mojega življenja. Začne se pri mojem prihodu sem, pri Hojaku, ki mu še na dlan ni treba pogledati, pa že ve, kako je s človekom. In tako je pač z menoj. Nekaj sem hotel, nekaj narediti, nekaj razplesti, kar se je zapletlo v brezupen voz, tako da vsako jutro, ko se zbudim, kozlam zeleno rumeno slino. Vse, kar sem delal doslej, ni nič zaleglo. No, in zdaj, ko sta me vidva vrgla od Amerikanca, sem se vendarle dokončno domislil, kako se bom za vselej rešil tega vozla. Ukradel bi bicikel in ga prodal. Povabil Anito na purana tukaj k Amerikancu, vidva bi me od same jeze ovadila policaju, jaz pa, prebrisan kot sem, bi prej ukradel še enega in ga po kosih znosil na senik. Policaj Hojak bi na ovadbo policaja iz Gornjega trga našel tiste kose, me zaprl za šest ali pa celo dvanajst mesecev in vseh teh šest mesecev bi me vsaj enkrat na dan Hojak spravil takó daleč, da bi plezal po rešetkah, ali pa bi me vrgel ob zid, potem bi se pogovarjal s psom in takó dalje. S tem bi se rešil vseh tistih izmišljenih ran in bolečin, zagat zgubljenih smislov, prišel bi čez šest mesecev ali pa čez kakšno leto čist in odrešen in začel novo življenje. Izmaknil bi se svoji usodi, ki mi jo je narisal Hojak, ker bi ji izmaknil kos svojega življenja in me nikoli več ne bi mogla najti . . . Toda to nima še nič opraviti z mojo plemenitostjo. Odpovedal sem se tem sanjam, ki bi jih bil kar lahko uresničil. Zaradi Anite. Kajti Anito bi prav tako zaprl in potem bi bilo z Anito konec. Odrekel sem se svojemu življenju zaradi njenega in potem je seveda popolnoma jasno, da vse, kar ona stori zame, ni veliko, pa če mi kupi še toliko hlač in mi plača še toliko konjakov . . . In čeprav jo nimam rad, nisem nikakršen zvodnik.«

»Ta svinja je že spet rešila svojo moralo.«

»Ta prasec si je izmislil že spet nekaj, da ima kar naprej čisto in ravno dušo,« je rekla Ančka iz Most.

»Zraven je takó prebrisan, da ve, kaj ga čaka, če se bo še dolgo opletal po Gornjem trgu. In to mu torej nič ne pomeni. Rešen bi bil, pravi. Ali mu to lahko verjameva?«

»Nič mu ne verjamem,« je rekel Niko. Ančka iz Most in Niko sta se mirno in tehtno pogovarjala o njem, kot da je za mizo kos zraka. Ne ves zrak, ampak samo kos zraka.

»To si je izmislil zato, da bi ga pustili tukaj šariti po Gornjem trgu. Bogve, kje je že prej vse bil, lahko je bil že v Mostah, na Viču, v Šiški, povsod in povsod so ga izgnali, ker je tak prasec, zdaj pa nima več kam in si je to izmislil, da bi lahko, če ne že za našo mizo, ostal vsaj na Gornjem trgu . . . Jaz ti bom že dal,« je še rekel Niko.

»Veš, ti si zelo plemenit, to midva z Ančko zelo dobro razumeva. Nobena druga skrb ti ne hodi po glavi kot samo še Anita. In veš, midva z Ančko iz Most imava kmalu petnajstletnico najinega skupnega življenja pa bomo to proslavili. Policaj na Gornjem trgu ima zelo lep bicikel, ukradel ga boš, prodal, nam pa dal denar; mi mu bomo povedali, da si to napravil ti. Najprej bomo tri dni proslavljali, pa ne tukaj pri Amerikancu, ampak tam za Ljubljano, potem ti bom pa napravil to uslugo, pa še Aniti boš vrnil denar za hlače. Potem boš pa lahko uresničil svoje sanje. Ali ne, Ančka?« je rekel Niko.

»Seveda,« je rekla Ančka iz Most. »Opravičujem se ti za vse, kar sem rekla. Plemenit si do Anite, nisi človek, kot sem mislila o tebi, nisi gnoj. Vzamem besedo nazaj. Ali boš ukradel policaju z Gornjega trga bicikel?«

»Pravzaprav moram vse skupaj še premisliti.«

»Vidiš, ravno tega midva z Ančko iz Most ne marava, namreč da bi kdo kaj preveč premišljal, kadar se mudi. Pojutrišnjem je praznik in za noben drug bicikel ne vem. Veš, kje ga policaj iz Gornjega trga pušča? Ne veš?«

»Res ne vem. Vidiš, to je že težava, jaz se na Gornjem trgu prav nič ne spoznam.«

»Ne spoznaš se, to je res težko,« je rekla Ančka iz Most.

»Veš, kako bomo napravili, ker se mudi, ti pa vseeno ne boš zvodnik in boš lahko plemenit do Anite. Jaz ga bom ukradel, ti boš pa kriv.«

»Tako je, Niko.«

»Natanko tako. Samo nekaj je še. Uslugo mu bomo napravili, zato mora zdaj takoj plačati kakšen liter vina. Uslugo, da bo lahko uresničil svoje sanje, da bo ušel svoji usodi, ki mu jo je Hojak narisal natanko in kar brez tega, da bi mu gledal v kofe ali pa na dlan. Za tako uslugo, dragi, pa je treba nekaj plačati in to takoj. Ali imaš kaj denarja?«

»Nobenega denarja nimam več.«

»No, saj vendar ni tako hudo, če ga nimaš. Važno je, da si do Anite plemenit, pa še to, da bomo na tvoj račun ukradli bicikel.«

»Kdaj me boste pa prijavili?«

»Po našem praznovanju ali pa takoj. Kaj meniš, ko bi te kar takoj, ko bom bicikel prodal. Saj tebi je vseeno za tisti praznik. Važno je, da boš ušel svoji usodi, ali ne! . . .«

»Res je, na svojo usodo moram misliti, šele potem na praznik. Kaj bo pa Anita brez mene. Takó me ima rada, da jo bo žalost pobrala, če me nekaj dni ne bo videla, kaj šele kar celih šest mesecev. Pravzaprav potem nikoli več. Kaj bo pa z Anito?«

»Veš, vedno kdo pride, ki ga ima Anita takó neskončno rada.«

»To ni res. Samo mene ima tako rada. Vse drugo je delo.«

»Glej ga, samo tebe. In koliko mu je do tega, da bi imela samo njega. Kaj pa imaš od tega, če ima samo tebe, ko tebi ni nič mar zanjo.«

»Sam ne vem, kaj imam. Moram še razmisliti, kaj je. Nekaj to vendar je, ali ne! Znorel bi ob misli, da ima koga drugega tudi tako rada kot mene, pa čeprav je ne maram. Znorel bi ob misli, da je koga imela tako

rada, na primer Repeta, pa čeprav mi ni nič zanjo. Ne vem zakaj, tudi to je stvar, ki jo moram še razmisliti.«

»No, lepo smo se pomenili in vidim, da si tisto čisto zares misliš, da bi šel rad v zapor za šest mesecev. Pa še nekaj je, ali ne Ančka iz Most?«

»Res, še nekaj je ostalo, znorel bi, ko bi ona imela Repeta tako rada. To je pa že nekaj. Znano je, da Repeta nikoli ni marala. In jasno je, zakaj je tako hitro Repe pil. Hitro je pil in popil vse kar v petnajstih letih. Lahko bi to raztegnil vsaj na petindvajset let. No, in vse to zaradi ljubezni do Anite. Umreti je hotel, še prej pa popiti vse, kar je imel popiti. In ker mu ni vseeno, kaj je bilo med mrtvim Repetom in Anito, zdaj zares vzamem besedo nazaj. Predvsem vzamem nazaj tisti »gnoj, največji gnoj«. In pri Amerikancu lahko ostane, do takrat ko bo šel v zapor, in potem, če se hoče, se lahko še zmeraj vrne nazaj. Ali ne, Niko?«

»Ta človek mi je bil zmeraj zoprni, toda saj ne bo dolgo tukaj. Zaradi Anite in pa bicikla ga bom še nekaj časa trpel,« je rekel Niko in gledal mimo njega, kot bi zraven sedel res resnični kos zraka.

»Kaj pa Anita?« je rekel. »Kaj pa Anita? . . .«

»Za Anito bo to najbolje. Važno je, da ti nekaj čutiš do nje, karkoli, in nisi največji gnoj, za Anito pa je samo slabo vse skupaj. Lahko se nenadoma spomni in neha delati. Kaj bo pa potem z njo? Na koncu koncev tudi za nas ne bo prav prijetno. Drugo bomo morali dobiti in lahko se izkaže, da ne bo nobene druge kot Zajčja ustnica . . . Z njo je pa hudič, še huje je, preden katero drugo navadiš na to, da je tukaj pri Amerikancu tako, kot je treba. Ne vem, zakaj, ampak zmeraj so muke, preden ljudi vsaj kolikor toliko naučimo na to življenje. Kratko in malo ne znajo živeti. Ne poznajo pravil igre. Ali veš, kaj so to pravila igre? Ne veš, ko bi vedel, kaj so to pravila igre, bi še bolj pomislil na to, kako ravnaš z Anito. Od jutra do večera živiš z njo in jo spodbujaš, ona se navsezadnje zaljubi vate, ti pa se potem vedeš tako, kot da vse skupaj ni bilo nič. Vidiš, to so pravila igre, ki si jih ti zelo kršil. Pa Anita tudi, do Repeta. Zdaj se ji je zravnilo in šele zdaj ve, kaj so to pravila igre. In to mora človek sam skusiti, drugače tega nikoli ne razume. No, povsod so pravila igre. Kakšne muke imamo s teboj, da bi te navadili nanje . . . Zakaj pa misliš, da te je Niko že dvakrat vrgel ven? Enkrat od Buzeranta, enkrat iz Amerikanca. Zaradi tega. In brez Anite bi imela midva že spet veliko dela. Ali ne, Niko?«

»Seveda, prav veliko dela bi bilo z Zajčjo ustnico. In ti ji nikoli več ne bi zaupala. Nasekala bi med nami razdor . . . Že vidim, kako bi bil hudič . . . Vidiš, tako je to . . .«

»Toda kaj bo Anita brez mene? Sem za to, da Anito najprej vprašamo, kaj bo brez mene?«

»Aniti bo brez tebe še bolje, kot ji je. Ali ti je jasno?«

»Aniti bo brez mene hudo, da bi umrla. Vama je jasno?«

»Dobro, dosti imam tega. Vprašali bomo Anito. Ona naj določi. Ali bomo ukradli bicikel ali ne na tvoj račun?«

»Če ne bo mogla brez mene živeti, ne bomo ukradli bicikla na moj račun. Še enkrat se bom žrtvoval za Anito. Še enkrat bom plemenit do Anite, čeprav jo . . . Kaj bi že rekel . . .«

»Kje pa je?«

»Danes je rekla, naj grem kar sam na senik. Pravi, da ti mora vrniti denar za moje hlače, da je to treba takoj storiti, da se to spodobi . . . In je šla nekam drugam kot sicer. Bala se je, da ji bojo tam kaj nagajali ali kaj. Toda šla je vseeno. Ne bo je nocoj k Amerikancu.«

»Vidiš, kaj človek vse tvega, da se drži pravil igre! Ali vidiš, kako zlato dekle je Anita?«

»Vidim, kako zlato dekle je Anita. Ali mi dasta kozarec vina?«

»Seveda ti ga dava. Saj si zelo plemenit in dober do Anite. Kar naprej misliš samo na to zlato dekle. Tako dober nisi ti, Niko, z menoj nikoli.«

»Jaz, da nisem nikoli tako plemenit do tebe?«

»Nikoli tako kot ta dobri fant!«

»No, ta je pa dobra. Odpove se temu, da bo ukradel bicikel, zato, da bi ji vrnil vsaj nekaj denarja za hlače in za pijačo in je prvokrat plemenit. Potem se odpove temu, da bi bil on kriv za to, če bi jaz ukradel policaju na Gornjem trgu bicikel, pa je v pol ure kar drugokrat plemenit. Veš kaj, Ančka, poserjem se na tako plemenitost.«

»Ti tega ne razumeš. Ti ne razumeš, kaj je treba ženski duši, tega nikoli nisi razumel in to sem zelo težko prenašala, zdaj sem se že navadila na to. Toda to so takó fine stvari, ki jih tako zelo občutljivo in zapleteno dekle, kot je Anita, zelo, zelo potrebuje . . . In ta dobri fant to razume. Lepo je od njega, da ji tudi dovoli, da bo ona odločila o njegovi usodi. To bo Anito tako pozdravilo, da se tebi še sanja ne. Z veseljem bo šla na delo, ne pa tako potrta, kot je zadnje čase. Vsega tega ti, Niko, ne razumeš, in prav bog je k nam poslal tega fanta. Vidiš, prav božje usmiljenje ga je poslalo k nam.«

»Navadil sem se že na to, da imam pri tej mizi zmeraj kakšno božje usmiljenje, ki požira Aniti denar, pijačo in kaj vem še kaj. Najprej je bil Repe, zdaj je pa ta zvodnik. Navadil sem se na to, pa če božje usmiljenje res ne bo šlo za šest mesecev v zapor, saj se s svojo plemenitostjo tako zamotava, zato je bolje, da ostane to božje usmiljenje tukaj, kot pa da bi se moral navajati že spet na novega. Fej, pij in nehaj česnati, vsaj ti.«

Lepo pijan je šel na senik. Ko je hodil sam čez barje, je gledal v zadnji polmesec. Včeraj ga je bilo še veliko, danes ga je bilo precej manj. Zadnji konec se mu je zdel odkrhnjen. Od daleč je videl v mesečni svetlobi Krim. Tam je preživel večkrat na leto precej dni pod šotorom. Nič ni imel, kot nima danes nič, razen gole zemlje, nekaj trave, večera in piskanja polhov, skovikanja sov in vetra v vejah. Toda takrat še ni srečal Hojaka in ni mu še ničesar povedal o tej možnosti, da lahko usoda zgnije kot zeljnata glava. Zdaj je natanko čutil, kako mu gnije, začela mu je gniti, kajti kar naprej se je izmotaval, da bi poizkusil rešiti samega sebe pred tem, da bi šel v zapor . . . Kot da ima dve stvari pred seboj. Biti tat, ki ga bo Hojak pognal vsak večer na rešetke pred psa, ali pa takole gniti s svojo zeljnato glavo kot

nocoj. Na Anito se je izgovarjal. Da, prav nanjo, kaj bo ona brez njega. Čutil je, kako ga razjeda megla, ne ta, ki prihaja iz barja, temveč ta, ki se lepo seseda v njem, kajti vedel je, da bi bilo za Anito mnogo bolje, ko bi šel v zapor in za večno izginil od tod. Zvečer se je spet vračal sam na barje. Anite ni bilo k Amerikancu, čeprav jo je dolgo pričakoval. Sam ni vedel zakaj, toda pričakoval jo je. Vsakokrat, ko so se odprla vrata in je kdo vstopil v gostinsko sobo, se je ozrl k vratom in mislil, da je ona. Pa ni bila.

Le zakaj me je ta ženska začela skrbeti. Ali zaradi tega, ker je šla zaslužiti za moje raztrgane hlače. Zaradi tega. Toda to je navsezdnje vseeno. Sama je bila kriva, da mu je Hojakov pes raztrgal hlače. Sama.

Z neba je rosilo drobno in hladno. Ali prihaja že jesen v deželo, je pomislil. Prav jesen prihaja in midva z Anito nisva še prav nič poskrbela za kaj boljšega, kot je ta senik. Danes je imel vendarle takele preglavice, da jih je moral urediti, in seveda ni mogel kar takoj opaziti, da je začela prav potuhnjeno prihajati v deželo jesen. Zdaj je to jasno takoj, ko človek pogleda čez tista drevesa proti Krimu, jasno mu je, pa čeprav je tako pijan, kot je že spet on nocoj. Od časa do časa si je obrisal z obraza mokre kaplje, ki so mu polzele z las.

In najbolj trapasto je tudi to, da si take preglavice človek nakoplje zaradi tega, ker ne zna prej razmisliti o tem, kako nesmiselno je, če ima človek sredi življenja kake druge misli in drugačne občutke. Kakšne take, kot jih je imel prej, ko se še ni do kraja naselil v to, kar zdaj imenuje kar — sredi življenja —.

Te stvari mu je Anita zelo pametno razložila in še bolj pametna je bila, ko mu je pred dnevi, ko sta se takole vračala iz mesta, rekla: Nikjer ne veš početi s svojim življenjem nič. Niti tam, kjer si bil do tedaj, ko sem te spoznala, niti tukaj. Za vsak konec sveta morajo biti primerne misli, ne pa, da živiš tukaj, misliš pa za tam. Tam pa si zagotovo mislil tako, kot bi bilo primerno kje drugje.

Anita je pametno dekle, si je rekel. Uganila je njegovo stisko. In na kratko, kot to znajo ženske zmeraj, je opravila z njo.

Jaz sem samo enkrat zabredla s svojimi mislimi drugam, kot bi bilo primerno, mu je nekoč pravila. In potem sem skoraj propadla. Delo mi je šlo po zlu. Boljše delo, kot ga imam zdaj vsake tri dni. Toda ujela sem se. Potem pa mu je čez čas še rekla:

In tudi zdaj sem zabredla nekam, kamor ne bi smela. In to se ne bo dobro končalo.

In ves Krim je zavit v temne oblake in vse barje v meglo, ne, to se ne bo dobro končalo.

Prvikrat se mu je zgodilo, da kljub pijanosti ni mogel zaspati. Pa ne menda zaradi tega, ker si je Anita pri Ančki iz Most sposodila denar za njegove hlače in jih je šla nocoj zaslužiti nekam drugam kot sicer. V takih primerih ji je pomagala Zajčja ustnica, ki je delala na drugem koncu mesta, v drugem revirju. To je bilo honorarno, včasih je bila Zajčja ustnica tudi v stiski z denarjem, ker je morala na hitro dobiti nekaj tisočakov, in takrat ji je pomagala Anita v baru, na skrivaj, da Margerita tega nikoli ni izvedela.

Dobila je kakega patrona in ga pripeljala v hodnik na pošti. Potem pa je izginila nazaj. Morala je biti zelo previdna, kajti to je bil hud prekršek, toda Anita je bila dobra kot kruh in zmeraj, kadar je bilo le mogoče, je komu pomagala. Zajčji ustnici, če je bilo treba, ali pa njemu, če je šlo za raztrgane hlače, ki jih je uničil Hojakov pes.

Zaradi tega si mi ni treba beliti las, si je rekel. Zajčja ustnica bo to vse tako uredila, da bo prav za Anito in za njo. Tudi tam imajo svojo Margerito in Zajčja ustnica ji je gotovo kos s svojimi premetenostmi.

Lahko bi zaspal, ko sem se pomiril zaradi Anite, je razmišljal in gledal skozi latnike zakrito nočno jesensko nebo, zarit v globoko mrvo, zavit v konjski koc. Spodaj pod njim so se nabirale luže, najprej majhne in potem velike. Bile so kot črne oči ponoči, in ko se je nebo pretrgalo in je pogledala skozi raztrganine luna, so se te luže svetile kot preteča očesca kake barjanske živali, ki se je že zdavnaj udomačila tukaj, pa jo zdaj tuji vznemirjajo v njenem pravem življenju.

Ko je tako gledal te mlake, je nenadoma zaslišal šume. Bila je Anita. Splezala je na senik in se vsa premočena ustavila blizu njega.

»Mokra si, Anita,« ji je rekel.

»Res sem mokra. Zebe me in . . . kako je to življenje zoprno.«

»Anita, zakaj tako govoriš? Do zdaj še nikoli nisi rekla kaj takega. Danes sem vse lepo uredil z Nikom in z Ančko iz Most. Že spet imava prijatelje. In to je najbolj važno.«

»To še zdaleč ni najbolj važno,« je rekla Anita.

»No, pa povej, kaj je še bolj važno. Kar povej! Vsako besedo moram zvleči iz tebe. Sploh govoriti ne znaš. Ali si sploh predstavljaš, kako grozna muka je, če nikoli nič ne maraš povedati. Zmeraj zadržiš nekaj zase in potem mislim, da je tisto najpomembnejše . . . Danes sem pil več kot vsak drugi dan, pobotal sem se s prijatelji, skrb me je minila zate, ker si mi zadnjič povedala, da ti gre Zajčja ustnica na roke, če je kak tak nujen primer, kot je bilo danes, pa nisem mogel zaspiti. Ali veš, zakaj ne? Zaradi tega, ker si taka . . . kot je bila tista, kamor nisva šla na obisk. Nikoli ni nič povedala do konca. Umolknila je, ko da ji je ves svet odveč in se sploh ni marala pogovarjati. Če sem se znašel v taki hudi stiski kot nocoj, veš, nocoj pa je rekla, da sem nasilen . . . Tega ji nikoli v življenju ne bom odpustil. Nikoli, ali razumeš, nikoli . . . in če zdaj takoj ne poveš, kaj je še bolj važno kot to, da imava prijatelje, potem . . . Pazi vendar, da te ne zasovražim . . . zakaj bi moral še tebe sovražiti? Povej vendar, zakaj. Ali sploh lahko še kam grem od tod, ko bi te sovražil?«

Zakaj pa bi ti moral mene sovražiti, ko te jaz ne. Kljub vsemu te ne? In to je tisto, kar je mnogo važnejše, kot to, če imava prijatelje pri Amerikancu ali pa pri Buzerantu. Ali zdaj veš, kaj je mnogo važnejše.«

»Ali te lahko pobožam po laseh, Anita?«

»Pusti me pri miru. Niti po laseh niti kje drugje. Marsikaj razumem, kar Ančka iz Most ne bo nikoli.«

»Anita, zakaj ne pustiš, da bi te pobožal po laseh, po rokah? . . .«

»Zato, ker si zadnje čase kar naprej nekaj izmišljaš.«

»Kaj si izmišljam?«

»Malo prej si povedal vse. Izmisliš si se, da je tisto dekle, kamor si me ob petih zjutraj vlekkel na obisk, izmišljeno. To si si izmisliš. Morda celo vem, zakaj. To je zdaj vseeno. Toda zato se ti zdaj ni treba izmisliti, da mi je treba pobožati moje lase. Dokler bom živa, se me ne boš dotaknil. Ali veš, zakaj ne? Ker si ti ubil Anito, ti si jo ubil. Danes se mi je razjasnilo do konca.«

Jutro je bilo hladno, toda dež je ponehal. Krim je bil kot dno pomitega lonca iz aluminija. Toda jutro je bilo jesensko. Čutila sta to po vonju trav, in ta vonj ni obetal tukaj nič več dobrega. Anita je sedela zavita v koc in gledala čez barje. Mislila je. Potem je prisedel še on. Gledal je Anito in videl je, da misli. Toda prepričan je bil, da Anita tokrat misli ne misli, temveč jih čuti. Čutiti misli je nekaj popolnoma drugega, kot če jih samo misliš. To je že dolgo časa vedel. In kadar je tako s človekom, potem se je z njim res nekaj zgodilo, in vedel je, kaj.

»Zakaj sem te ubil, Anita? Ali sem te res ubil?«

Anita je molčala, potem pa je pogledala.

»Ne govoriha več o tem. Potrebno bo poskrbeti za dom, ali se ti ne zdi?«

»Potrebno bo poskrbeti za dom,« je rekel in spet opazil, da Anita misli čuti še bolj, kot jih je ponoči. Nekoliko ga je bilo groza, poznal je jutro, ki so se sesedala na človeka kot prhel in črviv les, poznal je zatohle stvari, v katere se človek ujame in ne more nikamor, vse to pa še kaj hujšega je poznal prav zgodaj zjutraj. Toda da bi ga ob pogledu na žensko zmrazilo v jesenskem sončnem jutru sredi barja in bi se ga polastila groza, tega še nikoli ni začutil.

Anita se je spremenila, toda vedel je, da je to ena njenih lupin, ki jih je skrbno zgradila pri svojem delu.

»Dom moramo imeti. Spominjam se, kakšnega smo imeli doma na gradu. Vsaj nekaj takega si morava omisliti za čez zimo. Treba bo drv, premoga, treba bo marsičesa. Treba bo velikokrat prositi Zajčjo ustnico za pomoč ali pa morda kako drugo, saj ni samo tisti konec mesta, kjer si je Zajčja ustnica uredila svoje življenje. Vidiš, to me skrbi, ti pa že spet misliš na nekaj, kar ne sodi več sem, nekaj, kar je bilo ponoči, ne pa podnevi. Vsaka misel na svoje mesto, ne pa tako kot pri tebi, ki letajo kar tako v tri dni in nikoli ne pade nobena na pravo mesto. Ali se ti ne zdi, da si malo že zmešan. Meni se včasih zdi, da se ti pravzaprav že malo blede. Mislim resno. Tako malo si že nor, ali ne?«

»Zares sem si želel, da bi te pobožal po laseh.«

»Tudi o tem se ne bova pogovarjala nikoli več. Zdaj lahko še poveš kako besedo ali pa kako misel o tem. Toda kar sam premisli, kaj je vredna, če je človek že malo nor, kot si zdaj ti. Ko človek ubije, se najbrž ne počuti najbolje! Ali ne? Nič ne pomaga, če hoče potem obuditi mrliča. Veš, jaz to vem. Danes vso noč nisem zatisnila očesa in mislila sem na mrtvega Repeta. Vso noč sem mislila nanj.«

»Ali naj grem po mleko, Anita?«

»Pojdi kar po mleko, res bi bilo dobro, ko bi šel že zdaj, zjutraj po mleko.«

»Ali resno misliš, da sem že malo nor?«

»Samo premisli, kako živiš. Zdaj mi prav zares pripoveduješ o tistem dekletu, potem mi kratko in malo govoriš, da si si jo izmislil. In ko me o tem prepričaš, mi poveš, da si si izmislil to, da je ni. In vse to se ti kar naprej zapleta in navsezadnje vem samo še jaz, kako je res. Ti sploh ne veš več. Ti ne veš, ali je bila kdaj v resnici. Ali je ni bilo nikoli, ali zdaj še kje živi ali se sploh še nikoli ni rodila. Ničesar več ne veš. Ne veš, ali si bil kdaj v službi ali sploh nikoli nisi bil. Ali so te potegnil iz vode ali si kot Repe prišel iz zapora, ko so te petnajstič zaprli po lumparijah, ki si jih počel v Italiji, Franciji, Nemčiji. Ničesar več ne veš sam. Samo jaz lahko vem, kaj je res, ker . . . to sem ti povedala nocoj ponoči in ti ne bom nikoli več. In tudi samo jaz vem, zakaj. Tri leta sem gledala Hojaka, kako mu je počasi lezla norost v glavo, iz dneva v dan in iz večera v večer. Pojdi po mleko, spotoma pa premisli vse to, veš, jaz sem zmeraj vse laži, ki sem si jih izmislila, potem premetala sem in tja, in zato še danes nisem nora. Spotoma sem to storila . . .«

Šel je po mleko. Spotoma pa je mislil le na to, kako je dobro, da ima Anito, pa čeprav je nikdar in nikoli ne bo mogel pobožati po laseh, po rokah. Ni veliko, toda mislil je, da je to edina ženska, ki jo je srečal doslej, ki je mislila tudi o vseh drugih stvareh, ne samo nase. O vseh drugih stvareh, tudi o njem.

Zvečer sta šla skupaj v mesto. On je do današnjega dne zmeraj veliko govoril, toda šele nocoj je uvidel, da je to prav toliko, kot če ne govoriš skoraj nič. Oba sta molčala. Anita je bila taka kot zjutraj, vse, kar je mislila, je čutila in bilo mu je kot zjutraj, ko jo je gledal. Težko je gledati zraven sebe prikazen. In Anita je bila kot prikazen.

Ko sta prišla v kavarno, mu je rekla:

»Usedi se k svoji mizi, morda ti bom jaz prinesla denar, morda Margerita. Ne vem še.« In potem je šla.

Sedel je in poklical natakarka. Natakarka mu je prinesel dvojni konjak, potem še enega dvojnega in še nekajkrat. Toda niti malo ni bil pijan. Margerita mu je prinesla denar in niti vprašal ni, kje je Anita, in pil je konjake, dokler ni slišal izza sosednje mize in izza svoje alkoholne megle:

»Kurbo so zadavili, eno kurbo so zadavili.«

Opotekel se je do pošte in telefoniral na policijo. Hotel je Hojaka k telefonu, in ko je Hojak prišel, mu je rekel:

»Jaz sem ubil Anito,« in odložil slušalko.

Konec